

สรุปและข้อคิดเห็น

ในประเทศไทยภายใต้การปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญได้กำหนดวิธีการควบคุมรัฐบาลโดยรัฐสภาไว้หลายวิธีคือ การให้ความเห็นชอบในนโยบายที่รัฐบาลแถลงก่อนเข้ารับบริหารประเทศ การอนุมัติพระราชบัญญัติต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชบัญญัติการงบประมาณแผ่นดิน การตั้งกระทู้ถาม และการเปิดอภิปรายทั่วไป ซึ่งเป็นการควบคุมภายในรัฐสภา ในกระบวนการควบคุมทั้งหลายดังกล่าวนี้ มีอยู่วิธีหนึ่งที่นับได้ว่ามีแรงสะท้อนสูงคล้ายกับเป็นกระจกส่องถึงความโปร่งใสของรัฐบาลว่า บริหารประเทศถูกต้องตามเจตนารมณ์ของประชาชนหรือไม่นั้น วิธีการดังกล่าวก็คือ การที่สมาชิกเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปขึ้น รัฐบาลจะมีเสถียรภาพจนเจตจำนงของประชาชนหรือไม่ก็อาจจะทราบได้ เพราะว่าภายหลังจากการเปิดอภิปรายทั่วไปแล้ว ผลที่ติดตามมากก็คือ รัฐบาลอาจจะต้องลาออกหรือยุบสภาเพื่อให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินว่าการดำเนินนโยบายถูกต้องหรือขัดต่อเจตจำนงของประชาชนมากน้อยเพียงใด การที่ประชาชนใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนนับได้ว่าเป็นการควบคุมจากภายนอกรัฐสภา ลักษณะการควบคุมทั้งสองประการนี้มีลักษณะต่อเนื่องกันไป เพราะเจตนารมณ์ของประชาชนจะสะท้อนไปยังสมาชิกสภาผู้แทนในอันที่จะควบคุมการบริหารราชการของรัฐบาลอีกทอดหนึ่ง

จากที่กล่าวมาแล้วในบทก่อน ๆ แสดงให้เห็นว่า รัฐสภาหรือสถาบันนิติบัญญัติอยู่ในฐานะที่ไม่สามารถจะควบคุมรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเหตุว่าสมาชิกสภาผู้แทนมีความอ่อนแอในตัวเอง คือขาดการรวมตัวกันอย่างมีระบบในรูปพรรคการเมืองประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งรัฐบาลหรือผู้นำในทางการเมืองในขณะนั้น มักจะใช้วิธีการแก้ปัญหาทางการเมืองโดยการใช้วิถีหรือรัฐประหาร ดังนั้น ถึงแม้ว่าจะได้มีสมาชิกเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปถึง ๑๘ ครั้งก็ตาม แต่ก็มีอยู่เพียงครั้งเดียวในรัฐสภาสมัยที่ ๒ ระยะที่ ๑ ที่การเปิดอภิปรายทั่วไปเป็นผลให้รัฐบาลลาออก คือ การลาออกของรัฐบาลพลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา จากการอภิปรายในญัตติเรื่องการจัดการทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ ซึ่งเสนอโดย นายไต ปาณิกบุตร สมาชิกสภาผู้แทนจังหวัดพระนคร การเสนอญัตตินี้มีผลสืบเนื่องมาจากการตั้งกระทู้ถามของนายเลียง ไชยกาล สมาชิกสภาผู้แทนจังหวัดอุบลราชธานี และในการอภิปรายก็ได้กล่าวพาดพิงถึงองค์ผู้สำเร็จราชการ-

แทนพระองค์ ทำให้พระองค์ได้รับความกระทบกระเทือนจึงทรงลาออก รัฐบาลก็ได้ลาออกตามไป
 ค้วย แต่ภายหลังนั้นก็จัดตั้งรัฐบาลขึ้นใหม่โดยมิได้ให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินแต่ประการใด แต่มีอีก
 กรณีหนึ่งที่ยูเขียนเห็นว่าพอจะอนุโลมได้ว่า ประชาชนได้มีโอกาสตัดสินใจในครั้งสุดท้ายจากที่
 สมาชิกสภาผู้แทนเสนอนิติบัญญัติเปิดอภิปรายทั่วไปขึ้นก็คือ ภายหลังจากการเปิดอภิปรายทั่วไปในรัฐสภา
 สมัยที่ ๓ ระยะที่ ๑ ที่ พ.ร.ท.ถวัลย์ ช่างนาว่าสวัสดิ์ เป็นหัวหน้ารัฐบาล เพราะเมื่อการเปิด
 อภิปรายทั่วไปสิ้นสุดแล้ว สมาชิกได้ลงมติให้ความไว้วางใจรัฐบาล ต่อมาเมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไป
 ซึ่งมีขึ้นภายหลังจากนั้นไม่นานนัก ก็ปรากฏว่าพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งมี นายควง อภัยวงศ์ เป็นหัวหน้า
 พรรค ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งจนสามารถตั้งรัฐบาลต่อไปได้ เรื่องนี้ยูเขียนเห็นว่ากรณีที่พรรค
 ประชาธิปัตย์ได้รับชัยชนะในครั้งนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปิดอภิปรายทั่วไปเป็นสำคัญ ซึ่งเป็น
 ปัจจัยหนึ่งในหลายปัจจัย^๒ และรัฐบาลของนายควง อภัยวงศ์ นี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นรัฐบาลโดย

^๒ ในเรื่องนี้ นายใหญ่ ศรีวิชาติ ได้ให้ความเห็นจากการสัมภาษณ์ในวันเดียวกันว่า
 การที่ฝ่ายค้านซึ่งนำโดย นายควง อภัยวงศ์ ได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้งในครั้งนั้น มีปัจจัยสำคัญ
 ที่ช่วยส่งเสริมหลายประการ คือ

๑. ในการเปิดอภิปรายของฝ่ายค้านในครั้งนั้น ประชาชนได้มีโอกาสรับฟังการ
 เปิดอภิปรายในสภาอย่างกว้างขวาง จึงทำให้มีโอกาสเทียบเคียงการตอบโต้ระหว่างรัฐบาลกับ
 ฝ่ายค้านอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลก็ไม่อาจจะชี้แจงให้ประชาชนได้ทราบข้อเท็จจริง
 ว่า รัชกาลที่ ๘ เสด็จสวรรคตเพราะเหตุใด
 ๒. ผู้นำฝ่ายค้านที่สำคัญในขณะนั้น มีนายควง อภัยวงศ์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช
 ทั้ง ๒ ท่านนี้ในขณะที่เป็นหัวหน้ารัฐบาลอยู่ได้มีส่วนสำคัญในการรักษาสถานะทางการเมืองที่มีขึ้นภาย-
 หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการรักษาเอกราชของชาติให้พ้นจากการถูก
 ยึดครองของต่างชาติ (อังกฤษ)
 ๓. ฝ่ายค้านซึ่งมีนายควง อภัยวงศ์ เป็นผู้นำในขณะนั้น ไม่นิยมในลัทธิเผด็จการ
 ใด ๆ และให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาซึ่งเป็นนโยบายอันสำคัญประการหนึ่งของฝ่ายค้าน (ใน
 สมัยพันเอก หลวงพิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ได้บังคับให้ประชาชนเปลี่ยนศาสนา ซึ่งทำให้คน
 ที่นับถือศาสนาอิสลามไม่พอใจ จึงรวมกันสนับสนุนนายควง อภัยวงศ์มากขึ้น ค้วยเหตุนี้เองคนไทย
 ที่นับถือศาสนาอิสลามส่วนมากให้การสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์จนกระทั่งทุกวันนี้)
- จากปัจจัยสำคัญที่กล่าวมาทั้ง ๓ ประการนี้ประกอบกัน จึงทำให้กลุ่มสนับสนุน
 นายควง อภัยวงศ์ ได้รับเลือกตั้งเข้ามาเป็นจำนวนมากพอที่จะจัดตั้งรัฐบาลได้.

ประชาชน แต่ที่อยู่ได้ประมาณ ๔ เดือน^๓ ก็ถูกล้มโดยคณะทหาร ดังหนังสือลาออกของรัฐบาล นายควง อภัยวงศ์ ในผนวก ค. ส่วนการ เสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปอีก ๑๗ ครั้งนั้น ผลที่เกิดขึ้นก็คือ รัฐบาลได้ชี้แจงให้สมาชิกได้หายข้อข้องใจในการดำเนินงานของรัฐบาล แล้วก็เป็นอันสิ้นสุดลง และในบางกรณีก็คล้าย ๆ กันเป็นการ เปิดอภิปรายให้สมาชิกได้ระบายความรู้สึกอันคับตันใจแก่รัฐบาลทราบแล้วก็เป็นอันผ่านไป ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า การแสดงบทบาทของสมาชิกรัฐสภาในการควบคุมรัฐบาลโดยอาศัยการอภิปรายทั่วไปมักจะไม่สู้ได้ผลมากนัก

ถึงอย่างไรก็ตามแล้วแต่การ เสนอญัตติ เปิดอภิปรายทั่วไปของสมาชิกรัฐสภาของไทย เเท่าที่ได้ศึกษา ผู้เขียนเห็นว่า มีประโยชน์พอจะประมวลได้ดังนี้

๑. ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนสามารถได้ใกล้ชิดกับรัฐบาลมากขึ้น เพราะว่าบุคคลที่เป็นคณะรัฐบาลของไทยส่วนมากไม่ได้มาจากสมาชิกสภาผู้แทน เพราะถ้าพิจารณารายชื่อรัฐมนตรีตั้งแต่สมัยเริ่มแรกเป็นต้นมา จะเห็นได้ว่าแทบทั้งหมดหรือส่วนใหญ่อยู่ในพวกข้าราชการชั้นนำ

๑. เปิดอภิปรายทั่วไประหว่างวันที่ ๑๕ - ๒๖ มกราคม ๒๔๙๐
๒. เลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๖ เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๔๙๑ พรรคประชาธิปัตย์ของนายควง อภัยวงศ์ ได้รับคะแนนเสียงข้างมากในรัฐสภา จนสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้
๓. นายควง อภัยวงศ์ เป็นหัวหน้ารัฐบาลระหว่างวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๙๑ ถึง ๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๑ และ ๒๑ กันยายน ๒๔๙๑ ถึง ๘ เมษายน ๒๔๙๑
๔. คณะทหาร คือ คณะรัฐประหารชุดวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ บังคับให้ลาออกเมื่อวันที่ ๖ เมษายน ๒๔๙๑
๕. จอมพล ป.พิบูลสงคราม ขึ้นเป็นหัวหน้ารัฐบาลมาจนตลอดสมัยของรัฐสภาสมัยที่ ๓ ระยะเวลาที่ ๒ ระหว่างวันที่ ๘ เมษายน ๒๔๙๑ ถึง ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๒.

๔ พงศ์เพ็ญ ศกุนตลาภย์, ประชาธิปไตยกับกระบวนการเมืองในประเทศไทย, แผนกวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โรงพิมพ์ของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๒, หน้า ๒.

จากที่ได้พิจารณาจำนวนรัฐมนตรีตั้งแต่ชุดที่ ๑ (๒๘ มิถุนายน ๒๔๗๕) ถึงชุดที่ ๓๑ (๙ ธันวาคม ๒๕๐๖) แล้วจะมีจำนวนทั้งสิ้น ๖๓๓ คน เป็นข้าราชการทหาร ๒๘๔ คน หรือ ๔๔.๗๒ % พลเรือน (รวมทั้งที่มาจากสมาชิกสภาผู้แทน) ๓๔๙ คน หรือ ๕๕.๒๗ % แต่มีข้อที่น่าสังเกตว่า รัฐมนตรีที่เป็นฝ่ายทหารจะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงที่สำคัญ ๆ เช่น กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ เป็นต้น.

๒. ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนได้นำข้อเท็จจริงและข้อเรียกร้องของประชาชนจากท้องถิ่นของตนมาอธิบายหรือชี้แจงให้รัฐบาลทราบ ซึ่งเป็นลักษณะของการร้องทุกข์ของประชาชนผ่านตัวแทนมากกว่าที่สมาชิกจะมาควบคุมรัฐบาล

๓. ทำให้สมาชิกได้ทราบข้อเท็จจริงบางประการจากรัฐบาล เช่น ในเรื่องเกี่ยวกับพระราชบัญญัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงสละราชสมบัติ การปราบกบฏจลาจล ในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ ที่สมาชิกวุฒิสภาเสนอเป็นญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปขึ้น

๔. ทำให้บุคคลในคณะรัฐบาลได้ระมัดระวังในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น เช่น ในกรณีการซื้อขายที่ดินของพระมหากษัตริย์ในญัตติการเปิดอภิปรายทั่วไป ครั้งที่ ๑๐ ของรัฐสภาสมัยที่ ๒ ระยะที่ ๑

อย่างไรก็ดี แม้ว่าการเปิดอภิปรายทั่วไปจะให้ผลดี ๔ ข้อดังกล่าวก็ตาม แต่ในบางครั้งที่การเปิดอภิปรายทั่วไปนี้ไม่จำเป็นเพียงเพื่อทราบข้อเท็จจริงจากรัฐบาล หรือเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ ก็ได้มีส่วนทำให้รัฐบาลไม่พอใจ และเชื่อกันว่าได้กลายเป็นสาเหตุอันหนึ่งที่ทำให้เกิดการปฏิวัติ รัฐประหารขึ้น เช่น ภายหลังจากการเปิดอภิปรายทั่วไปของสมาชิกวุฒิสภาในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ และภายหลังจากการเปิดอภิปรายทั่วไปของสมาชิกสภาผู้แทนในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ และ พ.ศ. ๒๕๐๐

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้สมาชิกรัฐสภาอยู่ในฐานะที่ไม่สามารถจะควบคุมรัฐบาลเท่าที่ควรก็เพราะเหตุว่ามีปัญหาอยู่มากมายดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ ๔ ดังนี้ เพื่อที่จะให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปมีประสิทธิภาพและมีผลต่อประชาชนส่วนรวมโดยตรง ผู้เขียนเห็นว่าควรที่จะแก้ไขปัญหาที่สำคัญ ๒ ประการ คือ

๑. ปัญหาภายในรัฐสภา ได้แก่ การเสนอระเบียบกฎหมายในการเปิดอภิปรายทั่วไป บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญและกฎข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎร ได้กำหนดหลักเกณฑ์ของการควบคุมรัฐบาล โดยวิธีการเปิดอภิปรายทั่วไปในเรื่องเกี่ยวกับผู้มีสิทธิเสนอญัตติและผู้รับรองญัตติ ตลอดจนการตั้งปัญหาที่จะยกเป็นประเด็นเปิดอภิปรายทั่วไปไว้กว้างขวางเกินไป ฉะนั้น ควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอดังต่อไปนี้

๑) การเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปนั้น ผู้ที่เข้าชื่อเสนอญัตติแล้วจะถอนหรือคืนไม่ได้ ทั้งนี้ก็เพื่อจะให้สมาชิกได้พิจารณาอย่างถ่องแท้และรอบคอบกว่า การที่จะเข้าร่วมลงชื่อ

เสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปนั้นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด^๖

๒) ถ้าหากมีการ เสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปขึ้นครั้งหนึ่งแล้ว ญัตตินั้นตกไป
ด้วยเหตุใด ๆ ก็ตาม สมาชิกไม่ควรมีการ เสนอญัตติเดียวกันขึ้นใหม่ในสมัยประชุมเดียวกันนั้นอีก

๓) จำนวนผู้เสนอญัตติควรจะกำหนดให้มีจำนวนมากพอสมควร คือจำนวนหนึ่ง
ในสามของสมาชิกสภาผู้แทนทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อที่จะไม่ให้มีการ เปิดอภิปรายกันอย่างพร่ำเพรื่อ

๔) หัวข้อในการ เสนอญัตติควรมีการวางหลักเกณฑ์ไว้ให้แน่ชัดว่า เป็น
หัวข้อญัตติที่อยู่ในข่ายที่จะเปิดอภิปรายทั่วไปได้ คือจะต้องเป็นหัวข้อที่เป็นเรื่องสำคัญ ๆ เกี่ยวกับ
ปัญหาระดับชาติ เพื่อจะได้ไม่ต้องตีความกันเมื่อญัตตินั้นเข้าสู่สภาแล้ว^๗

๕) ฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภา ควรจะมีเครื่องมือที่จะช่วยสนับสนุนการปฏิบัติ
งานในการควบคุมรัฐบาล โดยมีนักวิชาการสาขาต่าง ๆ ประจำสำนักงานเลขาธิการรัฐสภาสำหรับ
ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลต่าง ๆ ที่สมาชิกสภาผู้แทนต้องการ เพื่อจะได้ตอบโต้กับฝ่ายบริหารได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ผู้เขียนจะขอเสนอแบบบัญญัติรัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ ที่มีบัญญัติเกี่ยว
กับเรื่องการควบคุมรัฐบาลโดยอาศัยการอภิปรายทั่วไปมาพิจารณาประกอบด้วย คือ รัฐธรรมนูญของ
ประเทศฝรั่งเศส (ปัจจุบัน) ซึ่งได้กำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนที่จะลงชื่อรับรองญัตติไว้อย่างน้อย
หนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมด และถ้าญัตติไม่ไว้วางใจนั้นตกไป ผู้ที่ลงชื่อเหล่านั้นจะเสนอญัตติ
ไม่ไว้วางใจขึ้นใหม่ในสมัยประชุมเดียวกันอีกไม่ได้^๘ และรัฐธรรมนูญของประเทศเยอรมันได้

^๖ การเสนอชื่อแล้วถอนคืนเคยปรากฏในรัฐสภาสมัยที่ ๓ ระยะเวลาที่ ๒ ในการเสนอ
ญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปครั้งที่ ๑๙ เมื่อ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๐๐ โปรดพิจารณาผนวก ก-๑๙ ประกอบ
จากการสัมภาษณ์ นายใหญ่ ศวิตชาติ ได้ให้ความเห็นว่า สมาชิกที่จะร่วมเข้าชื่อ
เพื่อเปิดอภิปรายทั่วไปไม่ควรที่จะให้มีการถอนชื่อ ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกเหล่านั้นได้ตระหนักถึงความ
สำคัญของการเปิดอภิปรายทั่วไป.

^๗ เรื่องนี้รัฐบาลเคยตีความญัตติเสนอเปิดอภิปรายทั่วไปในรัฐสภาสมัยที่ ๓ ระยะเวลา
ที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๐๐ สมัยที่จอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรีว่า การเปิดอภิปรายครั้งนี้
เสมือนหนึ่งกระชู้ พิจารณาเชิงอรรถที่ ๑๙ หน้า ๕๕ ประกอบ.

^๘ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ฉบับ ค.ศ. ๑๙๕๘ (ปัจจุบัน)
ผนวก ๗-๑ และ ๗-๒ ประกอบ.

กำหนดหลักเกณฑ์ในการ เปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลนั้น จะกระทำได้อีกต่อเมื่อ ได้มีการกำหนดตัวผู้ที่จะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไปแล้ว ทั้งนี้โดยประธานาธิบดีได้เห็นชอบ ในการที่จะแต่งตั้งบุคคลที่จะ เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนั้นด้วย ถ้าหากได้กำหนดหลักเกณฑ์ ความที่กล่าวข้างต้นนี้แล้ว ก็ย่อมจะเป็นทางหนึ่งที่ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนสามารถจะควบคุมรัฐบาลโดย วิธีการ เปิดอภิปรายทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และในขณะที่เดียวกันก็ต้องหาวิธีการส่งเสริม ให้รัฐสภามีฐานะสูงขึ้น เพื่อเป็นแรงสนับสนุนซึ่งกันและกัน วิธีการจะได้อีกกล่าวในข้อ ๒ ต่อไป

๒. การสร้างพลังจากภายนอกรัฐสภาที่เกี่ยวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็คือ การหาทางที่จะให้สมาชิกรวมตัวกันอย่างมีหลักการในรูปพรรคการเมืองที่มีระบบวิธีการต่าง ๆ ก็ได้ มีนักวิชาการทางรัฐศาสตร์หลายท่าน อาทิ รองศาสตราจารย์ ดร. กระทบ หองธรรมชาติ ผู้ช่วย ศาสตราจารย์ ดร. กมล สมวิเชียร ผู้ช่วยศาสตราจารย์พงศ์เพ็ญ สกนตาทย์ แห่งแผนกวิชาการ-ปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ท่านเหล่านี้ได้ให้แนวความคิดทางการเมือง เกี่ยวกับการสร้างพลังให้กับรัฐสภาไว้หลายวิธีการ เช่น

๑) รองศาสตราจารย์ ดร. กระทบ หองธรรมชาติ กล่าวถึงการสร้างพลัง ให้กับรัฐสภาว่า จะต้องสร้างพลังในด้านโครงสร้าง (Structural Strength) และเพิ่มพลัง ด้านการเมือง (Political Strength) ให้กับรัฐสภา การเพิ่มพลังด้านโครงสร้างก็คือ การทำให้สถาบันนี้เป็นสถาบันที่สามารถให้การศึกษาด้านการเมืองให้กับประชาชนอย่างแท้จริง โดยการจัดระบบภายในสำนักงานรัฐสภาอย่างมีระบบและประสิทธิภาพ ส่วนการสร้างพลังด้านการเมืองก็คือ การทำให้สถาบันนี้เป็นสถาบันที่มั่นคงและสามารถจะเรียกร้องความศรัทธาและความ สนับสนุนจากผู้นำทางการเมืองที่เป็นข้าราชการจากปัญญาชน และจากประชาชนทั่วไปอย่างจริงจัง เช่น การทำให้ผู้นำทางการเมืองฝ่ายข้าราชการที่เคยมีความรู้สึกไม่ไว้วางใจสมาชิกสภาผู้แทนหันมา มีทัศนคติต่อสมาชิกสภาผู้แทน รวมทั้งส่งเสริมและเสริมสร้างพรรคการเมืองเป็นสถาบันที่เข้มแข็ง และมีความสัมพันธ์กับประชาชนอย่างกว้างขวางเท่ากับเป็นการปลูกฝังภาพที่ดี (Image) เกี่ยวกับรัฐสภาให้เกิดขึ้นในจิตใจของประชาชนส่วนใหญ่ ๑๐

๘ The Basic Law ของประเทศเยอรมัน

พิจารณาผนวก ฎ ประกอบ.

๑๐ กระทบ หองธรรมชาติ, ดร., รัฐสภาในระบบการปกครองของไทย, คณะ-
รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พิมพ์ที่โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๑๘.

๒) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมล สมวิเชียร ได้กล่าวถึงรัฐสภาในคำ
เกี่ยวกับการพัฒนาฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติของประเทศไทยว่า เมื่อจะแก้ไขข้อบกพร่องใน
อดีตเกี่ยวกับการ เมืองของไทยในคำเกี่ยวกับสถาบันนิติบัญญัติว่า ในระยะแรกการพัฒนาองค์กร
นิติบัญญัติอาจทำได้ ๒ ทาง คือ^{๑๑}

ก. โดยการพิจารณาตัวสมาชิกรัฐสภา ซึ่งกระทำโดยการกำหนดคุณสมบัติของ
สมมติของผู้สมัครรับเลือกตั้งให้สูงขึ้นทั้งในด้านการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพื่อจะได้
กีดกันบุคคลที่ "ไม่พึงปรารถนา" ออกไป

ข. โดยการเปลี่ยนแปลงขอบข่ายแห่งอำนาจบางส่วนของรัฐสภา คือ
แยกอำนาจนิติบัญญัติกับอำนาจบริหารออกจากกันโดยเด็ดขาด

๓) ผู้ช่วยศาสตราจารย์พงศ์เพ็ญ ศกุนตาทัย ได้กล่าวถึงการสร้างรากฐาน
อำนาจทางการเมือง และการปฏิรูปโครงสร้างของอำนาจ ตลอดจนการเสริมสร้างระบบพรรค
โดยการเลือกตั้ง เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามาอยู่ "วงใน" จะได้กลายเป็นพลังทาง
การเมืองขึ้นมา วิธีการเลือกตั้งก็คือ โดยใช้วิธีการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อที่แก้ไขเปลี่ยนแปลง
ไม่ได้^{๑๒}

ข้อคิดเห็นของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมล สมวิเชียร กับผู้ช่วยศาสตราจารย์
พงศ์เพ็ญ ศกุนตาทัย ทั้ง ๒ ท่านนี้ ในเรื่องเกี่ยวกับสถาบันฝ่ายบริหารได้กล่าวถึงการเลือกตั้ง
นายกรัฐมนตรีโดยตรงอีกด้วย^{๑๓} ซึ่งเป็นข้อเสนอที่ใหม่ที่สุดในทางการเมืองของไทย หมาย-
ความว่า การเลือกตั้งจะต้องใช้วิธีการรวมเขตโดยให้ประกาศเป็นเขตเลือกตั้งเขตเดียว

^{๑๑} กมล สมวิเชียร, ดร., พัฒนาการเมืองไทย, คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์-
มหาวิทยาลัย, โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, พ.ศ. ๒๕๑๓.

^{๑๒} พงศ์เพ็ญ ศกุนตาทัย, เรื่องเดียวกัน.

^{๑๓} เป็นข้อเสนอในการพัฒนาการเมืองของไทย ที่เสนอโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์
พงศ์เพ็ญ ศกุนตาทัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมล สมวิเชียร เมื่อปี ๒๕๑๒ - ๑๓ คุราญ-
ละเอียดยในหนังสือประชาธิปไตยกับกระบวนการเมืองในประเทศไทย และหนังสือพัฒนาการเมืองไทย
ซึ่งเขียนโดยอาจารย์ทั้งสองท่านตามลำดับ.

โดยสรุปแล้ว นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ได้ลงความเห็นเช่นเดียวกันว่า สถาบันนิติบัญญัติหรือรัฐสภาของไทยมีความอ่อนแอตลอดมา จะต้องมีการพัฒนาอีกมากเกี่ยวกับการจัดระบบภายในรัฐสภาเกี่ยวกับคุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทน การรวมตัวกันเป็นพรรคการเมือง ทั้งนี้โดยใช้วิธีการอย่างเช่น เกี่ยวกับการใช้ระบบเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้รับการให้การศึกษาประชาธิปไตยแก่ประชาชน ตลอดจนการให้ฝ่ายบริหารมาจากการเลือกตั้ง คือให้นายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกตั้ง เป็นต้น

ถ้าหากมีการกำหนดหลักเกณฑ์ดังที่ผู้เขียนกล่าวมาแล้วในข้อ ๑ และแกขอบกพรองหรือส่งเสริมตามแนวความคิดของนักวิชาการทางรัฐศาสตร์ ดังได้กล่าวมาแล้วในข้อ ๒ ไปพร้อม ๆ กัน ผู้เขียนเห็นว่า จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถมีพรรคการเมืองเกิดขึ้นได้ ถึงแม้ว่าจะต้องใช้เวลานานพอสมควรก็ตาม เมื่อมีพรรคการเมืองขึ้นอย่างมั่นคงแล้ว ก็จะช่วยส่งผลให้การควบคุมรัฐบาลโดยวิธีการ เปิดอภิปรายทั่วไปย่อมได้ผลอย่างแน่นอน และประชาชนจะมีโอกาสเข้ามาอยู่ "วงใน" ในทางการเมืองได้ การอภิปรายในสภาจะมีขึ้นอย่างมีหลักเกณฑ์กว่าที่เป็นมา และจะได้พ้นจากคำกล่าวที่ว่า "...เรามีผู้แทนราษฎรเป็นจำนวนมาก ซึ่งยังไม่ถึงระดับของผู้ที่จะเป็นผู้ตัดสินโชคชะตาของชาติ และเป็นเจาชีวิตของพวกเขาทั้งหมดได้ ปัญหาสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวกับความเป็นตายของชาติไม่ได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้องแท้ควยความรอบคอบ สิ่งที่คุณแทนบางท่านมุ่งแสวงหาแต่อย่างเดียวกันคือ การใช้โวหารเพื่อเรียกร้องการปรบมือจากประชาชน..."^{๑๘}

^{๑๘} สอ เสถบุตร, ประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญ หนังสือพิมพ์ข่าวไทย : ๘ พฤศจิกายน ๒๕๐๘, ความยกยอนของภาษาแงคึกของสอ เสถบุตร, พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ เสวกโท หลวงมหาสิทธิโวหาร (สอ เสถบุตร) วันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๔, หน้า ๘๘.

ภาคผนวก

ผนวก ก-๑

(สำเนา)

วันที่ ๑๐๓/๒๔๗๗ วันที่ ๑๘/๑๐/๗๗

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

วันที่ ๑๘ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรียน ท่านประธานสภาผู้แทนราษฎร ที่เคารพ

ข้าพเจ้าขอเสนอญัตติให้เปิดอภิปรายทั่วไปได้ ทั้งนี้ขอยกข้อตั้งต่อไปนี้คือ.-

(๑) นโยบายอันเกี่ยวแก่การเพาะพันธุ์ปลาเขตกบึงบร เพ็ชรในจังหวัดนครสวรรค์

ควรมีควรรแล้วแต่จะกรุณา

ลงชื่อ นายสวัสดิ์ ยูวะเวส ผู้เสนอ

ข้าพเจ้าผู้ลงนามต่อไปนี้ ขอรับรองเสนอญัตติที่เสนอนี้ต่อไป

(ลงชื่อ)

ขุนขจร เขานิเวสน์

หลวงวิฑนคคี

ผู้เกียง ทองลงยา

หอมจันทร์ รัตนวิจารณ์

หลวงนาถนิตินาคา

สรอย ฌ ลำปาง

หลวงประสานนฤชิต

ขุนประเจตกรณพันธุ์

นายสง่า สายศิลป์

จ. จริงจิตต์

ขุนชำนาญภาษา

ถ. รัตนพันธุ์

ร.ค.สอน วงษ์โต

แช ยูนิพันธ์

หลวงวรนิติปรีชา

ผู้รับรอง

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สารบัญเรื่องและระเบียบ
วาระการประชุม (สามัญ) สมัยที่ ๒ พ.ศ. ๒๔๗๗, หน้า ๒๓๓.

ผนวก ก-๒

สภาผู้แทนราษฎร

วันที่ ๓๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ข้าพเจ้าขอเปิดอภิปรายทั่วไปถึงเรื่องที่รัฐบาลแถลงการณ์เกี่ยวกับพระราชนัดก
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นการควั่นในวันนี้

ขอได้โปรดอนุญาตตอบตามขอด้วย

แล้วแต่จะกรุณา

(ลงนาม) ไ้ ปาณิกบุตร ผู้เสนอ

(ลงนาม)

พระยาวิเศษสิงหนาท

ขุนครุฑการพิจิตร

นิตติ โสวัต

ขุนวรสิขุ

หลวงวิจิตรวาทการ

ประจวบ บุณนาค

ท้าว ลพานุกรม

ขุนพิเคราะห์คดี

หลวงศรีเชตรนคร

สรอย ณ ลำปาง

หลวงศรีประกาศ

ร.ศ. สอน วงษ์โต

พระยาประเสริฐสงคราม

พระยาสมันตรัฐบุรินทร์

พระยาสารคามา

ร.อ.วัน รุยาพรพรณ

หลวงเคชาติวงศ์

ผู้รับรอง

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, รายงานการประชุมสภาผู้แทน-
ราษฎร สมัยที่ ๒ สามัญ พ.ศ. ๒๔๗๗ เล่ม ๑ ครั้งที่ ๑๖/๒๔๗๗, ๓๑ มกราคม ๒๔๗๗,
หน้า ๘๖๗.

ผนวก ก-๔

(สำเนา)

วันที่ ๑๑/๒๕๓๗ วันที่ ๑/๑๑/๓๗

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎร

วันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๗

เรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ข้าพเจ้าขอเสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปในทั้งนโยบายดังต่อไปนี้

๑. นโยบายการปราบปรามโจรผู้ร้าย
๒. นโยบายภาษีรัฐูปการ
๓. นโยบายอกราคานา ภาษีเงินได้ และภาษีการค้า

ควรมีครบแล้วแต่จะโปรด

(ลงนาม) ทองอินทร์ ภูริพัฒน์

ผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี

(ลงนาม)

ขุนเสนาสัสดี

พระไพศาลเวชกรรม

หลวงศักดิ์ธรรมากร

ขุนรักษานาการ

บุญมา เสริฐศรี

เทียม ศรีพิสิษฐ

บุญศิริ เทพาคำ

นายกิมทะ นรินทร์พานิช

ทองมวน อัคราการ

พระยาสารคามา

นายสว่าง ศรีวิโรจน์

พระยาเสนาภิมุข

ขุนวรสิขรคุณเวทย์

จ. จริงจิตร

บุญแถม ปิตยานนท์

หลวงวรนิติปรีชา

หอมจันทน์ วัฒนวิจารณ์

ผู้รับรอง

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สารบาญเรื่องและระเบียบ
วาระการประชุม (สามัญ) สมัยที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๗ เล่ม ๒, หน้า ๒๘๐.

ผนวก ก-๕

(สำเนา)

วันที่ ๑๒๓/๒๔๗๗ วันที่ ๑/๑๑/๗๗

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

พระที่นั่งอนันตสมาคม

วันที่ ๒๔ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

เรียน ท่านประธานสภาผู้แทนราษฎร

ข้าพเจ้าขอเสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปในนโยบายต่อไปนี้ รัฐบาลมีนโยบายอย่างไรในเรื่องจัดการดินในประเทศไทย

ควรมีควรแล้วแต่จะโปรด

(ลงชื่อ)

หลวงศรีประกาศ ผู้เสนอ

ข้าพเจ้าขอรับรองญัตติที่กล่าวข้างบนนี้

(ลงชื่อ)

หลวงวรนิติปรีชา

นายสวัสดิ์ ยูวะเวส

เลียง ไชยกาล

นายจำรัส มหาวงศนันท์

หลวงนรินทร์

เขียน กาญจนพันธุ์

ทองม้วน อัดดากร

พระพินิจธนากร

เจือ ศรียาภัย

ขุนชำนาญภาษา

พระยาสมันตรัฐบุรินทร์

แช ยูนิพันธุ์

ขุนวรสิขรคุณเวทย์

เลี่ยมยศ หงสประกาศ

หลวงศรี

บุญศิริ เทพาคำ

ผู้รับรอง

ที่มา : ตารบาญเรื่องและระเบียบวาระการประชุม, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔๔.

ผนวก ก-๖

(สำเนา)

วันที่ ๔๐/๒๔๓๔ วันที่ ๑๑/๖/๓๔

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎร

วันที่ ๑๑ กันยายน ๒๔๓๔

เรื่อง ผู้คัดขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปในนโยบายเรื่องภาษีอากร
จาก นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ถึง ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ข้าพเจ้าขอเสนอผู้คัดขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปในนโยบายเรื่องภาษีอากร
เหตุผลและหลักการในเรื่องภาษีอากรนี้ ข้าพเจ้าจะได้อภิปรายในสภาต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงนาม) ทองอินทร์ ภูริพัฒน์ เสนอ

(ลงนาม)

บุญศิริ เทพาคำ

เที่ยง

สรอย ฌ ลำปาง

นายแช วัจนลักษณะ

เลียง ไชยกาล

หลวงนรินทร์

พระไพศาลเวชกรรม

ขุนพิเคราะห์คดี

วรนิติ

นายเนย สุจีมา

นายฮั่ว ตามไท

หลวงพิพัฒผลกาย

มงคล รัตนวิจิตร

นายสวัสดิ์ ภูวะเวส

ขุนอินทรภักดี

ผู้รับรอง

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สารบัญเรื่องและระเบียบ
วาระการประชุมสภาผู้แทนราษฎร (สมัย) สมัยที่ ๒, ๒๔๓๔, หน้า ๑๕๖.

ผนวก ก-๗

(สำเนา)

วันที่ ๑๑/๒๕๓๕ วันที่ ๑๑/๖/๓๕

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ผู้คดีขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปในนโยบายเกี่ยวกับการรถไฟของแผ่นดิน

วันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๕

จาก นายเลียง ไชยกาล

ถึง ประธานสภาฯ

ด้วยปรากฏว่า การระวางบันทึกรถไฟอาจยกขึ้นกล่าวมีอาทิเช่น สายตะวันออก-เฉียงเหนือ ท่าที่ปฏิบัติกันอยู่ทุกวันนี้เป็นการปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องต้องด้วยความคิดอันดีในทางเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยเหตุผลหลายประการ ในกรณีที่เก็บค่าระวางบางอย่างแพงเกินไป และบางอย่างถูกเกินไป และบางอย่างควรเก็บน้อยที่สุด เพื่อส่งเสริมผลจำหน่ายของประติกรรมของชนชาวสยาม แต่กลับเก็บแพง ในบางกรณีเป็นการกระทำอันส่อให้เห็นว่าการเก็บแพงหรือถูกตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้ประกอบการอันแข่งขันกันภายในประเทศ และเหตุผลหลายประการ ซึ่งเกิดความข้องใจแก่ประชาชน

ด้วยเหตุนี้ เพื่อประกันความถาวรและมั่นคงของประเทศชาติกับส่งเสริมความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ จึงขอเสนอให้เปิดอภิปรายโดยทั่วไปในนโยบายเรื่องนี้

ควรมีควรแล้วแต่จะโปรด

(ลงชื่อผู้เสนอ) นายเลียง ไชยกาล

ผู้คดีเปิดอภิปรายโดยทั่วไปในนโยบายเรื่องรถไฟนี้ ข้าพเจ้าเห็นว่ามีปัญหาควรนำขึ้นสู่สภาฯ เพื่อปรับความเข้าใจกัน จึงขอรับรอง

(ลงนาม)

ทองอินทร์ ภูริพัฒน์

วรนิติ

บุญศิริ เทพาคำ

เทียบ

หลวงศักดิ์ธรรมา
 ทองอยู่ พุฒพันธ์
 นายเนย สุจีมา
 ชุนเสนาสัสดี
 นายทองม้วน อัครดากร
 นายบุญมา เสริฐศรี
 นายแซ วัจนลักษณะ
 ชุนพิเคราะห์คดี
 จัง จริงจิตร
 เลมียก หงสประกาศ
 นายสวัสดี
 พระไพศาลเวชกรรม

สนิท เจริญรัฐ
 ทองคำ คล้ายโสภาส
 เจือ ศรียาภย์
 สร้อย ณ ลำปาง
 นายฮั่ว ตามไท
 ชุนอินทรภักดี
 ชุนรักษ์รัชฎากร ส.ส.
 หลวงนรินทร์
 พระพินิจชนากร
 พระบริรักษ์ราชอักษร
 มงคล รัตนวิจิตร

ผู้รับรอง

ที่มา : สารบัญเรื่องและระเบียบวาระการประชุมสภาผู้แทนราษฎร,
 เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๗.

ผนวก ก-๘

(สำเนา)

รับที่ ๗๒/๒๔๗๘ วันที่ ๗/๗/๗๕

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ควนมาก

สภาผู้แทนราษฎร

๕ ตุลาคม ๒๔๗๕

เรื่อง ขอเสนอญัตติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะ
จาก ผู้แทนราษฎร
ถึง ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ข้าพเจ้า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดึงมีนามข้างท้ายนี้ขอเสนอญัตติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะ ตามรัฐธรรมนูญ ม. ๘๑ และ ๘๑ เพราะรัฐบาลไม่ได้ทำตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อสภาฯ เมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑. หลักความสงบภายใน

การปกครองลักษณะพิเศษว่า จะจัดเปลี่ยนฐานะสุขาภิบาลที่มีอยู่แล้วเป็นเทศบาลในปี พ.ศ. ๒๔๗๗ นั้น พ้นมานานแล้วจนบัดนี้ไม่ได้ทำเลย

๒. หลักเศรษฐกิจ

รัฐบาลแถลงว่า จะมีโครงการเศรษฐกิจเพื่ออำนวยความสะดวกการประสารอาชีพราษฎร จนบัดนี้ก็ยังไม่สามารถจัดทำโครงการขึ้นได้เลย การเศรษฐกิจของสยามขณะนี้เหมือนเรือไม่มีหางเสือลุ่ม ๆ คอน ๆ ไม่อาจให้ประเทศชาติเจริญได้

๓. หลักการศึกษา

รัฐบาลแถลงว่า จะตั้งโรงเรียนประชาบาลทั่วทุกตำบล ขณะนี้ก็ยังไม่ได้ตั้งทั่ว และที่ตั้งแล้วก็ทั่ว ๆ คอค ๆ ไม่ได้ผลทางนักเรียน ๒๐๐ - ๓๐๐ คนต่อครู ๑ คน ครูบางคนก็ไม่ได้เงินเดือน ครูไม่มีหัวใจจะช่วยเหลือเด็กให้ได้ผลคือชาติจริงจึง โรงเรียนก็ไม่พอ เด็กต้องนั่งเรียนกลางพื้นดิน เหล่านี้ล้วนแต่รัฐบาลหย่อนความสามารถทั้งสิ้น

ฉะนั้น ขอเสนอผู้ที่ไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะนี้ ตามรัฐธรรมนูญ ม. ๘๑

และ ๕๑

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงนาม)	ผู้เสนอ	ทองอินทร์ ภูริพัฒน์	ส.ส.
"	"	เตียง ไชยกาล	ส.ส.
"	"	มงคล รัตนวิจิตร	ส.ส.

ข้าพเจ้าขอรับรองผู้ที่มีความไม่ไว้วางใจรัฐบาลข้างต้นนี้

(ลงนาม)

สวัสดิ์ ชูระเวส
 มิ่ง เล่าห์เรณู
 หลวงศรีประกาศ
 นายแทน วิเศษสมบัติ
 หลวงประสานนฤชิต
 ทองม้วน อัครดากร
 นายเกริ่น แสนโกศิก
 หลวงศักดิ์ธรรมากร
 เสนาสัสดี
 วรนิติปริชา
 คุรุการพิจิตร

ทองอยู่ พุฒพัฒน์
 ใต้ ปาณิกบุตร
 เลมียก หงสประกาศ
 สุวรรณ มหัทธมาภรณ์
 อินทรภักดี
 ชุนรักษ์รัชฎากร
 บุญสิริ เทพาคำ
 บุญมี ทุ่งคนาคร
 เขียน กาญจนพันธ์
 ศรีเชตรนคร
 หลวงสโมสร

ผู้รับรอง

ที่มา : สารบาญเรื่องและระเบียบวาระการประชุมสภาผู้แทนราษฎร,
 เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๑.

(สำเนา)

วันที่ ๒๑๔/๒๔๗๔ วันที่ ๕/๗/๗๔

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ควนมาก

สภาผู้แทนราษฎร

๔ ตุลาคม ๒๔๗๔

เรื่อง ขอแก้คดีความไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะ
จาก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ถึง ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ควนมากที่ข้าพเจ้าได้เสนอบุคคลไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะ ลงวันที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๔ มีข้อความสำคัญอยู่ ๓ ประการ คือ หลักความสงบภายใน หลักเศรษฐกิจ และ หลักการศึกษา นั้น

ข้าพเจ้าได้พิจารณาบุคคลนี้โดยรอบคอบอีกครั้งหนึ่งแล้ว เห็นพร้อมกันว่า ยังไม่เหมาะแก่ฐานะการเมืองในปัจจุบัน ฉะนั้น ข้าพเจ้าขอถอนหลักความสงบภายในและหลักการศึกษา คงยืนยันในหลักเศรษฐกิจของชาติอย่างเดียว เป็นประเด็นที่จะยกขึ้นอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการเศรษฐกิจของชาติ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบร่วมกันของรัฐมนตรีทั้งคณะ ขอได้โปรดถือตามที่ได้ออกแก้ไขนี้

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงนาม)

ทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ส.ส.

"

มงคล รัตนวิจิตร ส.ส.

"

เลียง ไชยกาล ส.ส.

ที่มา : สารบัญเรื่องและระเบียบวาระการประชุมสภาผู้แทนราษฎร,
เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕๕.

ผนวก ก-๔

(สำเนา)

วันที่ ๒๒/๒๕๓๕ วันที่ ๑๒/๕/๒๕๓๕

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎร

๑๒ สิงหาคม ๒๕๓๕

เรื่อง เสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปในนโยบายการปรับปรุงภาษีอากร
จาก นายเลียง ไชยกาล
ถึง ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ข้าพเจ้าขอเสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อทราบนโยบายการปรับปรุง
ภาษีอากร จะเพาะอย่างยิ่งในเรื่องอากรค่านา

- ข้อ ๑ อากรค่าที่เก็บอยู่ในปัจจุบันนี้ไม่ถูกหลักภาษี
๒ ให้หาทางปรับปรุงให้ยุติธรรม เช่น
ก. เลิกอากรค่านา แล้วตั้งเก็บภาษีอื่นแทนที่ หรือ
ข. หาทางลดหย่อนแก่ผู้ทำนาไม่พอบริโภคน
ค. ปรับปรุงวิธีการ เร่งรัดภาษีอากร

ข้อ ๒ ญัตตินี้มีความประสงค์จะทราบนโยบายของรัฐบาลเท่านั้น เมื่อได้ทราบ
เป็นที่พอใจแล้ว จะขอให้ผ่านระเบียบวาระไป

(ลงนาม)

เลียง ไชยกาล

ผู้เสนอ

(ลงนาม)

วรสิมรุ

เทียบ

พระพิไลย

ม. รัตนวิจิตร

ทองอินทร์ ภูริพัฒน์
 รักษาชนากร
 เสนาสวัสดิ์
 จัง จริงจิตร
 นายเนย สุจีมา
 ทองกระจาย รัชตะวรรณ
 พินิจชนากร
 หลวงศักดิ์ธรรมการ

นรินทร์ประสาทรเวช
 เจือ ศรียาภัย
 สวัสดิ์ บูระเวส
 แช ยูนิพันธุ์
 อินทรภักดี
 เทียบ ศรีพิสิฐ
 ชุณรัชช์รัชฎากร

ผู้รับรอง

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สารบัญเรื่องและระเบียบ
วาระประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยที่ ๒ (สามัญ) ครั้งที่ ๑/๒๕๓๕ ถึงครั้งที่ ๒๓/๒๕๓๕
สิงหาคม - ตุลาคม ๒๕๓๕ เล่ม ๑, หน้า ๑๔๔.

ผนวก ก-๑๐

(สำเนา)

วันที่ ๓๕๙/๒๕๕๐ วันที่ ๒๗/๔/๕๐

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ควนมาก

สภาผู้แทนราษฎร

๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๐

เรื่อง ขอเปิดอภิปรายทั่วไป
จาก นายไต่ ปาณิกบุตร
ถึง ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ข้าพเจ้าขอเปิดอภิปรายควนในนโยบายของรัฐบาล ว่าควนการจั้ดการทรัพย์สิน
ฝ่ายพระมหากษัตริย์

เรื่องนี้เป็นเรื่องควน ขอได้โปรดจั้ดเข้าระเบียบวาระปรึกษาในวันนี้ ภายหลัง
ตอบกระทู้นายเลียง ไชยกาล ในเรื่องเดียวกันนี้ควน จะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงนาม)

ไต่ ปาณิกบุตร ผู้เสนอ

(ลงนาม)

สุวรรณ มหัทธชะกาญจนะ

เลียง ไชยกาล

เทียบ

บุญมี

บุญแถม ปิตยานนท์

ทองอยู่ พุฒพัฒน์

บริรักษ์

ทองอินทร์ ภูริพัฒน์

บุญสิริ เทพาคำ

จำรัส ส.ส.

ศักดิ์รวมการ

ถ. รัตนพันธุ์

รักษ์ รัชฎากร

พินิจชนากร

บุญมา เสริฐศรี

แช

ทองกระจาย

อินทรภักดี

เขียน

ศรีประกาศ

ผู้รับรอง

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, เรื่องและระเบียบวาระ
การประชุมสภาผู้แทนราษฎรสมัย ๒ (วิสามัญ) ครั้งที่ ๑/๒๔๘๐ ถึงครั้งที่ ๓๐/๒๔๘๐
มิถุนายน - สิงหาคม ๒๔๘๐, หน้า ๓๓๔.

ผนวก ก-๑๑

(สำเนา)

วันที่ ๑๒๑๔/๒๔๕๐ วันที่ ๒๓/๑๐/๕๐

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ความมาก

สภาผู้แทนราษฎร

๒๒ มกราคม ๒๔๕๐

เรื่อง ผู้ตติขอให้ เปิดอภิปรายทั่วไปในนโยบายการควบคุมหนังสือพิมพ์
จาก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ถึง ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ด้วยข้าพเจ้าขอเสนอผู้ตติขอให้ เปิดอภิปรายทั่วไปในนโยบายที่เกี่ยวกับการควบคุมหนังสือพิมพ์ เป็นการควน

เหตุที่เสนอเรื่องนี้ก็เพราะ เป็นเรื่องที่ประชาชนสนใจมาก มีบุคคลภายนอกที่ได้รับการเสียหายเนื่องจากการถูกปิดหนังสือพิมพ์ ได้เขียนคำโฆษณาอันเป็นทางให้ประชาชนเข้าใจผิดไปในทางอกุศล ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะป้องกันการเข้าใจผิดของประชาชนเพียงในรูปการโฆษณาฝ่ายเดียวก็ยอมจะไม่เป็นการทำความเข้าใจให้ดียิ่งได้ เพราะเป็นการกล่าวโดยไม่มีการตีทวง จึงเห็นว่าถ้าหากได้มีการทำความเข้าใจด้วยการ เปิดอภิปรายทั่วไป ซึ่งสมาชิกในฐานะแทนราษฎรได้ทวงตงจนหมดข้อสงสัยแล้ว ย่อมจะนำมาซึ่งความบริสุทธิ์ยิ่งขึ้น

ประการหนึ่ง ผู้ตตินี้ข้าพเจ้าขอวางข้อไขไว้ว่า ข้าพเจ้ามีความมุ่งหมายแต่เพียงขอให้มีการอภิปรายซ่อมความเข้าใจโดยละเอียดเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับความไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจในรัฐบาลเลย เพราะเหตุนี้เมื่อได้อภิปรายพอสมควรแล้ว ข้าพเจ้าจะเสนอผู้ตติให้ผ่านระเบียบวาระไป

ขอท่านได้โปรดนำผู้ตตินี้เข้าสู่ระเบียบวาระ เป็นการควนมากในวันนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงนาม)

ผล แสนสระคี

ผู้เสนอ

ข้าพเจ้า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ลงนามในท้ายหนังสือนี้ ขอรับรองผู้คดีนี้เพื่อ
เข้าสู่ระเบียบวาระในที่ประชุมโดยด่วน

(ลงนาม)

สงวน พยุ่งพงศ์

วงศ์ เว็นซ์

ทิม ภูริพัฒน์

เดียง ไชยกาล

จำรัส มหาวงศ์นันท์

ปรีกษ์ แก้วปลั่ง

จำลอง คาวเรือง

ศิษฐ์ คัมภีร์ยศ

ค.ทิว มะโนทัย

บรรณ สวันตร์จัน

ทองอยู่

เดียง ศิริจันทร์

พอง สิทธิธรรม

เตง กังคานนท์

เอี่ยม สุภาพกุล

เสกกล เจตสมมา

ผู้รับรอง

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, เรื่องและระเบียบวาระการ-
ประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยที่ ๒ ชุดที่ ๒ (สามัญ) ครั้งที่ ๑/๒๕๕๐ ถึงครั้งที่ ๑๓/๒๕๕๐
 ธันวาคม - มกราคม ๒๕๕๐ เล่ม ๑, หน้า ๒๕๖.

ผนวก ก-๑๒

(สำเนา)

วันที่ ๓๔๔/๒๔๔๑ วันที่ ๔/๔/๕๑

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎร

๒ กรกฎาคม ๒๔๕๑

เรื่อง ญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปเรื่องการเก็บเงินค่าเล่าเรียน
จาก ขุนชำนาญอนุศาสน์ ส.ส.
ถึง ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ด้วยข้าพเจ้าขอเสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปในนโยบายที่เกี่ยวกับการวาง
ระเบียบเก็บเงินค่าเล่าเรียนใหม่ใน พ.ศ.นี้ โดยไม่มีการผ่อนสั้นผ่อนยาวไว้ในระเบียบเป็น
การควน

เหตุที่เสนอเรื่องนี้ก็เพราะ เป็นเรื่องที่ข้าราชการและประชาชนทั่วไปสนใจมาก
บัดนี้ ปรากฏว่านักเรียนต้องถูกคัดชื่อออกมากคน เพราะผู้ปกครองหาเงินมาชำระค่าเล่าเรียน
ไม่ทัน กำหนดภายในวันที่ ๒๔ มิถุนายน สกนี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าเพื่อมิให้ประชาชนเข้าใจไปใน
ทางอกุศลจึงได้มีการ เปิดอภิปรายทั่วไป ถ้าได้มีการปรับความเข้าใจกันจนหมดข้อสงสัยแล้ว
ย่อมเป็นประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย

ขอท่านได้โปรดนำญัตตินี้เข้าสู่ระเบียบวาระ เป็นการควนในคราวหน้าด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงนาม) ขุนชำนาญอนุศาสน์ ผู้เสนอ

ข้าพเจ้า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ลงนามข้างท้ายหนังสือนี้ ขอรับรองญัตตินี้ร่วมกัน

(ลงนาม)

จำรัส มหาวงศ์นันท์

วรสิทธิ์ คุ้มเวทย์

ผล แสนสระคี

ทองใบ สุกคนธกนิษฐ

เพิ่ม วงศ์ทองเหลือ

พิง ศรีจันทร์

เฉลา เทลาดานนท์

เสงี่ยม

วงศ์

เศก

ถวิล

คิษฐ

จำลอง

ทองดีบ คุภะมารค

ประยูร วิมุกตาคม

แถม คมสัน

ศรีวรา

โสภณ สุภธีระ

บรรณ

จรรยา

สมาน

เสก

ผู้รับรอง

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, เรื่องและระเบียบวาระ
การประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยที่ ๒ (สามัญ) ครั้งที่ ๑/๒๔๘๑ ถึงครั้งที่ ๑๑/๒๔๘๑
สิงหาคม - มิถุนายน ๒๔๘๑, หน้า ๑๑๓.

ผนวก ก-๑๓

(สำเนา)

วันที่ ๑๐๐๕/๒๔๘๖ ลงวันที่ ๕ ส.ค. ๘๖

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎร

๕ สิงหาคม ๒๔๘๖

เรื่อง ขอ เบิกอภิปรายทั่วไป
จาก นายสงวน พยุงพงศ์
ถึง ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ตามที่สภาผู้แทนราษฎรได้อนุมัติงบประมาณสิบล้านบาทแสนบาท ให้กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงเกษตรราธิการ ช่วยเหลือชาวนาผู้ถูกอุทกภัยปี ๒๔๘๕ นั้น

ปรากฏว่า หลายจังหวัดราษฎรได้รับความเดือดร้อนอย่างยิ่ง โดยทางการช่วยเหลือไม่ทั่วถึงหรือให้ไม่เป็นธรรม ตลอดจนเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ถูกหาว่าทุจริตต่อหน้าที่ เรื่องยังพิจารณาอีกนอญก็มี

ความยุ่งยากเกี่ยวกับเรื่องนี้มีมากมาย ไม่สามารถจะตั้งกระทู้ถามซักถามให้เพียงพอ เพราะมีมากจังหวัดย่อมมีข้อเท็จจริงต่างกัน จึงขอเสนอญัตติการ เบิกอภิปรายทั่วไป เมื่อกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงเกษตรราธิการชี้แจงจนพอใจแล้ว จะได้เสนอให้เรื่องนี้ผ่านไป ขอได้โปรดให้เรื่องนี้เป็นการด่วนด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ)

สงวน พยุงพงศ์ ผู้เสนอ

(ลงชื่อ)

ช. คุปตพงศ์
วรการบัญชา

สงวน นະนกร
นิม เรืองเกษม

พืง ศรีจันทร์

ข. ขจรกลางสนาม

ประเสีต วาสิกะสิน

วิริยะ

ประจวบ มหาขันธ

อุค นิตยสุทธิ

ว. อนุกุลประชากร

เสวทร

ถวิล อคฺล

ส. วิญญูรัตน์

สีหมีน วนิสอน

ผู้รับรอง

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, เรื่องระเบียบวาระประชุม
สภาผู้แทนราษฎร (สามัญ) สมัยที่ ๒ ชุดที่ ๓, ๒๔๘๖, ไม่ปรากฏหน้า.

ผนวก ก-๑๔

(สำเนา)

วันที่ ๔๕๘/๒๔๘๘ วันที่ ๒๖ มิ.ย. ๘๘

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎร

๒๖ มิถุนายน ๒๔๘๘

เรื่อง ผู้ตัดขอเปิดอภิปรายทั่วไปเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลในการขึ้นค่าเช่าอาคาร
จาก นายอรุณ ทองปัสโชติ ส.ส.
ถึง ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ข้าพเจ้าขอเสนอผู้ตัดเปิดอภิปรายทั่วไปในนโยบายของรัฐบาลอันเกี่ยวกับกระทรวง
การคลังขึ้นค่าเช่าอาคารและเรียกเงินกินเปล่ากับผู้เช่าอาคารอยู่แล้ว เกินขนาด

รายละเอียดจะได้อภิปรายในสภา ขอท่านได้นำผู้ตัดนี้เข้าสู่ระเบียบวาระเพื่อให้
สภาได้วินิจฉัยด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) นายอรุณ ทองปัสโชติ

(นายอรุณ ทองปัสโชติ)

(ลงชื่อ)

เลื่อน พงษ์โสภณ

เสียง

เชียร

เอี่ยม ราษฎร์นิยม

ช่วย ชูทรัพย์

ท. ณ กาศสินธุ์

สุทธิกร

ประจวบ มหาจันทร์

สุวิชช

ทอน อ่ำพล

ประสงค์ เกษมราษฎร์

ถ่วง พงษ์พงศ์

เปี่ยม มุณยะโชติ
แสง สนิทพันธ์

จารัส มหาวงศ์นันท์
ฟอง สิทธิธรรม

ผู้รับรอง

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, เรื่องและระเบียบวาระประชุม
สภาผู้แทนราษฎร (สามัญ) สมัยที่ ๒ ชุดที่ ๓, ๒๕๔๔, ไม่ปรากฏหน้า.

ผนวก ก-๑๕

(สำเนา)

รับที่ ๔๗๒/๒๔๘๘ วันที่ ๒๘ มิ.ย. ๘๘

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎร

๒๘ มิถุนายน ๒๔๘๘

เรื่อง เสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปในนโยบายการจัดการทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์
จาก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ถึง ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ด้วยปรากฏว่า การจัดการทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ได้โน้มไปในทางไม่สุจริต ทั้งเป็นการกระทำที่แสดงออกให้เห็นว่า (เบียดเบียนประชาชนที่ยากจน เจ้าพนักงานหลายคน ประกอบการหาผลประโยชน์ด้วยการกดขี่ข่มเหงราษฎร) และความเสียหายอื่น ๆ และกระทบกระเทือนถึงองค์การส่วนรวมด้วย

จึงขอ เสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปในนโยบายการจัดการทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ ขอท่านได้โปรดนำญัตตินี้เข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรตามระเบียบวาระต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) ร.ท. ประจวบ มหาจันทร์ ผู้เสนอ

(ลงชื่อ)

เลียง ไชยกาล

ประสงค์

เกษมราษฎร

ถึก

พอง

ท. ณ กาฬสินธุ์

อรุณ

จำรัส มหาวงศ์นันท์

ประ เสริฐ วาสิกะสิน

พันธู์

แสวง สนิทพันธู์

เอี่ยม

สทธิกร

ขวย ชูทรัพย์

เขียร

เชื้อ คุปตพงศ์

พ. ภังคานนท์

ราษฎร์นิยม

ชอน อ่ำพล

เลื่อน

ผู้รับรอง

ที่มา : เรื่องและระ เบียบวาระประชุมสภาผู้แทนราษฎร , เรื่องเดียวกัน,
ไม่ปรากฏหน้า.

ผนวก ก-๑๖

(สำเนา)

ความมาก

สภาผู้แทน

๑๕ พฤษภาคม ๒๔๘๐

เรื่อง ขอเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปในนโยบายของรัฐบาลตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๔
จาก สมาชิกสภาผู้แทน
ถึง ประธานสภาผู้แทน

ข้าพเจ้าขอเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไป ไม่ไว้ว่างใจรัฐบาลทั้งคณะในนโยบาย
ดังต่อไปนี้

๑. ไม่สามารถรักษาความสงบเรียบร้อยภายในตามนโยบายที่แถลงไว้
๒. ไม่สามารถรักษานโยบายการเงินของชาติไว้ในทางที่มั่นคง ทำให้ฐานะ
การคลังล้มเหลวลงทุกทาง
 ๑. ในทางเศรษฐกิจ ได้ดำเนินการ เศรษฐกิจฉืดพลาดไม่เหมาะสมแก่ภาวะ
การณปัจจุบัน เป็นเหตุให้ประชาชนเดือดร้อนในการครองชีพ
 ๔. การต่างประเทศ ไม่อาจสร้างความเชื่อถือกับนานาประเทศตามนโยบาย
ที่แถลงไว้
 ๕. ใช้อำนาจทางการเมืองแซกแซงในราชการประจำ ทำให้เกิดผลเสียหาย
แก่ราชการแผ่นดิน
 ๖. ไม่สามารถรักษาฐานะของข้าราชการให้อยู่ในระดับที่สมควร ทำให้ข้าราชการ
ขาดกำลังใจที่จะปฏิบัติราชการ
 ๗. ในทางการศึกษาของชาติ รัฐบาลนี้ก็ได้ปรับปรุงและดำเนินการตาม
นโยบายที่แถลงไว้
 ๘. ไม่สามารถค้นหาข้อเท็จจริงแถลงต่อประชาชนให้ทราบว่า ในหลวงรัชกาล
ที่ ๘ สวรรคตเพราะเหตุใด

รายละเอียดจะได้แถลงเพิ่มเติมในสภา

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ)

ควง อภัยวงศ์ ผู้เสนอ

(ลงชื่อ)

สุวิชัย พันธะเศรษฐ
 ข. ชรรณสุชาติ
 สุพรรณ สืบสิทธิ์
 เลื่อน อินทูล
 ชื้อ อัญญา
 คึกฤทธิ์ ปราโมช
 ปริญญา จุฬามาศย์
 อ. หลังบุญตะ
 สุรียน ไรวา
 สังคม ริมทอง
 ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช
 ใหญ่ สวิตชาติ
 วงศ์ ไชยสุวรรณ
 เชื้อ สนั่นเมือง
 ร.ต. ไฉยา เกตุเลขา
 อินทร สิงห์เนตร
 ขจิตสารกรรม
 ประสาท
 อุดร วิทยานนท์
 นายวิรัตน์ สุขพันธ์
 ไกรสร

บุญเท่ง ทองสวัสดิ์
 ประยูร อภัยวงศ์
 สวัสดิ์ อภัยวงศ์
 ส. บัณฑิตย์,
 บุญยผาง
 ไย อุลิศ
 เกษม บุญศรี
 โชติ
 ร.ต.อ.พิเศษ พรหมมายนต์
 อรัญ ราชานานนท์
 สวัสดิ์ คำประกอบ
 ประสิทธิ์ ชูพินิจ
 บุญช่วย,
 ประสิทธิ์ บุญยารมณ
 สอ เสถบุตร
 ประยูร ปานะศิษฐ์
 อังคนานุรักษ์
 เทียม
 ชุนคงฤทธิศึกษากร
 ศรีวิสารวาจา

ผู้รับรอง

ผนวก ก-๑๗

(สำเนา)

รับที่ ๓๓๔/๒๕๕๓

วันที่ ๓ ก.พ. ๕๓

สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา

สภาผู้แทน

๓๑ มกราคม ๒๕๕๓

เรื่อง ผู้คัดค้านขอเปิดอภิปรายทั่วไปกรณีแผนการปฏิวัติปลายเดือนมกราคม
เรียน ประธานสภาผู้แทน

อาศัยอำนาจตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (๒๕๕๒) มาตรา ๑๓๐ ข้าพเจ้าสมาชิกสภาผู้แทนซึ่งมีรายชื่อข้างท้ายนี้ ขอเสนอผู้คัดค้านให้เปิดอภิปรายทั่วไปในสภาผู้แทนเป็นการด่วน ในกรณีเกี่ยวกับแผนการปฏิวัติเมื่อปลายเดือนมกราคม ๒๕๕๓ ซึ่งมี พล.ท. กาจ กาจสงคราม รองผู้บัญชาการทหารบก หัวพันอ้อยควย จนถึงได้มีพระบรมราชโองการปลด พล.ท. กาจ กาจสงคราม จากตำแหน่งรองผู้บัญชาการทหารบกแล้ว และในที่สุดปรากฏว่าถูกส่งตัวไปต่างประเทศ นอกจากนี้ปรากฏว่ามีการจับกุมบุคคลสำคัญในระยะนี้อีกด้วย ซึ่งประชาชนคนไทยที่เป็นเจ้าของประเทศยังมีคตินิยมต่อเหตุการณ์และเกิดความรู้สึกหวั่นไหวในเหตุการณ์ครั้งนี้ ประกอบทั้งความรู้สึกของประชาชนทั่วไปในขณะนี้ดูประหนึ่งว่าได้ตกอยู่ใน "อาณาจักรแห่งการปฏิวัติ" ตลอดเวลา สมควรที่สภาผู้แทนจะได้มีโอกาสให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในกรณีนี้ให้เป็นที่กระจ่างแจ้ง

จึงขอท่านประธานสภาผู้แทนได้โปรดนำผู้คัดค้านเปิดอภิปรายทั่วไปในกรณีนี้เข้าสู่ที่ประชุมสภาผู้แทนโดยด่วน

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ)

เทพาย โขตินุชิต

ทองดี อิศราชีวิน

ร้อยโท จงกล ไกรฤกษ์
 จำรัส มหาวงศ์นันท์
 ประพัฒน์
 วงศ์ วีระชาติพลี
 คล้าย ละอองมณี
 บุญช่วย ศรีสวัสดิ์
 จารุมุตร
 ส.พรหมประกาย
 ฮวด ทองโรจน์
 ไชติ วิชัยศิษุ
 ไกรสร
 ไถง

บุญเท่ง
 กิจจา
 เจริญ สืบแสง
 เกษม จงสวัสดิ์
 สวัสดิ์ สาระศาลิน
 ร.ต.อ.พิเศษ พรหมมายน
 อนันต์
 ก.ษ. บุญศรี
 นาด เงินทาบ
 ย. กลิ่นทอง
 ไหญ่

ผู้รับรอง

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, รายงานการประชุมสภาผู้แทน-
ราษฎร (สมัยวิสามัญ) พ.ศ. ๒๔๘๓, หน้า ๑๖๑๑ - ๑๖๑๒.

ผนวก ก-๑๘

(สำเนา)

วันที่ ๑๖๘๒/๒๕๕๔ วันที่ ๑ ต.ค. ๕๔

สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา

เวลา ๑๐.๓๐ นาฬิกา

รัฐสภา

วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเปิดอภิปรายทั่วไป

เรียน ประธานวุฒิสภา

เนื่องด้วยในระหว่างปิดสมัยประชุมของรัฐสภาครั้งที่แล้วมา ได้มีเหตุการณ์ร้ายแรงเกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๔ ยังผลให้มีการเสียชีวิตของคนไทย ตลอดจนทรัพย์สินของรัฐและเอกชนเป็นอันมาก เท่าที่รัฐบาลและหน่วยราชการบางหน่วยได้แถลงหรือชี้แจงไปบ้างแล้วนั้น ยังไม่กระจ่างแจ้งทุกกระทงความ

โดยที่ความสำคัญแห่งเรื่องนี้มีอยู่เกินกว่าที่จะตั้งกระทู้ถาม ข่าพเจ้าผู้ลงลายมือชื่อข้างท้ายนี้จึงเข้าชื่อกันเสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภาตามมาตรา ๑๓๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตามหัวข้อต่อไปนี้คือ

เรื่องการกบฏจลาจลเมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๔

- (๑) เหตุและผู้ก่อเหตุ
- (๒) การปราบปรามและการควบคุมสถานการณ์และผลของการเหล่านั้น
- (๓) ค่าใช้จ่ายและการใช้จ่ายในการปราบปราม
- (๔) ผลเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สินของประชาชน ตลอดจนทรัพย์สินและกำลังของชาติ

- (๕) การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย
 (๖) การป้องกันเหตุการณ์ทำนองเดียวกันมิให้อุบัติขึ้นอีกในอนาคต

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ)

พระยาศรีธรรมราช

พระยาเมธาธิบดี

สมันทรบุรินทร์

พระยาศรภักย์พิพัฒ

เพ็ชรศิริ

พระนิเทศน์ประสาน

พระยาสุรพันธ์เสนี

หลวงชลานุสสร

พระยาวิชิตรชลธี

พ.อ.พรปรีชา กมลาศน์ ร.น.

หลวงประกอบนิติสาร

พระอภัยนันทราพาหพิศาล

พระยาศุริยานุวงศ์ประวดี

พระยาปรีดา

พระยาวิบูลอายุรเวท

เลขา อภัยวงศ์

จรินทร์ กฤษณะภักดี

พล.ร.ต. เล็ก สุมิตร

พระยาอภิบาลราชไมตรี

พระยาอภัยสงคราม

พระยาอาณาจักร

หลวง เทวฤทธิ์พันธุ์

เสนีณรงค์ฤทธิ์

พระอุดมโยธาธิยุต

พระยาสาริกพงศ์ธรรมพิลาส

พระยาอรุณกรรมมฤตคี

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, รายงานการประชุมวุฒิสภา
 ครั้งที่ ๓/๒๕๕๔ (สามัญ) ชุดที่ ๒ วันเสาร์ที่ ๒๗ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๔, หน้า ๑๑๘ -

ผนวก ก-๑๔

รับที่ ๑๕๐๑/๒๕๐๐ วันที่ ๑๖ ต.ค. ๒๕๐๐

เวลา ๑๕.๐๐ น.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

๑๖ สิงหาคม ๒๕๐๐

เรื่อง ขอเสนอญัตติขอให้ เปิดอภิปรายทั่วไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
มาตรา ๙๕

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ข้าพเจ้าขอให้เสนอญัตติขอให้ เปิดอภิปรายทั่วไปในสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๕ เพื่อให้รัฐบาลชี้แจง ดังหัวข้อต่อไปนี้

ข้อ ๑. รัฐบาลนี้ไม่สามารถรักษากฎหมายของบ้านเมือง เป็นเหตุให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย และได้มีการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพขึ้นในประเทศ

ข้อ ๒. รัฐบาลบริหารการคลังของประเทศไปในทางที่ไม่ชอบ ทำให้ฐานะการคลังของประเทศเสื่อมโทรมจนก่อให้เกิดหนี้สินพอกพูนมากขึ้น

ข้อ ๓. รัฐบาลนี้ไม่สามารถบริหารกิจการด้านต่างประเทศตามที่ได้แถลงไว้ และไม่สามารถดำเนินการด้านต่างประเทศโดยอิสระ ทั้งไม่รับฟังความคิดเห็นของประชาชน

ข้อ ๔. รัฐบาลนี้ไม่สามารถจัดการศึกษาให้ได้ผลดีแก่ประชาชน

ข้อ ๕. รัฐบาลนี้ไม่สามารถเพิ่มระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนตามที่แถลงไว้ ทั้งไม่มีนโยบายที่จะลดค่าครองชีพของประชาชน

ข้อ ๖. รัฐบาลนี้ไม่สามารถดำเนินการในด้านการเศรษฐกิจให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศและประชาชน

ข้อ ๗. รัฐบาลนี้ไม่สามารถป้องกันและปราบปรามการคอร์รัปชัน ทั้งยังส่งเสริมให้มีการคอร์รัปชันมากขึ้น

ข้อ ๘. รัฐมนตรีในคณะรัฐบาลชุดนี้ไม่รักษาสัจจะวาจาที่กล่าวไว้ จนเป็นเหตุให้เสื่อมความนิยมเชื่อถือจากประชาชน

ข้อ ๙. ในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลนี้ได้สื่อสำแดงให้เห็นว่า ไม่รับผิดชอบต่อประชาชน และไม่คำนึงถึงเจตนารมณ์ของระบอบประชาธิปไตย

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ)

คง อภัยวงศ์
ใหญ่ ศวิตชาติ
ท. กัณฑ์ธรรม
เชาว์ ชัยวิรัตน์
น. เกษสุวรรณ
หลวงอรุณพรพิศาล
อารีย์ ทัศนวิเวทกุล
โสภณ เอี่ยมอิทธิพล
สุข รอบรู้
ฉันท บัญชิต
ทนง นิยมะสินธุ
ทิม ภูริพัฒน์
บุญคุณ จันทรศรีสุริยวงศ์
ฉวง เอี่ยมศิลา
สอชิง มารังกุล
สงกรานต์ อุดมสิทธิ์
ไถง สุวรรณทัต
วรศักดิ์ นิมาพันธ์
โชติ วิชัยดิษฐ์

สุกิจ นิมมานเหมินทร์
เทพ โชติคุณิต
เรืองยศ ทองโจรน์
ท. ศรีแก้ว
ญาติ ไหวดี
ราศรี สิงหนเนตร
อ. หลิงบุญตะ
เหรียญ สืบพันธ์
บัวพันธ์ ไชยแสง
เลิศ สัมพันธ์รักษ์
เพง ลิมปพันธ์
พีร์ บุณนาค
ชวน กิติศรีวรพันธุ์
ส. จันทรสภา
อินทูล วรกุล
กอเกียรติ ัญญเสณ
ส. พุทธิรักษา
ทองดี อิศราชีวิน
อินทร์ ประจันตะเสน

ม. สุวรรณทัต

สว่าง ทราย

แกล้ว นรปิติ

ไสว สวัสดิสาร

บุญคง บุญเพชร

สมพร จูริมาศ

ฟ. สิทธิธรรม

เกียรติ นาคะพงษ์

ทองพูน อัจฉะขันธุ์

ต. แก้วเสมา

บ. อับดุลบุตร

เทียม ไชยนันท์

บุญมี ตุงคะนาคร

ทองปาน วงศ์สง่า

กลั่น ปลั่งนิล

พินท์ มหาพินิจ

คาบชัย อัครราช

เกษม ประทุมเวียง

เทนเจริญ พูลลาภ

วรัทัศน์ ลำพูน

เจียม โชติรัมย์

สงวน กนกวิจิตร

คำมุด สุทธิจันทิก

เจริญ ปราย ณ ศักดิ์

ว. ไสคติสวัสดิ์

ทองหยด จิตตะวีระ

น.ท. พระประยูทธชลธี

ถวิล วัฏฏานนท์

สิรินทร์ รักศรีวงศ์

บุญเรือง ชุมอินทรจักร์

พิ่ง ศรีจันทร์

ผู้เสนอผู้คดี

ต่อมาเมื่อสมาชิกตลอดจากการขอรวมเป็นผู้เสนอผู้คดี

นายกรวัณชร ศรีแก้ว (ศรีสะเกษ)

นายทองพูน อัจฉะขันธุ์ (อุบล)

ผู้ขอเข้าร่วมเป็นผู้เสนอผู้คดี ๑ นาย คือ

นายคล้าย ละอองมณี (สงขลา)

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, รายงานการประชุมสภาผู้แทน-
ราษฎร สมัยสามัญ (ครั้งแรก) และสมัยสามัญครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๐๐, หน้า ๕๘๕ - ๕๘๖.

ผนวก ข-๑

วันที่ ๒๔ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐

เรียน พระยามานวราชเสวี ประธานสภาผู้แทนราษฎร

เนื่องจากได้มีการ เปิดอภิปรายกันในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร อันเกี่ยวข้องกับเรื่อง การซื้อขายที่ดินของพระคลังข้างที่เมื่อวันวานนี้ มีท่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางท่านได้อภิปราย พากฟิงมาถึงประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ คือตัวข้าพเจ้า อันมีถ้อยคำรุนแรง เป็น เหตุให้ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเป็นการ เสื่อมเสียเกียรติยศและตำแหน่งในหน้าที่ราชการ

ทั้งนี้ ข้าพเจ้ามันอยู่ในระบอบประชาธิปไตยโดยแท้ ยึดถือเรื่องของประชาชนคือ สภาผู้แทนราษฎร เป็นใหญ่ เมื่อสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้ที่ได้กระทำการซึ่งเป็น ที่ข้องใจของประชาชนเช่นนี้แล้ว ข้าพเจ้าก็ใคร่ขอลาออกเสียจากคณะผู้สำเร็จราชการแทน พระองค์

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงพระนาม)

อาทิตย์ทิพอาภา

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, รายงานการประชุมสภาผู้แทน-
ราษฎร ครั้งที่ ๑๓/๒๔๘๐ (วิสามัญ) สมัยที่ ๒ วันพุธที่ ๒๔ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐,
หน้า ๓๔๘.

ผนวก ข-๒

พระที่นั่งบรมพิมาน

วันที่ ๒๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐

ถึง พระยามานวราชเสวี ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ด้วยวันนี้ข้าพเจ้าได้รับลายพระหัตถ์พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ แสดงพระประสงค์มาว่า โดยที่ได้มีการอภิปรายกันในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรอันเกี่ยวข้องกับเรื่องการซื้อขายที่ดินของพระคลังข้างที่เมื่อวานนี้ มีท่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางท่านได้อภิปรายด้วยถ้อยคำอันรุนแรง เป็นเหตุให้พระองค์ท่านเสื่อมเสียพระเกียรติยศและตำแหน่งในหน้าที่ราชการ เมื่อการเป็นไปดังเช่นนี้ พระองค์ท่านจึงเห็นว่า เมื่อสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าพระองค์ท่านเป็นผู้ที่ไคร่ท่าการซึ่งเป็นที่ยังใจของประชาชนเช่นนี้แล้ว ก็ใคร่ลาออกเสียจากคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์จึงปรึกษาร่วมกันเห็นว่า เมื่อประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ทรงลาออกจากตำแหน่งคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ก็ขอลาออกด้วยความรับผิดชอบร่วมกันด้วย

(ลงนาม)

ยมราช

(ลงนาม)

พล.อ. พิชยนทรโยธิน

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ที่มา : รายงานการประชุม, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕๖.

ผนวก ๑-๓

พระที่นั่งบรมพิมาน

วันที่ ๒๕ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐

ถึง พระยามานวราชเสวี ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ด้วยวันนี้ข้าพเจ้าได้รับหนังสือนายกรัฐมนตรีว่า โดยที่ควรจัดการทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในเรื่องที่เกี่ยวกับที่ดินบางราย ซึ่งสำนักพระราชวังได้กระทำไปปรากฏเป็นที่ขังใจสภาผู้แทนราษฎร นายกรัฐมนตรีในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบในราชการสำนักพระราชวัง เห็นสมควรจะได้มีโอกาสสอบสวนเพื่อความชอบธรรมด้วยกันทุกฝ่าย จึงขอพระราชทานลาออกจากตำแหน่ง และคณะรัฐมนตรีได้ขอพระราชทานลาออกด้วยความรับผิดชอบร่วมกันด้วย

ฉะนั้น จึงขอแจ้งมาทางสภาผู้แทนราษฎรได้ทราบ เพื่อจักได้ดำเนินการตามรัฐธรรมนูญต่อไป

(ลงพระนาม) อาทิตยทิพอาภา

(ลงนาม) ยมราช

(ลงนาม) พล.อ. พิชเยนทร โยธิน

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ที่มา : รายงานการประชุม, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕๐.

ผนวก ข-๔

พระที่นั่งบรมพิมาน

วันที่ ๓๐ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐

ถึง พระยามานวราชเสวี ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ควยตามที่ข้าพเจ้าทั้งสามได้แสดงความประสงค์ว่า ถ้าสภาผู้แทนราษฎร เห็นว่า ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติกร เป็นที่ของใจของประชาชน ใน เรื่องการซื้อชายที่ดินของพระคลังข้างที่แล้ว ข้าพเจ้าใครจะขอลาออกจากคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นั้น ข้าพเจ้าคอยมติของสภาผู้แทนราษฎร เพื่อรับตอบในเรื่องนี้อยู่ จนบัดนี้ก็ยังหาได้รับตอบเป็นการ เกิดขาดประการใดไม่

บัดนี้ ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้ง ประเภทที่ ๑ และประเภทที่ ๒ และบรรดาข้าราชการทั้งในพระนครและต่างจังหวัดเป็นส่วนมาก ต่างได้มาขอร้องขอให้คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์คณะนี้ได้คงดำรงตำแหน่งสืบต่อไปอีก เพราะปรากฏว่าในขณะที่มีเหตุนี้เกิดขึ้น การเงินและการค้าของประเทศระส่ำระสายและตกต่ำ ลงทันที โดยเหตุที่ประเทศไม่มีผู้แทนพระองค์พระมหากษัตริย์ และไม่มีรัฐบาลอันแน่นอนที่จะบริหาร ราชการต่อไป กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ ต่างมีความวิตกในเหตุการณ์นี้เป็นอย่างยิ่ง เมื่อสถานการณ์เป็นดังนี้ หากมีการฉุกเงินประการใดเกิดขึ้นแล้ว ข้าพเจ้าทั้งสามก็ยอมไม่พ้นความ รับผิดชอบในเรื่องนี้เป็นแน่แท้

ฉะนั้น เพื่อเห็นแก่ความสงบสุขและความเรียบร้อยของประเทศชาติและประชาชน ชาวสยาม ข้าพเจ้าทั้งสามจำต้องขอถอนหนังสือแสดงความประสงค์ที่จะลาออกนั้นเสียจนกว่าจะ ได้ตั้งรัฐบาลขึ้นใหม่ตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญ และ เมื่อเหตุการณ์ได้สงบเรียบร้อย เป็นปกติดีแล้ว ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังมีความข้องใจในตัวข้าพเจ้าทั้งสาม และสมควรจะดำเนินการต่อไป ประการใดอีกก็แล้วแต่จะเห็นควร

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงพระนาม) อาทิตยทีพอากาศ

(ลงนาม) ยมราช

(ลงนาม) พล.อ.พิชเยนทรโยธิน

ผนวก ข-๕

พระที่นั่งบรมพิมาน

วันที่ ๗ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐

ถึง พระยามานวราชเสวี ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ตามที่ท่านนำความมาแจ้งว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ปรึกษากันอีกวาระหนึ่ง มีเสียงเป็นส่วนใหญ่ได้แสดงความจำนงที่จะเห็นควรที่จะตั้งนายพันเอก พระยาพลพลพยุหเสนา เป็นนายกรัฐมนตรีอีกต่อไป ส่วนข้อข้องใจที่ นายพันเอก พระยาพลพลพยุหเสนา ขอให้ได้จัดการชักฟอกกันให้เป็นการบริสุทธิ์ชาวสะอาดเสียก่อนนั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่า เมื่อไม่ได้มีการข้องใจในส่วนเฉพาะตัวท่านแล้ว และแม้แต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ตั้งกระทู้ถาม และผู้เปิดอภิปรายในเรื่องนั้นก็ปรากฏว่าไม่คิดใจในข้อมลทินมัวหมองเฉพาะตัวท่านเลย ยังคงยืนยันความเห็นว่าเป็นนายกรัฐมนตรีก่อไป

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้พิจารณาใคร่ครวญโดยดองแท้แล้ว เห็นว่า ถ้าความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดังที่เข้ามา ได้เป็นมติของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ก็จักเป็นหลักฐานแสดงให้เห็นว่าสภาผู้แทนราษฎร เป็นที่พอใจในความบริสุทธิ์ของ นายพันเอก พระยาพลพลพยุหเสนา และเมื่อมีหลักฐานเช่นนี้แล้วคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ก็จะ ได้ดำเนินการจัดตั้ง นายพันเอก พระยาพลพลพยุหเสนาเป็นนายกรัฐมนตรีต่อไป

จึงขอแจ้งมาให้ท่านทราบ เพื่อจักได้ดำเนินการต่อไป

(ลงพระนาม)

อาทิตย์ทิพอาภา

(ลงนาม)

ยมราช

(ลงนาม)

พล.อ.พิชเยนทรโยธิน

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ผนวก ข-๖

ที่ ส.๒๗๕๑/๒๔๘๐

สำนักนายกรัฐมนตรี

๓๐ สิงหาคม ๒๔๘๐

เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรลงมติความไว้วางใจในคณะรัฐมนตรีชุดใหม่
 จาก นายกรัฐมนตรี
 ถึง ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ด้วยตามที่ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรีตามประกาศลงวันที่ ๕ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐ นั้น ข้าพเจ้าได้จัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ตามรัฐธรรมนูญขึ้นเสร็จแล้ว และได้ทูลเกล้าฯ ถวายรายงานไปเพื่อได้รับพระราชทานให้ทรงตั้งและได้โปรดเกล้าฯ ตั้งมาแล้ว ดังสำเนาประกาศตั้งรัฐมนตรีซึ่งได้แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้

ฉะนั้น จึงแจ้งมาเพื่อขอให้สภาผู้แทนราษฎรลงมติความไว้วางใจในคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม มาตรา ๕๐

อนึ่ง คณะรัฐมนตรีชุดใหม่นี้ พร้อมทั้งจะแถลงนโยบายในสภาผู้แทนราษฎรได้ในวันที่ ๑๑ เดือนนี้ เวลา ๑๕.๓๐ นาฬิกา ดังนั้น ขอได้โปรดจัดเข้าระเบียบวาระต่อไป
 ด้วย.

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงนาม) พ.อ. พหลพลพยุหเสนา

นายกรัฐมนตรี

 ที่มา : รายงานการประชุม, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐๐.

ผนวก ก

สำนักนายกรัฐมนตรี

๖ เมษายน ๒๔๘๑

ขอกราบฝ่าละอองธุลีพระบาท ปกเกล้าปกกระหม่อม

ตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ตั้งข้าพระพุทธเจ้าและคณะ เป็น
รัฐบาลบริหารราชการแผ่นดิน ตั้งแต่วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๑ และรัฐสภาก็ได้ให้ความไว
วางใจแก่คณะรัฐบาลของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๔๘๑ ข้าพระพุทธเจ้า
และคณะรัฐบาล ได้ปฏิบัติภารกิจสนองพระเดชพระคุณมาด้วยความจงรักภักดีตามกำลังสติปัญญาและ
ความสามารถเป็นเวลาหนึ่งเดือน

ครั้นถึงวันนี้เวลาประมาณ ๕ นาฬิกา ได้มีนายทหารกองทัพบก ๔ นาย คือ
พันโทกาน จ่านงศ์ภูมิเวท พันเอกศิลป์ ศิลปศรัย รัตนวราหะ พลตรี ส.สวัสดิเกียรติ
และพันโทลม้าย อุทยานานนท์ ได้มาหาข้าพระพุทธเจ้าที่บ้าน และแจ้งแก่ข้าพระพุทธเจ้าว่า
คณะรัฐประหารไม่พอใจคณะรัฐบาลนี้อย่างยิ่ง จึงประชุมกันลงมติขอให้รัฐบาลกราบถวายบังคม
ลาออกภายใน ๒๔ ชั่วโมง เมื่อนายทหารทั้ง ๔ ได้ลากลับไปแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าได้เชิญ
รัฐมนตรีบางท่านเท่าที่จะตามได้ในขณะนั้นมาหารือ เมื่อได้ปรึกษากันแล้วมีความเห็นว่าสมควร
ที่จะได้รับหลักฐานจากบุคคลที่ประชาชนรับรองว่าเป็นผู้นำในคณะรัฐประหาร เป็นต้นว่า
จอมพล ป.พิบูลสงคราม พลโทผิน ชุณหวัน พลโทกาจ กาจสงคราม ข้าพระพุทธเจ้าจึงได้
มีหนังสือส่วนตัวไปยัง พันโทกาน จ่านงศ์ภูมิเวท เพื่อขอหลักฐานดังกล่าวแล้ว

ข้าพระพุทธเจ้าได้มอบหนังสือนั้นให้ ว่าที่พันโทรวัย อภัยวงศ์ นายทหารติดต่อกับ
ประธานนายกรัฐมนตรี ให้นำไปส่งแก่ พันโทกาน จ่านงศ์ภูมิเวท ว่าที่พันโทรวัย อภัยวงศ์
ได้กลับมารายงานว่า ให้นำหนังสือนั้นไปส่งที่วังสวนกุหลาบแต่ไม่พบพันโทกาน เมื่อสอบถาม
ได้ความว่า พันโทกานอยู่ที่บ้านจอมพล ป.พิบูลสงคราม จึงให้นำหนังสือนั้นไปส่งให้แก่ตัวที่บ้าน

ครั้นประมาณ ๑๔ นาฬิกาเศษวันเดียวกัน พลโทผิน ชุณหวัน พลโทกาจ กาจ-
สงคราม ได้มาหาข้าพระพุทธเจ้า และยืนยันว่า ข้อความที่พันโทกานและคณะได้มาแจ้งแก่

ข้าพระพุทธเจ้านั้น เป็นความประสงค์อันแท้จริงของคณะรัฐประหาร ข้าพระพุทธเจ้าได้
 เรียกประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อ ๑๘ นาฬิกา และมีความเห็นเป็นส่วนมากว่า ตามพฤติการณ์
 ที่เป็นมาแต่คนตลอดจนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นนี้ รัฐบาลจำต้องรับในข้อเท็จจริงว่า รัฐบาลไม่
 อยู่ในฐานะจะควบคุมสถานการณ์ให้เป็นปกติได้สมดังที่ได้ไว้วางพระราชหฤทัย จึงขอพระราช-
 ทานกราบบอญวายบังคมลาออกจากตำแหน่งทั้งคณะตั้งแต่วันที่นี้เป็นต้นไป ควรมิควรประการใด
 สุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ข้าพระพุทธเจ้า

คง อภัยวงศ์

(นายกรัฐมนตรี)

ที่มา : สมุหฯ สรักชกะ, ๒๖ การปฏิวัติไทยและรัฐประหาร สมัย ๒๐๘๘ -
๒๕๐๗, (พระนคร : โรงพิมพ์สื่อการพิมพ์, ๒๕๐๗), หน้า ๔๒๘ - ๔๓๐.

ผนวก ง-๑

พระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา
 ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
 คณะอภิรัฐมนตรีในหน้าที่คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
 รังสิต กรมขุนชัยนาทนเรนทร

อลงกฎ

ธานีวิวัฒน์

มานวราชเสวี

อคุณ อคุณเกษรวิสต์

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐

เป็นปีที่ ๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระมหากษัตริย์อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ซึ่งจะได้ทรงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนเท่ากับสมาชิกสภาผู้แทน และโดยมาตรา ๕๗ บัญญัติให้มีผู้แทนหนึ่งคนต่อจำนวนพลเมืองสองแสนคน ปรากฏจำนวนพลเมืองจากการสำรวจสำมะโนครัวครั้งสุดท้ายว่า สภาผู้แทนจะมีสมาชิกเป็นจำนวนหนึ่งร้อยคน จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ เลือกตั้งและแต่งตั้งให้ผู้มีพระนามและนามต่อไปนี้ เป็นสมาชิกวุฒิสภา คือ

๑. พระยาภฤตราชทรงสวัสดิ์	๒. พลโท หลวงเกรียงศักดิ์พิชิต
๓. พระยาโกมารกุลมนตรี	๔. พลเรือตรี พระจักรานุกฤกิจ
๕. พลเรือตรี เจริญ นายเรือ	๖. นายจรินทร์ กฤษณภักดิ์
๗. พระยาจินดารักษ์	๘. หม่อมเจ้าเฉลิมศรีจันทร์ทัต จันทรทัต
๙. พลโท พระยาเฉลิมอากาศ	๑๐. หลวงชลาณุสสร
๑๑. หม่อมเจ้าชนวลิต เกษมสันต์	๑๒. นายเชวง เคียงศิริ
๑๓. พระยาไชยยศสมบัติ	๑๔. พระยาชัยสุรินทร์
๑๕. พระชัยปัญญา	๑๖. พันโท หลวงชัยอัศวรักษ์

๑๗. นายพันคำรจตรี ชั้น รัศมีศักดิ์
 ๑๘. พระยาครุพันธ์พิทักษ์
 ๒๑. พระศรีธรรมาธิบดี
 ๒๓. พระทิพย์เบญญา
 ๒๕. พระยาโทณวณิชมนตรี
 ๒๗. พระนิตินัยประสาน
 ๒๘. พระยาบริรักษ์เวชชการ
 ๓๑. พระยาบำเรอภักดิ์
 ๓๓. หม่อมราชวงศ์ ประยูร อิศรภักดี
 ๓๕. หลวงประกอบนิติสาร
 ๓๗. นายผาด เทพหัสดิน ณ อยุธยา
 ๓๘. พระยาเพชรคา
 ๔๑. นาวาเอก หม่อมเจ้าพรปรีชา กมลาสน์
 ๔๓. พระพิพิธภักดี
 ๔๕. พระเพ็ชรศิริ
 ๔๗. พระยาภิรมย์ภักดี
 ๔๘. พระยาเมธาธิบดี
 ๕๑. พระยามโหสถศรีพิพัฒน์
 ๕๓. พันเอก พระยาฤทธิอัคเนย์
 ๕๕. พลโท พระยาวิชิตวงศ์ วุฒิไกร
 ๕๗. พลตรี พระยาวิบูลย์อายุรเวท
 ๕๘. หม่อมเจ้าวัณษากร เกษมศรี
 ๖๑. เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศร
 ๖๓. พันเอก พระยาศรีพิชัยสงคราม
 ๖๕. พลโท พระยาศรีสรรราชภักดี
 ๑๘. พันเอก หลวงชำนาญยุทธศิลป์
 ๒๐. พลตรี พระยาคำรงแพทยาคณ
 ๒๒. พระยาทรงสุรรัฐ
 ๒๔. พระยาเทพวิฑูร
 ๒๖. พระยานารตนรชน
 ๒๘. นาวาตรี หลวงนิเทศกลกิจ
 ๓๐. พระยาบุรณศิริพงศ์
 ๓๒. นายบรรจง ศรีเจริญ
 ๓๔. พระยาประชาศรียศ เกษ
 ๓๖. พระยาปรีคานฤเบศร์
 ๓๘. นายเดชม อังสุวัฒน์
 ๔๐. พระยาพนานุกร
 ๔๒. พลตรี พระยาพิไชยสงคราม
 ๔๔. พระยาพิพัฒน์ชนากร
 ๔๖. พระยาภะรตราชา
 ๔๘. พลตรี เภาเพียรเลิศ บริรักษ์พยุหะกิจ
 ๕๐. พระมณฑานวิมลศาสตร์
 ๕๒. พันโท เจ้าราชบุตร ณ เชียงใหม่
 ๕๔. นายเล็ง ศรีสมวงศ์
 ๕๖. พลเรือตรี พระยาวิจารณ์จักรกิจ
 ๕๘. พันเอก พระวิทยาสารณยุต
 ๖๐. พลโท หม่อมเจ้าเสรรฐศิริ กฤดากร
 ๖๒. พระยาศรีธรรมราช
 ๖๔. พระศรีราชโกษา
 ๖๖. พระยาสมันตรัฐบุรินทร์

๖๗. พันเอก หม่อมสนิทวงศ์ เสนี
 ๖๘. นายสวัสดิ์ โอสดานุเคราะห์
 ๗๑. พระยาสาริกพงศ์ธรรมพิราส
 ๗๓. พลตรี พระยาเสนีณรงค์ฤทธิ์
 ๗๕. พลโท พระยาสีหราชเดโชไชย
 ๗๗. พระยาสุพรรณสมบัติ
 ๗๘. พระยาสุริยราชวรภัย
 ๘๑. พระสุทธิธรรมคนถมนตรี
 ๘๓. หลวงสุริยพงศ์พิสุทธิแพทย์
 ๘๕. นาวาเอก หลวงสำรวจิวดีสมุทร
 ๘๗. พระยาอภิบาลราชไมตรี
 ๘๘. พระยามาตยพงศ์ธรรมพิศาล
 ๘๑. พระยาอาณาจักรบริบาล
 ๘๓. พระยาอักษรทรงศิริ
 ๘๕. พลตรี พระอุดมโยธาธิยุทธ
 ๘๗. พระยารรตกฤตนิรุตต์
 ๘๘. พลตรี พระยาอินทวิจิตร
๖๘. นายสง่า วรณดิษฐ์
 ๗๐. พระยาสารศาสตร์ศิริลักษณ์
 ๗๒. พันโท พระยาสารสาสน์พลชั้น
 ๗๔. หม่อมเจ้าสฤตติเดช ชยางกูร
 ๗๖. พลโท พระยาสีหราชฤทธิไกร
 ๗๘. พลตรี พระยาสุรวงศ์วิวัฒน์
 ๘๐. พระยาสุริยานุวงศ์ประวัติ
 ๘๒. พลตรี พระสุริยศักดิ์
 ๘๔. นายสัญญา ยมสมิต
 ๘๖. พลตรี หม่อมหลวงอภิกรม ชุมสาย
 ๘๘. พลโท พระยาอภัยสงคราม
 ๘๐. พลตรี พระยาอนุภาพไตรภพ
 ๘๒. นายอาทร สังข์วัฒน์
 ๘๔. พันเอก หม่อมหลวงอังกาบ สนิทวงศ์
 ๘๖. พระยารรตกรมมณุตติ
 ๘๘. พระอัมรินทร์ราพาพิศาล
 ๑๐๐. หม่อมเจ้าอุปถัมภ์สาธิต ชุมพล

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

หลวง อภัยวงศ์

นายกรัฐมนตรี

ที่มา : ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม ๖๔ ตอนที่ ๕๖ ลงวันที่ ๒๒
 พฤศจิกายน ๒๔๘๐, หน้า ๑๐ - ๑๓.

ผนวก ง-๒

พระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา
 ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
 คณะอภิรัฐมนตรีในหน้าที่คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
 ริงสิต กรมขุนชัยนาทนเรนทร
 อลงกฎ
 ธานีวัต
 มานวราชเสวี
 อกุล เกษรวัส

ตามประกาศแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา ลงวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐ นั้น บัดนี้ สมาชิกวุฒิสภาได้ขาดจำนวนลง ๒ นาย เป็นการสมควรที่จะเลือกตั้งและแต่งตั้งให้ครบจำนวน

พระมหากษัตริย์อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ เลือกตั้งและแต่งตั้งผู้มีนามต่อไปนี้เป็นสมาชิกวุฒิสภาในตำแหน่งที่ว่าง คือ

๑. จอมพลแปลก พิบูลสงคราม
๒. พระพิทักษ์ชินประชา

ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๑ เป็นปีที่ ๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พระยาโทณวณิชมนตรี

รัฐมนตรี

ที่มา : ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๕ ตอนที่ ๖๑ ลงวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๑,
 หน้า ๖๔๘ - ๖๕๐.

ผนวก ง-๓

พระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา
ในพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
รังสิต กรมขุนชัยนาทนเรนทร
ทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ตามประกาศแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา ลงวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐ นั้น
บัดนี้ สมาชิกวุฒิสภาได้ขาดจำนวนลง ๕๒ นาย เป็นการสมควรที่จะเลือกตั้งและแต่งตั้งให้
ครบจำนวน

พระมหากษัตริย์อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๘๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราช-
อาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ เลือกตั้งและแต่งตั้ง
ผู้มีรายนามต่อไปนี้เป็นสมาชิกวุฒิสภา ในตำแหน่งที่ว่างคือ

๑. หม่อมเจ้าทิศานุวัตร ทิศกุล
๒. พลโท มังกร พรหมโยธี
๓. พันเอก เสงี่ยม รามณรงค์
๔. ท่านผู้หญิงละเอียก พิบูลสงคราม
๕. นางเลขา อภัยวงศ์
๖. หม่อมเจ้าวิจิตรไชย ไชยยันต์
๗. นาวาเอก พระยาวิชิตรลวิ
๘. พลตรี งามศักดิ์ สวัสดิ์ภณชัย สวัสดิ์เกียรติ
๙. พันเอก พระยาสุรพันธ์เสนี
๑๐. พระยาเกรวีศาลวาจา
๑๑. พระยาบรรณการีย์นิพนธ์
๑๒. พระยาอนุমানราชธนา

ประกาศ ณ วันที่ ๒๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นปีที่ ๔ ในรัชกาลปัจจุบัน
ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ชานีนิวัต

ประธานองคมนตรี

ที่มา : ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๖ ตอนที่ ๓๔ ลงวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๒,
หน้า ๔๘๕ - ๔๘๐.

ผนวก ง-๔

พระบรมราชโองการ

ประกาศ

แต่งตั้งสมาชิกรัฐสภา

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ตามประกาศแต่งตั้งวุฒิสภา ลงวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๐ นั้น บัดนี้
สมาชิกรัฐสภาได้ขาดจำนวนลง ๑ นาย เป็นการสมควรที่จะเลือกตั้งและแต่งตั้งให้ครบจำนวน

พระมหากษัตริย์อภัยอำนาจตามความในมาตรา ๘๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒ จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ เลือกตั้งและแต่งตั้ง
ให้ พลอากาศโท หลวงเทวฤทธิ์พันธุ์ เป็นสมาชิกรัฐสภา ในตำแหน่งที่ว่าง ตั้งแต่วันที่ ๕ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ เป็นปีที่ ๕ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

รังสิต กรมพระชัยนาทนเรนทร

ประธานองคมนตรี

ที่มา : ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๗ ตอนที่ ๒๘ ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๔๙๓,
หน้า ๕๔๑ - ๕๔๒.

ผนวก ง-๕

พระบรมราชโองการ

ประกาศ

แต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา

ในพระปรมาภิไธย

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

รังสิท กรมพระชัยนาทนเรนทร

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ตามประกาศแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา ลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ และประกาศลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๓ นั้น บัดนี้ สมาชิกวุฒิสภาได้ขาดจำนวนลง ๑ นาย เป็นการสมควรที่จะเลือกตั้งและแต่งตั้งให้ครบจำนวน

พระมหากษัตริย์อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๘๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ เลือกตั้งและแต่งตั้งให้ พลตรี สวัสดิ์ สวัสดิ์ศิริณชัย สวัสดิ์เกียรติ เป็นสมาชิกวุฒิสภาในตำแหน่งที่ว่าง ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๔ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๓ เป็นปีที่ ๕ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ธานีนิวัต กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

ประธานองคมนตรี

ที่มา : ราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษ เล่ม ๖๔ ตอนที่ ๑ ลงวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๔, หน้า ๓๑ - ๓๒.

ผนวก ง-๖

พระบรมราชโองการ

ประกาศ

แต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา

ในพระปรมาภิไธย

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

ชานีนิวัต กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ตามประกาศแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา ลงวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ และประกาศลงวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๓ นั้น บัดนี้ พลเอก พระยาเทพหัสดิน สมาชิกวุฒิสภาได้ถึงแก่อนิจกรรม จึงขาดจำนวนสมาชิกลงหนึ่งนาย เป็นการสมควรที่จะเลือกตั้งและแต่งตั้งให้ครบจำนวน

พระมหากษัตริย์อภัยอำนาจตามความในมาตรา ๘๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ เลือกตั้งและแต่งตั้งให้ หม่อมเจ้าวิมลวาทิตย์ รพีพัฒน์ เป็นสมาชิกวุฒิสภาแทนในตำแหน่งที่ว่าง ตั้งแต่วันที่ ๒ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๔ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๕๔ เป็นปีที่ ๖ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

อลงกฎ

ประธานองคมนตรี

ที่มา : ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๘ ตอนที่ ๖๒ ลงวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๔

ผนวก ง-๗

พระบรมราชโองการ

ประกาศตั้งประธานและรองประธานวุฒิสภา
ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
รังสิต กรมขุนชัยนาทนเรนทร
ทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่วุฒิสภาได้ลงมติ
เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๙๒ เลือกสมาชิกวุฒิสภาให้เป็นประธานและรอง-
ประธานวุฒิสภา คือ

๑. เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ เป็นประธานวุฒิสภา
๒. พระยาอัครราชทรงศิริ เป็นรองประธานวุฒิสภา

จึงตั้งให้ผู้มีนามดังกล่าวแล้ว เป็นประธานและรองประธานวุฒิสภา ตามความ
ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๐๓ ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๙๒ เป็นปีที่ ๔ ในรัชกาล
ปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

ผนวก จ-๑

(สำเนา)

ความมาก

ที่ ร.๔๒๑๐/๒๔๕๐

สำนักนายกรัฐมนตรี

๒๔ พฤษภาคม ๒๔๕๐

เรื่อง กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง
จาก นายกรัฐมนตรี
ถึง คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ตามที่ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรี และจัดตั้งคณะรัฐมนตรีเพื่อบริหารราชการแผ่นดิน นั้น

บัดนี้ คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติเป็นเอกฉันท์ เห็นเป็นการสมควรที่จะกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง เพื่อให้ได้มีการจัดตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่

ฉะนั้น ข้าพเจ้าพร้อมด้วยคณะรัฐมนตรีทั้งคณะ จึงขอกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งตามความในมาตรา ๙๑ แห่งรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) พลเรือตรี ถ. ชำรงนาวาสวัสดิ์

(ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์)

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญ ชุดที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๕๐ เล่ม ๑, หน้า ๑๑๒๕.

ผนวก จ-๒

ที่ ๑/๕๒

พระที่นั่งราชกรัณยสภา

วันที่ ๒๔ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๐

ถึง ประธานรัฐสภา

ด้วย พลเรือตรี ตรีวิทย์ ช่างนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี ได้มีหนังสือแจ้งมาว่า ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และจัดตั้งคณะรัฐมนตรี เพื่อบริหารราชการแผ่นดินนั้น บัดนี้ คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติเป็นเอกฉันท์เห็นเป็นการสมควรที่จะกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง เพื่อให้ได้มีการจัดตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่ ฉะนั้น นายกรัฐมนตรีพร้อมด้วยคณะรัฐมนตรีจึงขอพระราชทานกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง ตามความในมาตรา ๙๑ แห่งรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้ลงมติอนุญาตให้ พลเรือตรีตรีวิทย์ ช่างนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี พร้อมด้วยคณะรัฐมนตรี ลาออกจากตำแหน่งได้ตามความประสงค์แล้ว จึงขอแจ้งมาเพื่อรัฐสภาจักได้ประชุมปรึกษาเลือกสรรตัวผู้ที่จะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญต่อไป

(พระนาม)

รังสิต

(ลงชื่อ)

มานวราชเสวี

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ที่มา : รายงานการประชุมเรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๒๙ - ๑๑๓๐.

ผนวก จ-๓

ประกาศตั้งและแต่งตั้งรัฐมนตรี
 ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
 คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
 รังสิขิต กรมขุนชัยนาทนเรนทร
 พระยามานวราชเสวี

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งและแต่งตั้งรัฐมนตรีเพื่อบริหารราชการ
 แผ่นดิน ดังต่อไปนี้

๑. นายเคื่อน บุนนาค	เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. พลโท จิตร วิจิตสงคราม	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๓. นายวิจิตร ลุสิตานนท์	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๔. นายอรรรถกิตติ พนมยงค์	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๕. พันเอก ชวง เขวงศักดิ์สงคราม	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรราธิการ
๖. นายแสง สุทธิพิงศ์	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๗. นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๘. พระยาประภคิตกาศาสตร์	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๙. นายเคื่อน บุนนาค	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๐. พระยาสุนทรพิพิธ	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๑. พลเรือตรีถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๒. นายเคื่อน บุนนาค	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๓. พันเอก ทวน วิชัยชิตะ	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๔. หม่อมเจ้านนทียาวัด สวัสดิ์วัฒน์	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๕. นายเขื่อน พาณิชวิทย์	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรราธิการ

๑๖. นายจำลอง คาวเรือง	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๗. นายทอง กันทาธรรม	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๘. นายวิโรจน์ กมลพันธุ์	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๙. นายชิต เวชประสิทธิ์	เป็นรัฐมนตรี
๒๐. หลวงนรรัตรักษา	เป็นรัฐมนตรี
๒๑. ชูระคัมภีร์	เป็นรัฐมนตรี

ประกาศ ณ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๐ เป็นปีที่ ๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเรือตรี ถ. ชำรงนาวาสวัสดิ์

นายกรัฐมนตรี

ที่มา : ราชกิจจานุเบกษา ตอนที่ ๒๕ เล่ม ๖๔, ๓ มิถุนายน ๒๔๙๐,
หน้า ๔๒๒ - ๔๒๔.

หมวด จ-๔

รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๔๘๕ มาตรา ๙๑ ความเป็นรัฐมนตรีจะสิ้นสุดลงเฉพาะตัวโดย

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) ขาดคุณสมบัติตามความในมาตรา ๒๗ (๔) มาตรา ๓๓ (๔)
- (๔) สภาผู้แทนลงมติไม่ไว้วางใจ

มาตรา ๒๗ สมาชิกภาพแห่งพรรคสภาสิ้นสุดลงเมื่อ

- (๑) ถึงคราวออกตามวาระ
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) ขาดคุณสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกพรรคสภา

มาตรา ๓๓ สมาชิกภาพแห่งสภาผู้แทนสิ้นสุดลงเมื่อ

- (๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาหรือยุบสภา
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) ขาดคุณสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

ผนวก ฉ-๑

รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ แถลงนโยบายเพื่อเข้าบริหารประเทศ เมื่อวันที่ ๙ และ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๕ (ภายหลังจากการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อ ๔ มกราคม ๒๔๘๕) จำนวน สมาชิกสภาผู้แทนทั้งสิ้น ๑๕๒ คน (ประเภทที่หนึ่ง ๘๖ คน ประเภทที่สอง ๘๖ คน) สมาชิก ออกเสียงสนับสนุน ๘๘ เสียง (ประเภทที่หนึ่ง ๖๑ เสียง ประเภทที่สอง ๒๗ เสียง) จาก จำนวนสมาชิกที่เข้าประชุมในวันนั้น ๑๒๒ คน

รายนามสมาชิกที่ออกเสียงสนับสนุน ไม่ออกเสียง (เพราะไม่เห็นด้วย) ไม่ออก เสียง (เพราะเป็นรัฐมนตรีและอื่น ๆ) ไม่มาประชุม และไม่อยู่ในที่ประชุม ดังนี้

ก. สมาชิกที่ลงมติให้ความไว้วางใจ

๑. พล.ร.ต. กระแส ประวาทะนาวิณ ศรยุทธเสนี ร.น. (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๒. น.ต.กลาง โรจนเสนา ร.น. (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๓. น.อ. กาจ เก่งระดมยิง (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๔. พ.ท. กำน จ้างภูมิเวท (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๕. นายการุณ ศรีจรูญ (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๖. นายกิจจา วัฒนสินธุ์ (ฉะเชิงเทรา)
๗. นายกุล ชรรวมวงศา (หนองคาย)
๘. นายเกษม บุญศรี (นครสวรรค์)
๙. นางสาว ชรรมสุชาติ (สุรินทร์)
๑๐. ชุนขจิตสารภรรยา (สิงห์บุรี)
๑๑. นายคล้าย ละอองมณี (สงขลา)
๑๒. นายคลอง ไตรสุวรรณ (นครศรีธรรมราช)
๑๓. ม.ร.ว. คึกฤทธิ ปราโมช (พระนคร)
๑๔. นายจำรูญ สันติมานนท์ (พังงา)
๑๕. นายจำลอง กาญจนโสภณ (กาญจนบุรี)

๑๖. พล.ท.จิว วิชิตสงคราม (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๑๗. นายเจ๊ะอับดุลลาห์ หวังปูเต๊ะ (สกุล)
๑๘. พ.ต.เจือ สฤษฏราชโยธิน (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๑๙. พล.ร.ต.ชลิต กุลกำมธร (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๒๐. นายชวลิต อภัยวงศ์ (พระตะบอง)
๒๑. หลวงชาญนุกเบศรี (สุพรรณบุรี)
๒๒. ชุนชำนาญอนุศาสน์ (พระนคร)
๒๓. นายชุน ปินทานนท์ (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๒๔. นายเชื้อ สนั่นเมือง (เพชรบูรณ์)
๒๕. นายโชติ คุ้มพันธุ์ (พระนคร)
๒๖. น.อ.ทวน วิชัยชิตคะ (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๒๗. นายทวี บุญยเกต (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๒๘. พล.ร.ต.ทหาร ชำทีร์ญู ร.น. (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๒๙. นายทองคำ คลังอาวุธ (นครราชสีมา)
๓๐. นายทองอินทร์ บัณฑิตานนท์ (เชียงใหม่)
๓๑. นายเทียม ไชยนันท์ (ตาก)
๓๒. นายธรรมบุญ เทียนเงิน (ชลบุรี)
๓๓. นายนิสสัย โรจนหัสติน (สงขลา)
๓๔. นายแนบ พหลโยธิน (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๓๕. นายบรรจง ศรีจรูญ (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๓๖. นายบรรจบ บันสิทธิ์ (เชียงราย)
๓๗. นายบุญช่วย อัครดากร (มหาสารคาม)
๓๘. นายบุญมา เกษมวัน (นครสวรรค์)
๓๙. นายบุญมี ทุ่งคนาคร (ลำพูน)
๔๐. นายประมวล กุลมาตร (ชุมพร)

๔๑. นายประยูร ปาณะศิษร์ (ชัยนาท)
๔๒. นายประยูร วิมุศตาคม (เชียงใหม่)
๔๓. นายประยูร อภัยวงศ์ (พินุลสงคราม)
๔๔. นายประสาธ ไชยะโท (ยะลา)
๔๕. นายประสิทธิ์ ชูพินิจ (กำแพงเพชร)
๔๖. นายประเสริฐ ทรัพย์สุนทร (สุราษฎร์ธานี)
๔๗. นายประเสริฐ ศรีจรูญ (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๔๘. ชุนประเสริฐสรรพกิจ (ชัยภูมิ)
๔๙. ร.อ.ประเสริฐ สุขบัณฑิต (สระบุรี)
๕๐. นายปริญญา จุฑามาศย์ (กระบี่)
๕๑. นายเฑิม อังสุวัฒน์ (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๕๒. นายพร มากวงศ์ (อุทัยธานี)
๕๓. นายพูน มณีวรรณ (บุรีรัมย์)
๕๔. นายเพิ่ม วงศ์ทองเหลือ (พิจิตร)
๕๕. ร.ต.มงคล รัตนวิจิตร (นครศรีธรรมราช)
๕๖. นายมนตรี วีระแพทย์ (นครราชสีมา)
๕๗. นายยกเลียง เหมะภูติ (ระนอง)
๕๘. นายผล สมานนท์ (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๕๙. นายเย็น สีนุกการณ์ (สุรินทร์)
๖๐. นายไย อุลิศ (ราชบุรี)
๖๑. นายรังสฤษฏ์ เขาวนศิริ (พระนครศรี)
๖๒. พล.ต. เรือง เรืองวีระยุทธ (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๖๓. พ.ท.ม.ร.ว.ลาภ หัสติน (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๖๔. นายเล้ง ศรีสมวงศ์ (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๖๕. นายเลียบ นิลระตะ (ตรัง)

๖๖. นายเลื่อน พงษ์โสภณ (พระนคร)
๖๗. นายวงศ์ ไชยสุวรรณ (นราธิวาส)
๖๘. นายวิเชียร บำรุงพาณิชย์ (ร้อยเอ็ด)
๖๙. นายวิรัตน์ สุขพันธ์ (อ่างทอง)
๗๐. พลตรีวีรวัฒน์ วีรวิชัยโยธิน (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๗๑. นายเศวทร เปี่ยมพงษ์ศาสตร์ (ระยอง)
๗๒. ร.ต.ท.สงกรานต์ อุดมศิลป์ (เลย)
๗๓. พล.ร.ต.สงบ จริญญาพร ร.น. (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๗๔. นาวาเอก สงวน รุจิราภา ร.น. (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๗๕. นายหรั่ง เทพหัสดิน ณ อยุธยา (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๗๖. นายสมบุญ ศิริธร (พัทลุง)
๗๗. นายสมบูรณ์ บัญจิต (น่าน)
๗๘. นาวาเอก สวัสดิ์ จันทร์ (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๗๙. นายสอ เสธะรูปบุตร (ธนบุรี)
๘๐. นายसानนท์ สายสว่าง (นครปฐม)
๘๑. นายสุจิต หิรัญพฤษดิ์ (ปทุมธานี)
๘๒. พันเอก สุรจิต จารุเศรณี (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๘๓. นายจรัญ รายนานนท์ (จันทบุรี)
๘๔. นายอินทร สิงห์เนตร (เชียงใหม่)
๘๕. นายอินทูล วรกุล (ลำปาง)
๘๖. นายอิน บุนนาค (เพชรบุรี)
๘๗. พันโท อุดม พุทธิเกษกริน (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๘๘. ม.ล.อุดม สนิทวงศ์ (สมาชิกประเภทที่ ๒)
๘๙. นายเยี่ยม ทองสวัสดิ์ (แม่ฮ่องสอน)

ข. จำนวนสมาชิกที่ไม่ออกเสียงมี

๑. นายกระจำจ คุลารักษ์	(ขอนแก่น)
๒. นายกฤตย์ สงวนวงศ์	(ลพบุรี)
๓. นายกฤตย์ บัวสรวง	(สมุทรสงคราม)
๔. นายจรูญ สืบแสง	(สมาชิกประเภทที่ ๒)
๕. นายเจริญ สืบแสง	(ปัตตานี)
๖. นายकुสิศ บุญธรรม	(ปราจีนบุรี)
๗. นายเที่ยง ศิริพันธ์	(สกลนคร)
๘. นางทองเปลว ชลภูมิ	(สมาชิกประเภทที่ ๒)
๙. นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์	(อุบลราชธานี)
๑๐. นายทิม ภูริพัฒน์	(ขอนแก่น)
๑๑. นายบุรณะ จำปาพันธ์	(ศรีสะเกษ)
๑๒. นายพันธ์ อินทวงศ์	(นครพนม)
๑๓. นายเขื่อน พาณิชวิทย์	(พระนครศรีอยุธยา)
๑๔. ร.ต.ท. เสวตร์ ชุมแวงวาปี	(ขอนแก่น)
๑๕. นายสวน พรหมประกาย	(อุตรธานี)
๑๖. นายสิงห์ ปกาสินท์	(ร้อยเอ็ด)
๑๗. หลวงอรรดพรพิศาล	(ตราด)
๑๘. นายอวน นาคกรรพ	(อุตรธานี)
๑๙. หลวงอุปกรธวัठी	(ประจวบคีรีขันธ์)

ค. จำนวนสมาชิกไม่ออกเสียงเพราะเป็นรัฐมนตรี

๑. พลโท หลวงเกรียงศักดิ์พิชิต	(ร.ม.ต.)
๒. พันตรี คง อภัยวงศ์	(นายกรัฐมนตรี)
๓. นายเจริญ ปันทโร	(เลขาธิการสภา)

๔. พลโท ชิต มั่นศิลป์ ลีนาคโยธารักษ์ (ร.ม.ต.)
๕. นายเคื่อน บุนนาค (รองประธานสภา)
๖. พันเอก น้อม เกตุnutí (ร.ม.ต.)
๗. นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ (ร.ม.ต.)
๘. นางฟอง สิทธิธรรม (ร.ม.ต.)
๙. พระยามานวราชเสวี (ประธานสภา)
๑๐. พลอากาศตรี มณี มหาสันทนา เวชยันตรังสฤษดิ์ (ร.ม.ต.)
๑๑. นายเลียง ไชยกาล (ร.ม.ต.)
๑๒. พระยาศรีธรรมมาธิเบศ (ร.ม.ต.)
๑๓. นาวาเอก หลวงศุภชลาศัย (ร.ม.ต.)
๑๔. นายสุวิชัย พันธเศรษฐ (ร.ม.ต.)
๑๕. หม่อมราชวงศ์ เสนีย์ ปราโมช (ร.ม.ต.)
๑๖. นายใหญ่ ศวิตชาติ (ร.ม.ต.)
๑๗. หลวงอังกนานุรักษ์ (ร.ม.ต.)

ง. จำนวนสมาชิกที่ไม่อยู่ในที่ประชุมและไม่มาประชุม

๑. พันตรี หม่อมหลวง กรี เกชาติวงศ์
๒. นายกว้าง ทองทวี
๓. เรือเอก กำลภ กายจนสกุล
๔. นายจำรัส สุวรรณชีพ
๕. นายจิตตะเสน ปัญจะ
๖. นายเฉลียว ปทุมรส
๗. พลตำรวจตรี ชลอ ศรีศรากร
๘. พันเอก ขวง เขวงศักดิ์สงคราม
๙. พันตำรวจตรี ชัน รัตมิต
๑๐. นายชาน บุนนาค

๑๑. พันเอก หลวงชาญสงคราม
๑๒. หลวงชำนาญนิติเกษตร
๑๓. นายชิต เวชประสิทธิ์
๑๔. นายแถม พรหมยง
๑๕. พลตรีไชย ประทีปะเสน
๑๖. พันเอก คด สวัสดิ์สรยุทธ มุขนาค
๑๗. นางศิริเอก ชัยนาม
๑๘. พลโท เคชา มุณยคุปต์
๑๙. พล.ร.ต.ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์
๒๐. นายทอง กันทาธรรม
๒๑. นายทองเย็น หลีละเมียร
๒๒. เรือเอก ทิพย์ ประสารสุข
๒๓. พันเอก เทศ กิตติรัต
๒๔. ร้อยตรี เนตร พูนวิวัฒน์
๒๕. พลโท ประจันมหาทิลก ประจันปัจจนิก
๒๖. นายประจวบ มุขนาค
๒๗. พระยาประมวดวิชาพล
๒๘. พลตรี ประยูร ภมรมนตรี
๒๙. เรือเอก ประเสริฐ สุขสมัย
๓๐. นายปราโมทย์ พึ่งสุนทร
๓๑. นายปรีดี พนมยงค์
๓๒. พลตรี ปลด ปลดปรปักษ์ พิบูลภานุวัฒน์
๓๓. จอมพล แปลก พิบูลสงคราม
๓๔. นายผล ทิมารัตน์
๓๕. พลเรือชั้น นาวาวิจิตร

๓๖. พลเอก พจน์ พลโยธิน
๓๗. พันตำรวจเอก พระพิจาร์ณพลกิจ
๓๘. ร้อยเอก พิพัฒน์ พิพัฒน์สกรการ
๓๙. พันเอก เพียร สฤษดิ์ยุทธศิลป์ พิริยะโยธิน
๔๐. พลโท มังกร พรหมโยธี
๔๑. ขุนระคับคคี
๔๒. เรือเอก วัน รุยาพร
๔๓. ร้อยตำรวจตรี วิจาร์ณ เกษะโกมล
๔๔. นายวิจิตร ลุติคานนท์
๔๕. ร้อยเอก วิมล วิมลสกรกิจ
๔๖. นายวิรัช พึ่งสุนทร
๔๗. นายวิโรจน์ กมลพันธุ์
๔๘. นายศิริ ชาคิมันท์
๔๙. พลอากาศโท พระศิลปศาสตร์ตาคม
๕๐. พลตรี เคียร สู้ศิลป์
๕๑. นายสงวน จุฑะเทมีย์
๕๒. นายสงวน ฑุลาภิรักษ์
๕๓. พันตรี สมาน เทพหัสดิน ณ อยุธยา
๕๔. พลโท สวัสดิ์ สวัสดิ์กรณรงค์
๕๕. นายสวัสดิ์ โสภิต
๕๖. นายสอบ บุคโรบล
๕๗. นายสังคม ริมทอง
๕๘. พลเรือตรี สังวร สุวรรณชีพ
๕๙. พลเรือโท สิทธิ กมลนาวิน
๖๐. พระสุธรรมวินิจฉัย
๖๑. พระยาสุนทรพิพิธ

- ๖๒. นายสุ่ม ตันติณกาณด
- ๖๓. นายสุรินทร์ ชีโนทัย
- ๖๔. พลตรี หลวงเสรีเริงฤทธิ
- ๖๕. พันตรี สหเวก นิรัตร
- ๖๖. พลตรี พระอุคมโยธาธิบุตร

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรสมัยสามัญ สมัยที่ ๒ ชุดที่ ๔ (วันที่ ๒๕ มกราคม ถึง ๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๕ เล่ม ๑, ค้นฉบับไม่ปรากฏหน้า.

ผนวก ฉ-๒

พรรคการเมืองที่มีก่อนประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๔๘๘^๑

- ๑) พรรคก้าวหน้า
- ๒) พรรคประชาธิปไตย
- ๓) พรรคสหชีพ
- ๔) พรรคแนวรัฐธรรมนูญ
- ๕) พรรคประชาชน
- ๖) พรรคธรรมาชีพ
- ๗) สหพรรค

พรรคการเมืองที่จัดตั้งภายหลังที่มีพระราชบัญญัติพรรคการเมือง ๑๔ กันยายน
๒๔๘๘^๒ ที่สำคัญมี

- ๑) พรรคเสรีมนังคศิลา จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นหัวหน้าพรรค
นายพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ เลขาธิการ-
พรรค
- ๒) พรรคประชาธิปไตย นายควง อภัยวงศ์ เป็นหัวหน้าพรรค (ในขณะนั้น)
นายใหญ่ สวิตชาติ เป็นเลขาธิการพรรค (ใน
ขณะนั้น)
- ๓) พรรคเสรีประชาธิปไตย
- ๔) พรรคธรรมาชีพ
- ๕) พรรคเสรีราษฎร

นอกจาก ๕ พรรคนี้แล้ว ยังมีพรรคการเมืองอื่น ๆ อีก ๒๖ พรรค

ที่มา : ๑ ขจักษ์ บุรุษพิณ, การเมืองและพรรคการเมืองของไทย,
(ธนบุรี : โรงพิมพ์บางสะพานการพิมพ์, ๒๕๑๑), หน้า ๑๐๘.
: ๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๔ และ ๒๑๓ ถึง ๒๔๘.

Debate อภิปรายในสภาสามัญอังกฤษ สมาชิกที่ปรารณาจะอภิปรายจะต้องพยายามสบตาประธาน (Catch the Speaker's eye) เมื่อประธานเรียกชื่อ จึงยืนขึ้นพูด ขณะที่ยืนนั้นตนมีฐานะเป็นเจ้าของสภา (in possession of the House) ใครจะขวางอะไรมิได้ ยกเว้นแต่ประธานคนเดียว ประธานอาจขัดจังหวะการพูดได้และถ้าจำเป็นอาจเตือนให้อยู่ในระเบียบ หรืออาจอนุญาตให้สมาชิกอื่นหยิบยกเอาระเบียบของสภาขึ้นมาหักทวง ถ้าประธานลุกยืนสมาชิกผู้อภิปรายจะต้องนั่งลงทันที ถ้าไม่นั่งสมาชิกอื่น ๆ จะร้องขึ้นทั้งสภาว่า Order (ระเบียบ) เพื่อบังคับให้หนึ่ง การอภิปรายจะต้องเป็นการพูดกับประธานไม่ใช่พูดกับสภา หรือพูดกับสมาชิกคนใดคนหนึ่ง จะต้องใช้คำเรียกประธานว่า Mr. Speaker หรือเรียกรองประธานว่า Mr. Deputy Speaker สุดแต่กรณี (สำหรับการอภิปรายในคณะกรรมการสมาชิกจะใช้คำนี้ไม่ได้อีก เรียกชื่อตัวของประธานออกมาเลย) ชื่อของสมาชิกในสภาผู้อภิปรายจะเรียกชื่อตัวหามิได้ ต้องเรียกว่า The honourable member for... (ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติแห่งจังหวัด...) ถ้าจะเอ่ยถึงรัฐมนตรีก็จะต้องเรียกว่า The right honourable gentleman the Secretary of State for... (ท่านสุภาพบุรุษผู้มีเกียรติสูงรัฐมนตรีว่าการกระทรวง...) สมาชิกสภาที่เป็นนักกฎหมาย นายความ จะต้องเรียกว่า honourable and learned (ท่านผู้มีเกียรติและคงแก่เรียน) ผู้ที่เป็นนายทหาร จะต้องเรียกว่า honourable and gallant (ท่านผู้มีเกียรติและกล้า) องคมนตรีจะต้องเรียกว่า right honourable (ท่านผู้มีเกียรติสูง) สมาชิกที่เป็นขุนนางหรือบุตรขุนนางเรียกว่า the noble lord ในการอภิปรายนั้น สมาชิกจะพูดในปัญหาเดียวกันมากกว่าครั้งหนึ่งหามิได้ เว้นแต่จะอภิปรายในคณะกรรมการ หรือเป็นผู้เสนอญัตติหรือเป็นผู้แปรญัตติในร่างกฎหมาย และห้ามขาดมิให้อ่างพระปรมาภิไธยมาช่วยในการอภิปรายเพราะจะทำให้องค์พระมหากษัตริย์ทรงเสียซึ่งความเป็นกลาง คำที่ต้องห้ามมิให้ใช้ในการอภิปรายคือคำหยาบโลน คำเสียดสี คำบาดหุเหล่านี้ เป็นต้น ประธานสภาจะเป็นผู้ชี้ขาดว่าคำใดเหมาะหรือไม่เหมาะที่จะใช้ในสภา ถ้าเห็นว่าไม่เหมาะก็จะบอกว่านี่ไม่ใช่ภาษารัฐสภา (Unparliamentary language) ซึ่งโดยมารยาทสมาชิกจะต้องรับถอนคำพูดนั้นทันที หากไม่จะถูกลงโทษ.

ที่มา : สังข์ พัชโรทัย, ปทานุกรม ศัพท์ การเมือง อังกฤษ - ไทย (พระนคร : พิมพ์ครั้งที่ ๑ พิมพ์ที่ศูนย์การพิมพ์ ขอยสุภัทรผล (ซอยโรงเรียนคุลีตพาดิษการ) ใกล้อนุเสาวรีย์ชัยสมรภูมิ ถนนราชวิถี, ๒๕๑๑) หน้า ๔๔๕-๔๔๗.

ข้อบังคับการประชุมและปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎรไทย

หมวดนี้จะคิดข้อบังคับการประชุมและปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร ในส่วนที่เกี่ยวกับการเปิดอภิปรายทั่วไปและการตั้งกระทู้ถาม ในสมัยต่าง ๆ เพื่อจะได้ศึกษาเปรียบเทียบกัน

๑. ข้อบังคับการประชุมและปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช ๒๔๗๗ ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๗ โดยมีพระยาศรยุทธเสนี ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้ลงนาม

หมวดที่ ๔

ข้อ ๒๔ ย่อหน้าที่ ๒ ส่วนสุดท้ายขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปในข้อนโยบายต้องมีสมาชิกรับรองไม่ต่ำกว่า ๑๕ คน

หมวดที่ ๕

การอภิปราย

ข้อ ๓๕ สมาชิกผู้ใดประสงค์จะกล่าวความข้อหนึ่งข้อใดก็ให้ยกมือขึ้นในที่ของตน เมื่อประธานให้สัญญาณให้พูดแล้วจึงพูดได้ สมาชิกจะยื่นพุด ๗ ที่ของตน หรือจะไปพุด ๗ ที่ซึ่งจัดไว้ก็ได้ คำพูดนั้นต้องเป็นคำพูดกับประธานเสมอ

ประธานต้องให้โอกาสแก่ผู้เสนอหรือแปรญัตติได้อภิปรายก่อน

ข้อ ๓๖ ถ้าสมาชิกหลายคนยกมือขึ้นพร้อมกัน ประธานจะได้ให้สมาชิกผู้ที่สวดาก่อนเป็นผู้พูด

ข้อ ๓๗ ในเวลาที่กำลังอภิปรายอยู่นั้น ถ้าประธานยื่นขึ้นให้สมาชิกผู้กำลังพูด หรือจะขอรุมนั้นระงับและนั่งลงทันที สมาชิกทั้งหลายซึ่งอยู่ในที่ประชุมนั้นต้องนั่งฟังคำประธาน

ข้อ ๓๘ เมื่อประธานเตือนสมาชิกให้เขาระเบียบ สมาชิกต้องกระทำตามทันที

ข้อ ๓๘ ห้ามมิให้สมาชิกพูดนานเกินกว่า ๑๕ นาที โดยไม่ได้รับความยินยอมจากประธาน ประธานจะอนุญาตได้ก็ต่อเมื่อเห็นว่า ปัญหาที่โต้เถียงกันนั้นเป็นปัญหาสำคัญยิ่ง เมื่อสมาชิกผู้นั้นร้องขอ ประธานจะอนุญาตให้พูดต่อไปได้อีกไม่เกินครั้งละ ๑๐ นาที

บทบังคับข้อนี้ ห้ามมิให้ใช้ต่อรัฐบาล หรือคณะกรรมการเจ้าหน้าที่
 ข้อ ๔๐ สมาชิกจะต้องพูดเฉพาะเรื่องที่กำลังปรึกษากันอยู่ จะกล่าวขอความชี้แจงหรือนอกประเด็น และจะใช้ถ้อยคำหยาบคายใส่ร้ายเสียชื่อเสียงใครไม่ได้ ถ้าไม่จำเป็นแล้ว ห้ามมิให้สมาชิกกล่าวพระนาม พระมหากษัตริย์หรือนามสมาชิก หรือนามบุคคลภายนอก

ข้อ ๔๑ ข้อความใด ๆ อันเกี่ยวกับความปลอดภัย หรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดินนั้น รัฐบาลมีสิทธิร้องขอมิให้โฆษณาได้ แต่ถาสมาชิกร้องขอต้องมีผู้รับรอง ๑๕ คน และให้ถือตามมติของที่ประชุม

ข้อ ๔๒ เมื่อเห็นว่ามีผู้ทำผิดข้อบังคับสมาชิกอาจยื่นขึ้นร้องขอให้รักษาข้อบังคับก็ได้

ข้อ ๔๓ คำสั่งของประธานในข้อที่ว่ามีผิดข้อบังคับการประชุม และการปรึกษาหารือไม่นั้น เป็นคำสั่งเด็ดขาด ห้ามมิให้ที่ประชุมอภิปราย

ข้อ ๔๔ ผู้เสนอข้อแปรญัตติหรืออภิปราย อาจถอนคำเสนอคำแปรญัตติหรือคำอภิปรายนั้นได้ เมื่อได้รับความยินยอมของที่ประชุมแล้ว

การถอนคำในข้อนี้อาจทำได้โดยไม่ต้องอภิปราย แต่ต้องถอนในที่ประชุม

หมวดที่ ๗

การตั้งกระทู้และซักถามรัฐมนตรี

ข้อ ๕๖ กระทู้ถามคือคำถามซึ่งสมาชิกคนใดคนหนึ่งตั้งถามรัฐมนตรีในข้อความใด ๆ จะเป็นข้อเท็จจริงก็ดี หรือข้อนโยบายก็ดีอันเกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ของรัฐมนตรี

ข้อ ๕๗ กระทู้ถามให้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธาน โดยไม่ต้องมีผู้รับรอง และให้บอกว่าจะให้ตอบทางหนังสือรายกิจจานุเบกษา หรือจะให้ตอบในที่ประชุม

เมื่อถึงระเบียบวาระสำหรับกระทู้ถามนั้นแล้ว ประธานจะได้อนุญาตให้สมาชิกตั้งกระทู้ถามนั้นในที่ประชุม

ในกรณีที่รัฐมนตรีตอบในที่ประชุม สมาชิกผู้ตั้งกระทู้ถามยอมชักถามให้ความ
กระจ่างขึ้นอีกได้ ๓ ครั้ง เป็นอย่างมาก เว้นแต่ประธานจะอนุญาตให้ชักถามต่อไป

กระทู้ถามไม่มีการอภิปรายและไม่มีการลงมติ

ข้อ ๕๔ รัฐมนตรียอมทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะไม่ตอบ เมื่อเห็นว่าข้อความนั้น ๆ ยัง
ไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัย หรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน แต่ต้องชี้แจง
เหตุผลให้ทราบ

ข้อ ๕๕ ห้ามมิให้สมาชิกตั้งกระทู้ถามกันเอง

ที่มา : ขอบังคับการประชุม และการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช ๒๔๗๗,
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๑,

๒. ขอบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช

๒๔๕๕

หมวดที่ ๑๐

นโยบายการบริหารราชการแผ่นดินและการเปิดอภิปรายทั่วไป

ส่วนที่ ๑

การแถลงนโยบาย

ข้อ ๑๑๘ เมื่อคณะรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ แล้ว ให้ประธานสภาดำเนินการได้ สมาชิกซักถามและอภิปรายรวมกัน เว้นแต่ที่ประชุมจะ ได้มีมติให้ซักถามและอภิปรายเป็นประเด็น ๆ ไป

ข้อ ๑๒๐ สมาชิกมีสิทธิจะซักถามและอภิปรายในเรื่อง

(๑) ความเหมาะสมของนโยบาย

(๒) ความสามารถที่จะบริหารให้เสร็จผลตามนโยบาย

ในการนี้อาจซักถามและอภิปรายถึงแผนการปฏิบัติ และวิธีการที่จะปฏิบัติตามนโยบายนั้น ๆ
ควย

นอกจากข้อความที่ได้แถลงไว้ในนโยบายแล้ว ให้ถือว่าเรื่องต่อไปนี้ เป็นส่วน
หนึ่งของนโยบายนั้นควย คือ

(๑) แนวนโยบายแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญ

(๒) หน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามที่กำหนดในกฎหมาย

ในส่วนที่เกี่ยวข้องแก่รัฐมนตรีแต่ละคนนั้น จะยกขึ้นอภิปรายได้แต่เฉพาะที่จะเป็น
ผลให้รัฐมนตรีทั้งคณะไม่ได้รับความไว้วางใจ

ข้อ ๑๒๑ การอภิปรายถึงผลการปฏิบัติที่กล่าวมาแล้ว ย่อมกระทำได้แต่เฉพาะ
ที่เกิดขึ้นในสมัยของคณะรัฐมนตรีในคณะที่ได้ขอรับความไว้วางใจ และที่จะนำไปสู่ผลดังกล่าว
ในข้อ ๑๒๐ นอกจากนั้นให้กล่าวแต่โดยย่อเพียงยกตัวอย่างขึ้นสอบถามว่า จะจัดการอย่าง-
ไรในเรื่องเหล่านั้นเท่านั้น

ข้อ ๑๒๒ เฉพาะแต่คณะรัฐมนตรีเท่านั้นที่มีสิทธิจะอภิปรายตอบข้อซักถาม หรือ
ขอคำอธิบาย

เพื่อความสะดวก รัฐมนตรีจะตอบสมาชิกที่ซักถาม หรือคัดค้านทีละคนเป็น
ลำดับไป หรือจะรวบรวมตอบครั้งละไม่เกิน ๓ คนก็ได้

ข้อ ๑๒๓ การเสนอญัตติให้เปิดอภิปราย ต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๒๕ คน

ข้อ ๑๒๔ นอกจากที่กำหนดไว้ตามความในข้อ ๑๑๘ ถึง ๑๒๓ แล้ว ให้นำ
ความในหมวด ๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๒

การขอให้ยืนยันความไว้วางใจ

ข้อ ๑๒๕ เมื่อคณะรัฐมนตรีขอให้สภายืนยันความไว้วางใจตามรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๘๖ สมาชิกจะซักถามและอภิปรายได้ภายในขอบเขตพฤติการณ์ที่คณะรัฐมนตรีได้
แถลงเพื่อขอให้ยืนยันความไว้วางใจนั้น

ข้อ ๑๒๖ ภายใต้บังคับข้อ ๑๒๕ การซักถาม การตอบหรือการอภิปราย ให้
นำความในหมวด ๑๐ ส่วนที่ ๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๓

การอภิปรายทั่วไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๙๕

ข้อ ๑๒๗ เมื่อสมาชิกมีความประสงค์จะเสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไป
ตามรัฐธรรมนูญ ๙๕ ให้ยื่นต่อประธานสภาเป็นหนังสือ แสดงว่าจะให้คณะรัฐมนตรีแถลง
ข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในปัญหาอันเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินในเรื่อง
ใดบาง

ข้อ ๑๒๘ เมื่อประธานสภาได้รับญัตติตามข้อ ๑๒๗ แล้ว ให้รีบแจ้งไปยัง
นายกรัฐมนตรีภายใน ๒๔ ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้รับ เพื่อขอทราบกำหนดเวลาสำหรับเปิด
อภิปรายทั่วไป แล้วกำหนดนัดประชุมต่อไป โดยควน และให้บรรจผู้เข้าระเบียบวาระเป็น

เรื่องการทวน

ถ้าคณะรัฐมนตรีขอให้ระงับการเปิดอภิปรายทั่วไป ก็ให้ประธานสภาแจ้งแก่ผู้เสนอญัตตินั้นทราบทั่วกัน พร้อมด้วยเหตุผลที่ได้รับจากคณะรัฐมนตรี

ข้อ ๑๒๙ สมาชิกทุกคนมีสิทธิจะซักถาม และอภิปรายเรื่องที่ปรากฏในญัตตินั้นได้

รัฐมนตรีหรือผู้ที่คณะรัฐมนตรีจะขอให้เป็นผู้แถลงเท่านั้น มีสิทธิที่จะตอบสมาชิกได้ และให้ถือว่าคำตอบหรือคำแถลงนั้นเป็นข้อเท็จจริงหรือความเห็นอันถูกต้องของคณะรัฐมนตรี

ข้อ ๑๓๐ การเสนอให้มานระเบียบวาระเปิดอภิปราย หรือเสนอให้ปิดอภิปรายนั้น จะต้องมีส่วนชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๑๕ คน

ข้อ ๑๓๑ การตอบข้อซักถามให้นำความในข้อ ๑๒๒ วรคสองมาใช้ และในการอภิปรายนั้น นอกจากได้กำหนดไว้ในส่วนนี้แล้ว นำความในหมวด ๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๔

การเปิดอภิปรายทั่วไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๙๒

ข้อ ๑๓๒ เมื่อสมาชิกมีความประสงค์จะขอเสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๙๒ ให้ยื่นต่อประธานสภาเป็นหนังสือ แสดงว่าจะเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้งคณะในเรื่องใดบ้าง

ข้อ ๑๓๓ เมื่อประธานสภาได้รับญัตติตามความในข้อ ๑๓๒ แล้ว ให้รีบแจ้งไปยังนายกรัฐมนตรีและให้บรรลุละเบียบเป็นเรื่องการทวน ถ้าสมาชิกเสนอล่วงหน้าก่อนเวลาประชุมครั้งใดไม่น้อยกว่า ๒๔ ชั่วโมง ก็ให้บรรลุละเบียบวาระในครั้งนั้น

ข้อ ๑๓๔ การอภิปรายในญัตติตามความในข้อ ๑๓๒ นั้น สมาชิกยอมกระทำไต่ทั้งในทางสนับสนุนหรือคัดค้าน

ข้อ ๑๓๕ การตอบข้อซักถาม ให้นำความในข้อ ๑๒๒ วรรคสองมาใช้ และในการอภิปรายนั้น นอกจากได้กำหนดไว้ในส่วนนี้แล้ว ให้นำความในหมวด ๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การที่จะให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายหรือเสนอให้เปิดอภิปรายนั้น ให้นำความในข้อ ๑๓๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๓๖ ถ้าที่ประชุมลงมติให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปราย ญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปก็เป็นอันระงับ

ข้อ ๑๓๗ เมื่อการเปิดอภิปรายในสภาสิ้นสุดลง โดยมีมติให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายนั้นไป ให้ประธานสภาเรียกประชุมเพื่อลงมติไว้วางใจ หรือไม่ไว้วางใจ โดยด่วน

ที่มา : ข้อมบังคับการประชุมและการรักษาของสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช ๒๔๘๕
ราชกิจจานุเบกษา ตอนที่ ๖๔ เล่ม ๖๕ ลงวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๔๘๕

๓ การเปิดอภิปรายทั่วไป

- ข้อ ๑๒๘ ผู้ตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๒๗ ของรัฐธรรมนูญต้องแสดงว่าจะให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในปัญหาอันเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินในเรื่องใดบ้าง
- ข้อ ๑๒๙ เมื่อได้กำหนดเวลาสำหรับการเปิดอภิปรายทั่วไปแล้ว ให้บรรจผู้ตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปนั้นเข้าระเบียบวาระประชุมเป็นเรื่องด่วน
- ข้อ ๑๓๐ ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีขอให้ระงับการเปิดอภิปรายทั่วไปให้ประธานสภาแจ้งเหตุผลที่ได้รับจากคณะรัฐมนตรีต่อที่ประชุม
- ข้อ ๑๓๑ ในการเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๒๗ ของรัฐธรรมนูญ สมาชิกทุกคนมีสิทธิซักถามและอภิปรายได้
- ข้อ ๑๓๒ ผู้ตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๒๘ ของรัฐธรรมนูญต้องแสดงว่าไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัว หรือทั้งคณะเพราะเหตุใด
- ข้อ ๑๓๓ รัฐมนตรีมีสิทธิตอบข้อซักถามหรือการอภิปรายของสมาชิกครั้งละคน หรือจะรอไว้รวมตอบครั้งละหลายคนก็ได้

ในกรณีที่รัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องใดยังไม่ควรเปิดเผยจะไม่ตอบก็ได้

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาฯ ข้อบังคับการประชุมปรึกษา ของ สภาผู้แทน
พ.ศ. ๒๕๑๓, หมวด ๖๖ ว่าด้วยการเปิดอภิปรายทั่วไป.

ผนวก ข

ก. จากการสัมภาษณ์ พล.ต.ศิริ สิริโยธิน อดีตสมาชิกสภาผู้แทนจังหวัดชลบุรี อดีตรัฐมนตรี และอดีตประธานสภาผู้แทนราษฎร ภายใต้รัฐธรรมนูญ ๒๕๑๑

เมื่อวันจันทร์ที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ เวลา ๘.๓๐ - ๘.๕๐ น. ณ บ้านเลขที่ ๕๐ ซอยราชครู ถนนพหลโยธิน นครหลวงกรุงเทพมหานครบุรี

ท่านได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปในรัฐสภาของไทยว่า การเปิดอภิปรายทั่วไปนั้นจะต้องเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลในเรื่องที่จะมีผลดังนี้

๑. เพื่อชักพอกการปฏิบัติงานของรัฐบาลในทางที่จะเกิดผลเสียหายอย่างใหญ่หลวงแก่ประเทศชาติ

๒. การปฏิบัติงานที่ไม่เป็นไปตามนโยบายที่รัฐบาลแถลงไว้ต่อสภา

๓. การทำงานที่คิดว่าผลจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติ

ในเรื่องการเสนอญัตติ อดีตประธานสภากล่าวว่า ในการเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไป

๑. ไม่ควรจะทำบ่อยครั้ง เพราะจะทำให้เกิดอุปสรรค และเสียเวลาในการบริหารประเทศ

๒. การกำหนดจำนวนผู้รับรองหรือเสนอญัตติควรมีจำนวนมากพอสมควร ส่วนในเรื่องการจัดระเบียบวาระนั้น จะต้องดำเนินการตามกฎหมายข้อบังคับการประชุม และปรึกษาของสภาผู้แทน การบรรจุญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปเข้าระเบียบวาระจะมีก่อนหรือหลังกระทู้ถามก็ได้ แต่ทั้งนี้สมาชิกอาจจะเสนอให้ยกญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปมาก่อนเรื่องอื่นก็ได้

ข. จากการสัมภาษณ์ นายใหญ่ ศวิตชาติ สมาชิกสภาจังหวัดนครสวรรค์ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครสวรรค์ อดีตรัฐมนตรี อดีตเลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์

เมื่อวันจันทร์ที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕, อังคารที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๑๕ และวัน
จันทร์ที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ ณ บ้านเลขที่ ๔๔ ซอยตรงข้ามโรงเรียนสตรีประเทืองวิทย์
ยมราช ถนนเพชรบุรี นครหลวงกรุงเทพมหานครบุรี

ท่านได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการเปิดอภิปรายทั่วไปในรัฐสภาของไทยว่า

๑. การกำหนดหรือพิจารณาว่าเรื่องใดที่จะเสนอเป็นญัตติเปิดอภิปรายทั่ว-
ไปนั้น จะต้องพิจารณา

๑) ความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของรัฐบาลในขณะนั้น
ว่าประชาชนได้รับความเดือดร้อนในเรื่องใดบ้าง

๒) ประชาชนเห็นด้วยกับเหตุผลและหัวข้อที่สมาชิกสภาผู้แทนยกเป็น
ประเด็นขึ้นซักถามรัฐบาลเพียงใด

๓) การเตรียมแผนการในการเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปพร้อมเพรียง
ใด

๔) จะต้องพิจารณาว่าเรื่องใดควรจะซักถามรัฐมนตรีคนใด (เพราะ
สมาชิกสภาผู้แทนยอมจะทราบภูมิปัญญาของรัฐมนตรีแต่ละคนดีพอสมควร

๒. ขอบกพรองในการควบคุมรัฐบาลโดยวิธีการเปิดอภิปรายทั่วไป

เกี่ยวกับตัวสมาชิกสภาผู้แทนเองคือ สมาชิกสภาผู้แทนในระยะแรก ๆ
มีความมุ่งมั่นที่จะให้ได้รับรัฐบาลที่ดีที่สุดมาเป็นสรณะในระยะต่าง ๆ มา สมาชิกสภาผู้แทนต้อง
การให้ประชาชนยอมรับนับถือว่าตนเป็นบุคคลสำคัญ (เป็นผลเสียมากกว่าผลดี) ซึ่งไม่สามารถ
จะแก้ไขด้วยบทบัญญัติของกฎหมาย ฉะนั้น วิธีการแก้ก็อยู่ที่การสร้างระบบพรรคการเมือง
และการบริหารพรรคการเมือง

๓. ระเบียบเกี่ยวกับการเปิดอภิปรายทั่วไปเท่าที่เป็นมายังไม่เหมาะสมเพราะ

๑. รัฐบาลไม่ควรจะมีสิทธิที่จะยับยั้งในญัตติการเปิดอภิปรายทั่วไป และ
การเปิดอภิปรายควรจะเป็นเอกสิทธิของสมาชิกตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้

๒. ในเรื่องบทบัญญัติที่ว่า เรื่องใดที่รัฐมนตรีเห็นว่าไม่ควรเปิดเผยนั้น ควรจะไต่บัญญัติในรัฐธรรมนูญให้แน่ชัดว่า ไม่ควรจะบัญญัติไว้คลุมเคลือ เพราะจะทำให้เป็นช่องทางที่รัฐมนตรีหลีกเลี่ยงในการตอบข้อซักถามของสมาชิกสภาผู้แทนได้

การเสนอญัตตินั้นจะเป็นสมาชิกคนใดก็ได้ โดยมีสมาชิกผู้รับรองในญัตตินั้น ๆ จำนวนหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เพราะถ้ากำหนดจำนวนน้อยไปจะทำให้สมาชิกเกิดการก่อกวนในสภาได้

เมื่อเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปต่อประธานสภาผู้แทนแล้ว ไม่ควรจะให้มีการถอนญัตติคืน เพราะจะเป็นการช่วยให้สมาชิกได้ตระหนักความสำคัญของการอภิปรายทั่วไป

๔. ในเรื่องเกี่ยวกับการตั้งกระทู้ถามนั้น เป็นเรื่องเฉพาะตัวของสมาชิกสภาผู้แทน และวิธีการที่จะเลือกกระทู้หรือตั้งกระทู้ถามรัฐบาลนั้นขึ้นอยู่กับความฉลาดและความสามารถของสมาชิกสภาผู้แทนเอง เพราะถ้าเลือกกระทู้ถามที่ดีอาจนำไปสู่การเปิดอภิปรายทั่วไปได้ เช่น การตั้งกระทู้ถามของนายเสียง ไชยกาล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานีในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ ซึ่งผลสุดท้ายก็นำไปสู่การเปิดอภิปรายทั่วไปได้

และในการเลือกตั้งกระทู้ถามนั้น สมาชิกจะต้องคว้าวารัฐมนตรีคนใดจะเป็นผู้ตอบ เพราะจะต้องมีการชิงไหวชิงพริบกันในระหว่างซักถามกระทู้ถามนั้น ๆ

ค. จากการสัมภาษณ์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช อดีตนายกรัฐมนตรี อดีตหัวหน้าพรรคประชาธิปไตย อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร

เมื่อวันพุธที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ เวลา ๘.๓๐ - ๙.๕๕ นาฬิกา ณ สำนักงาน นายความ เสนีย์ ปราโมช ถนนราชดำเนินกลาง นครหลวงกรุงเทพมหานคร

ท่านได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการเปิดอภิปรายทั่วไปว่า ในการที่จะเปิดอภิปรายทั่วไปนั้นต้องคว้าวารัฐบาลได้ดำเนินนโยบายในทางที่จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนมากน้อยแค่ไหน เพราะถ้าหากสมาชิกสภาผู้แทนไม่ทักท้วงเพื่อให้รัฐบาลยับยั้งแผนการต่าง ๆ แล้วก็จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนมากยิ่งขึ้น หรือในบางเรื่องรัฐบาลหรือรัฐมนตรี

บางคนอาจจะก่อความยุ่งยากในทำนองดำเนินนโยบายแบบตีตนก่อนไข สมาชิกสภาผู้แทนก็
 ทักท้วงขึ้น เพื่อให้รัฐบาลได้สำนึกในการกระทำนั้น ๆ แต่ข้อสำคัญก็คือว่าสมาชิกสภาผู้แทน
 จะต้องปฏิบัติงานในหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

การควบคุมรัฐบาลโดยวิธีการ เปิดอภิปรายทั่วไป นี้ นับเป็นเครื่องมือที่มีความ
 สำคัญและดีมากของสมาชิกสภาผู้แทนในการควบคุมรัฐบาล

ฉะนั้น จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักเกณฑ์ในการ เปิดอภิปรายทั่วไป โดยไม่ลงมติ
 หรือลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจรัฐบาลก็ตาม แต่ถ้ามหากสมาชิกโดยคะแนนเสียงข้างมาก
 ลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล รัฐบาลก็ต้องลาออกตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ และถ้ามคะแนนเสียง
 ข้างมากยังคงให้ความไว้วางใจแก่รัฐบาล รัฐบาลก็จะไต่ถามหมายให้บริหารราชการต่อไป
 ทั้งนี้จะบังเกิดผล เกี่ยวด้วยประโยชน์ส่วนใดส่วนเสียของชาติและประชาชนคนไทยทั้งชาติ
 เพราะถ้าเป็นรัฐบาลที่ปฏิบัติภารกิจผิดพลาดเกิดผลเสียหายแก่ชาติและประชาชน การลงคะแนน
 เสียงข้างมากของสมาชิกให้รัฐบาลนั้นบริหารราชการต่อไป จะเป็นการ เพิ่มพูนความเสียหาย
 ยิ่งขึ้น แต่ตรงกันข้ามถ้าเป็นรัฐบาลที่ดีปฏิบัติภารกิจมาด้วยความรอบคอบ อภัยหลักความสุจริต
 ความเป็นธรรม และการเสียสละ เพื่อประเทศชาติเป็นใหญ่ การที่สมาชิกฝ่ายข้างมากจะลงมติ
 ให้ออกไปเสียโดยไม่มีคณะรัฐบาลใหม่ที่ดีกว่ามาแทนที่ ก็จะทำให้เกิดผลเสียหายแก่ชาติและประชาชน
 ขึ้นได้เช่นเดียวกัน เมื่อประชาชนชาวไทยทั้งชาติมีส่วนได้เสีย เกี่ยวข้องอยู่ด้วยโดยสำคัญ เช่นนี้
 ฝ่ายค้านจึงเห็นว่า การอภิปรายญัตติที่เสนอมานี้ไม่ใช่เป็นการ โต้ว่าที่ที่จะเอาชนะกันได้ด้วยความ
 มากกว่าเหตุผลและความจริง นอกจากนั้น เหตุผลที่ยกเอามาอ้างเพื่อเอาแพ้เอาชนะกัน ก็
 ควร เลือกลงเอาแต่เหตุผลอันใกล้ชิดต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนพลเมือง ไม่ใช่เหตุผล
 อันเกิดแต่อุปาทาน โน้มนำไปในทางให้เห็นแก่พรรคพวก อีกนัยหนึ่งคือการ โต้เถียงไม่ควรหา
 เหตุผลมาเถียงเอาชนะ แต่ควรฟังความจริง เพื่อเอาชนะกันด้วยเหตุผล ทั้งนี้โดยคำนึงถึง
 ประโยชน์สุขของประชาชนเป็นมาตรฐานที่ตั้ง *

* ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, แฟ้มการเมือง (พระนคร : จักรพิมพ์โดย
 บุญสวัสดิ์ ควงใจเอกราช ส.ส. เชียงราย, ๒๕๑๓), หน้า ๑๓๕ - ๑๓๖.

ผนวก ๗

พันตรี ควง อภัยวงศ์

เป็นนายกรัฐมนตรี

ครั้งที่ ๑

๑ สิงหาคม ๒๔๘๓ - ๓๑ สิงหาคม ๒๔๘๘

คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เพราะเหตุที่นายกรัฐมนตรีและคณะได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งโดยอ้างเหตุผลว่าได้มีประกาศสันติภาพตามพระบรมราชโองการแล้ว เพื่อให้เป็นไปตามประเพณีนิยมแห่งวิถีการเมืองและเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความเหมาะสมในอันที่จะยังมีศรัทธา และดำเนินการเจรจาทำความเข้าใจอันดีกับฝ่ายพันธมิตรเข้าบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อความวัฒนาถาวรของชาติสืบไป เมื่อ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๘๘

ประกาศเมื่อ ๓๑ สิงหาคม ๒๔๘๘

ที่มา : สมุทภาพสมาชิกรัฐสภา ๒๔๗๕ - ๒๕๐๒, จัดพิมพ์โดยสำนักงานอำนวยการหนังสือ "รัฐสภาสาร" สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

เหตุที่รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ลาออกนั้นก็เพราะว่าในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ รัฐบาลได้แถลงนโยบายว่า จะร่วมรบร่วมกับญี่ปุ่น ต่อมาเมื่อญี่ปุ่นแพ้สงคราม รัฐบาลก็ต้องลาออกตามไปด้วย

จากการสัมภาษณ์นายใหญ่ สวิตชาติ เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕

พระที่นั่งกรัณยสภา

วันที่ ๑๘ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘

ถึง พระยามานวราชเสวี ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ด้วยได้รับหนังสือของพันตรีควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรีว่า โดยที่ได้มีประกาศสันติภาพตามพระบรมราชโองการแล้ว เพื่อให้เป็นไปตามประเพณีนิยมแห่งวิถีทางการเมือง นายกรัฐมนตรีพร้อมทั้งคณะจึงขอพระราชทานกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความเหมาะสมในอันที่จะยังมีศรัทธา และดำเนินการเจรจาเพื่อความวัฒนาถาวรของชาติสืบไป ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ใ้โดยอนุญาตให้พันตรีควง อภัยวงศ์พร้อมทั้งคณะรัฐมนตรีลาออกจากตำแหน่งได้ตั้งแต่วันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๔๘๘ ตามความปรารถนาแล้ว โดยที่ขณะนี้เหตุการณ์ยังอยู่ในสถานะอันสำคัญยิ่ง การที่จะพิจารณาเลือกผู้ที่จะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีให้บริหารราชการแผ่นดินในสยามเช่นนี้ จำต้องพยายามตรวจเลือกด้วยความสุจริตรอบคอบ ในอันที่จะเลือกหาผู้ที่สมควรที่จะดำเนินการและบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นที่เหมาะสมแก่ความสัมพันธ์กับสหประชาชาติด้วย และเมื่อเลือกได้ผู้สมควรที่จะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว จักได้เชิญท่านและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรมาปรึกษา เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญต่อไป และในระหว่างที่พันตรีควง อภัยวงศ์ และคณะรัฐมนตรีได้รับอนุญาตให้ลาออกจากตำแหน่งแล้ว และยังมีได้แต่งตั้งคณะรัฐมนตรีชั้นใหม่ ใ้สั่งให้คณะรัฐมนตรีชุดพันตรีควง อภัยวงศ์ คงบริหารราชการแผ่นดินจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่จะแต่งตั้งขึ้นใหม่เข้ารับหน้าที่ตามความในมาตรา ๕๑ แห่งรัฐธรรมนูญ ฉะนั้น จึงแจ้งมาให้ทราบ

(ลงนาม) ปรีดี พนมยงค์

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑๒/๒๔๘๘ (สามัญ) สมัยที่ ๒ ชุดที่ ๓ วันจันทร์ที่ ๒๐ สิงหาคม พุทธศักราช

๒๔๘๘.

ผนวก ๗-๑

คณะรัฐมนตรีชุดที่ ๑๘

(๒๓ ต.ค. ๒๔๘๕ - ๓๐ พ.ค. ๒๔๘๖)

พล.ร.ต.ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี

๑. นายกีเรก ชัยนาม รองนายกฯ และรมต.ต่างประเทศ
๒. พล.ท.จир วิจิตสงคราม รมต.กลาโหม
๓. นายวิจิตร ลุสิตานนท์ รมต.การคลัง
๔. นายจรูญ สืบแสง รมต.เกษตรราชการ
๕. พระยาสุนทรพิพิธ รมต.สาธารณสุข
๖. นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ รมต.อุตสาหกรรม
๗. ม.ล.กรี เคชาคิงส์ รมต.คมนาคม
๘. พ.ต.วิลาศ โอสถานนท์ รมต.พาณิชย์
๙. พ.อ.ชวง เขวงศักดิ์สงคราม รมต.มหาดไทย
๑๐. พล.ร.ต. ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ รมต.ยุติธรรม
๑๑. นายเกื้อน บุญนาค รมต.ศึกษาธิการ
๑๒. พ.อ.ทวน วิชัยชัทตะ รมต.กลาโหม
๑๓. นายจำลอง คาวเรือง รมต.
๑๔. นายทองเปลว ชลภูมิ รมต.
๑๕. นายเตียง ศิริขันธ์ รมต.
๑๖. ม.ว.นนทียาวัตร สวัสดิวัฒน์ รมต.
๑๗. นายเยื้อน พาณิชยวิทย์ รมต.
๑๘. นายวิโรจน์ กมลพันธ์ รมต.

ที่มา : ชุด หัสนาเรอและปรีชา สามัคคีธรรม, ๓๕ ปีแห่งยุคประชาธิปไตย น.ส.พ.
 หลักเมืองยุคใหม่, ๒๕๑๑. หน้า ๒๖๖ - ๒๖๗

ผนวก ญ-๒

คณะรัฐมนตรีชุดที่ ๑๔

(๓๐ พ.ค. ๒๔๘๐ - ๘พ.ย. ๒๔๘๐)

พล.ร.ต.ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี

๑. นายเคื่อน บุนนาค รองนายกรัฐมนตรี
๒. พล.ท.จิว วิจิตรสงคราม รมต.กลาโหม
๓. นายวิจิตร ลุติทานนท์ รมต.คลัง
๔. นายอรรถกิติ พนมยงค์ รมต.การต่างประเทศ
๕. พ.อ.ชวง เชวงศักดิ์สงคราม รมต.เกษตรราชการ
๖. นายแสง สุทธิพงศ์ รมต.สาธารณสุข
๗. นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ รมต.อุตสาหกรรม
๘. พระยาปกิต กลศาสตร์ รมต.คมนาคม
๙. นายเคื่อน บุนนาค รมต.พาณิชย์
๑๐. พระยาสุนทรพิพิธ รมต.มหาดไทย
๑๑. พล.ร.ต.ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ รมต.ยุติธรรม
๑๒. นายเคื่อน บุนนาค รมต.ศึกษาธิการ
๑๓. พ.อ.ทวน วิชัยชัทตะ รมช.กลาโหม
๑๔. ม.จ.นนทียาวัตร สวัสดิ์วัฒน์ รมช.การต่างประเทศ
๑๕. นายเยื้อน พาณิชยวิทย์ รมช.เกษตรราชการ
๑๖. นายจำลอง คาวเรือง รมช.พาณิชย์
๑๗. นายทอง กันทาธรรม รมช.มหาดไทย
๑๘. นายวีโรจน์ กมลพันธ์ รมช.ศึกษาธิการ
๑๙. นายชิต เวชประสิทธิ์ รมต.
๒๐. หลวงนรัตถรักษา รมต.
๒๑. ขุนระคับคึก รมต.

ที่มา : ชุด หัสบำเรอและปริษา สามัคคีธรรม, ๓๔ ปีแห่งยุคประชาธิปไตย น.ส.พ.
 หลักเมืองยุคใหม่, ๒๕๑๑. หน้า ๒๖๘ - ๒๗๐

ผนวก ฎ-๑

รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ค.ศ. ๑๙๕๘ (ปัจจุบัน)

มาตรา ๔๙ ภายหลังจากพิจารณาปรึกษาในคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีแถลงต่อสภาผู้แทนเกี่ยวกับความรับผิดชอบในโครงการใดหรือในนโยบายทั่วไปของรัฐบาล

สภาผู้แทนพิจารณาความรับผิดชอบของรัฐบาลโดยการออกเสียงลงมติในญัตติไม่ไว้วางใจ ญัตติเช่นนี้จะรับไว้พิจารณาได้ก็ต่อเมื่อมีสมาชิกสภาผู้แทนอย่างน้อยหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดลงชื่อ การออกเสียงลงมติจะกระทำได้ภายหลังจากสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้ยื่นญัตติ การนับคะแนนให้นับเฉพาะคะแนนเสียงที่เห็นชอบกับญัตติไม่ไว้วางใจ ซึ่งจะมีผลก็ต่อเมื่อได้รับคะแนนเสียงข้างมากของจำนวนสมาชิกทั้งหมดซึ่งประกอบเป็นสภาผู้แทน ถ้าญัตติไม่ไว้วางใจนั้นตกไป ผู้ที่ลงชื่อเหล่านี้จะเสนอญัตติไม่ไว้วางใจขึ้นใหม่ในสมัยประชุมเดียวกันอีกไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีที่ระบุไว้ในวรรคต่อไป

ภายหลังจากพิจารณาปรึกษาในคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีมีสิทธิขอให้สภาผู้แทนพิจารณาออกเสียงลงมติในความรับผิดชอบ (ความไว้วางใจ) ของรัฐบาลอันเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าสภาได้ลงมติรับเรื่องนั้นไว้แล้ว เว้นแต่จะมีการเสนอญัตติไม่ไว้วางใจภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงต่อมา และได้มีการออกเสียงลงมติตามเงื่อนไขที่ได้บัญญัติไว้ในวรรคก่อน

นายกรัฐมนตรีมีสิทธิที่จะขอให้วุฒิสภารับรองคำแถลงนโยบายทั่วไปของรัฐบาลได้

มาตรา ๕๐ เมื่อสภาผู้แทนได้ลงมติเห็นชอบกับญัตติไม่ไว้วางใจ หรือเมื่อสภาผู้แทนไม่เห็นชอบกับโครงการหรือคำแถลงนโยบายของรัฐบาล นายกรัฐมนตรีต้องยื่นใบลาออกของรัฐบาลต่อประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐ

Article 49.- The Prime Minister, after deliberation by the Council of Ministers, pledges before the National Assembly the responsibility of the Government for its programme or, if need be, for a declaration of its general policy (a vote of confidence).

The National Assembly brings into question the responsibility of the Government by voting on a motion of censure. Such a motion is admissible only if it is signed by at least one tenth of the members of the National Assembly. The vote can take place only forty-eight hours after the motion has been introduced. The only votes counted are those favourable to the motion of censure, which can be adopted only by a majority of the members composing the Assembly. If the motion of censure is rejected, its signatories cannot propose a new one in the course of the same session, except in the case set forth in the paragraph that follows.

The Prime Minister can, having deliberated with the Council of Ministers, put the responsibility of the Government before the National Assembly for a vote on a text. In this case, this text is considered as adopted, unless a motion of censure introduced within the following twenty-four hours, is voted on the conditions set forth in the preceding paragraph.

The Prime Minister has the right to ask the Senate for approval of a declaration of general policy.

Article 50.- When the National Assembly adopts a motion of censure or when it disapproves the programme or a declaration of general policy of the Government, the Prime Minister must offer the resignation of the Government to the President of the Republic.

ที่มา : รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส (ปัจจุบัน) ทำการออกเสียงลง
ประชามติ เมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ค.ศ. ๑๙๕๘.

ผนวก ฎ-๒

หลักความรับผิดชอบของรัฐบาลต่อรัฐสภาของประเทศฝรั่งเศส

แม้ว่าระบอบการเมืองแบบปกครองโดยรัฐสภาภายใต้สาธารณรัฐที่ ๓ และ ๔ จะไม่เหมาะสมกับสภาพการของประเทศฝรั่งเศส ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศ จนต้องมีการปรับปรุงระบอบการเมืองใหม่ แต่หลักความรับผิดชอบของรัฐบาลต่อสภาซึ่งเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งของระบบการปกครองโดยรัฐสภา นักการเมืองและชาวฝรั่งเศสส่วนใหญ่ยังเห็นว่า เป็นหลักที่จำเป็นในระบอบการปกครองประชาธิปไตยของประเทศ เพื่อเป็นมาตรการควบคุมมิให้ฝ่ายบริหารขยายอำนาจจนเกินขอบเขต กลายเป็นเผด็จการไป จึงยังคงรักษาหลักการนี้ไว้ในรัฐธรรมนูญ เพียงแต่ได้ทำการจำกัดขอบเขตความรับผิดชอบของรัฐบาลให้แคบลงและกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้การล้มรัฐบาลกระทำได้ยากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างเสถียรภาพของรัฐบาล หลักความรับผิดชอบของรัฐบาลต่อรัฐสภา ได้กำหนดไว้ในมาตรา ๒๐ วรรคท้าย มาตรา ๔๘ และ ๕๐

มาตรา ๒๐ วรรคท้าย "รัฐบาลจะต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภา ภายใต้เงื่อนไขและวิธีการที่กำหนดไว้ในมาตรา ๔๘ และ ๕๐"

มาตรา ๔๘ "นายกรัฐมนตรี หลังจากได้ปรึกษาหารือในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี อาจเสนอความรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎร ด้วยการเสนอโครงการบริหารหรือแถลงนโยบายทั่วไปของรัฐบาล สิ้นแล้วแต่กรณี"

สภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจที่จะทดสอบความรับผิดชอบต่อรัฐบาล โดยวิธีออกเสียงลงคะแนนในญัตติไม่ไว้วางใจรัฐบาล ญัตตินี้จะใช้ได้ต่อเมื่อมีสมาชิกลงนามรับรองในจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมด การออกเสียงลงคะแนนให้กระทำภายหลังจากที่สภาได้รับญัตตินี้เป็นเวลา ๔๘ ชั่วโมง และให้นับเฉพาะคะแนนเสียงที่สนับสนุน

ญัตติเท่านั้น ญัตติไม่ไว้วางใจรัฐบาลถือว่าได้รับความเห็นชอบจากสภาต่อเมื่อได้รับคะแนนเสียงข้างมากของจำนวนสมาชิกทั้งหมดที่ประกอบขึ้นเป็นสภา ในกรณีที่ญัตติถูกคัดค้าน สมาชิกที่ลงชื่อรับรองญัตติดังกล่าว เป็นอันหมดสิทธิ์ที่จะเสนอญัตติเช่นนี้อีก ในระหว่างสมัยประชุมเดียวกัน ยกเว้นกรณีตามมาตราต่อไป

นายกรัฐมนตรี หลังจากได้ปรึกษาหารือในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี อาจเสนอความรับผิดชอบของรัฐบาลต่อสภาผู้แทนราษฎร ด้วยการเสนอขออนุมัติในร่างกฎหมายต่อสภาในกรณีเช่นนี้ ถ้าสภาไม่สามารถเสนอญัตติไม่ไว้วางใจรัฐบาลภายใน ๒๔ ชั่วโมง และออกเสียงลงคะแนนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในวรรคต้นเป็นผลสำเร็จ ให้ถือว่าร่างกฎหมายนั้นได้รับความยินยอมเห็นชอบจากสภา

นายกรัฐมนตรี มีอำนาจที่จะเสนอขออนุมัตินโยบายทั่วไปจากวุฒิสภา"

มาตรา ๕๐ "เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล หรือเมื่อไม่ให้การอนุมัติในโครงการหรือนโยบายทั่วไปของรัฐบาล นายกรัฐมนตรีจะต้องเสนอขอลออกจากตำแหน่งของรัฐบาลทั้งคณะต่อประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐ"

จะเห็นได้ว่ากรณีที่รัฐบาลอาจเสนอความรับผิดชอบต่อสภาและที่สภาจะใช้อำนาจล้มรัฐบาลตามมาตรา ๔๘ และ ๕๐ มีเพียงสามกรณี

กรณีแรก เมื่อรัฐบาลพิจารณาแล้วเห็นสมควรเสนอความรับผิดชอบต่อรัฐบาล ด้วยการเสนอโครงการหรือนโยบายทั่วไปต่อสภาผู้แทนราษฎร หากสภาให้การอนุมัติ คณะรัฐบาลก็อยู่ในตำแหน่งต่อไป หากไม่ให้การอนุมัติ รัฐบาลก็ต้องลาออกจากตำแหน่ง การอนุมัตินี้ อาศัยเสียงสนับสนุนด้วยคะแนนเสียงข้างมากธรรมดา (Simple majority) มิใช่ด้วยคะแนนเสียงข้างมากโดยเด็ดขาด (Absolute majority) ดังเช่นที่เป็นอยู่ภายใต้สาธารณรัฐที่ ๔ ช่วยให้รัฐบาลมีโอกาสได้รับการอนุมัติง่ายขึ้น กรณีเช่นนี้ แม้รัฐธรรมนูญไม่กำหนดว่าต้องกระทำเมื่อใด แต่ได้ถือปฏิบัติเป็นประเพณีให้กระทำก่อนที่คณะรัฐบาลจะเริ่มลงมือปฏิบัติหน้าที่

กรณีที่สอง เมื่อสภาผู้แทนราษฎรสามารถออกเสียงลงคะแนนในญัตติไม่ไว้วางใจรัฐบาลเป็นผลสำเร็จ เป็นผลให้รัฐบาลต้องลาออกจากตำแหน่งทั้งคณะ แต่ต้องดำเนินการตามระเบียบเป็นชั้น ๆ

๑. เสนอญัตติต่อสภาโดยต้องมีสมาชิกลงนามรับรองในจำนวนอย่างน้อยหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกสภา ญัตติจึงจะมีผลใช้ได้

๒. การออกเสียงลงคะแนนจะต้องกระทำเมื่อล่วงพ้น ๔๘ ชั่วโมง นับตั้งแต่สภาได้รับญัตติดังกล่าว

๓. การนับคะแนนเสียง ให้นับเฉพาะที่ออกเสียงสนับสนุนญัตติเท่านั้น ไม่มีการนับเสียงคัดค้านและเสียงที่สละสิทธิ์

๔. ญัตติไม่ไว้วางใจรัฐบาลจะผ่านสภาเป็นผลสำเร็จต่อเมื่อได้รับเสียงสนับสนุนด้วยคะแนนเสียงข้างมากโดยเด็ดขาดจากสภา

๕. หากญัตติไม่ได้รับการสนับสนุนจากสภา สมาชิกที่ลงนามรับรองการเสนอญัตติจะหมดสิทธิที่จะเสนอญัตติไม่ไว้วางใจรัฐบาลอีกในระหว่างสมัยประชุมเดียวกัน ยกเว้นกรณีที่รัฐบาลเสนอความรับผิดชอบด้วยการเสนอร่างกฎหมายต่อสภา

จากระเบียบการที่กำหนดไว้ดังกล่าวทำให้การใช้อำนาจล้มรัฐบาลกระทำได้โดยยาก ในสมัยประชุมหนึ่ง ๆ สภาจะสามารถเสนอญัตติล้มรัฐบาลได้ไม่เกินสิบครั้ง และจะเป็นผลสำเร็จต่ออาศัยเสียงสนับสนุนจากสมาชิกเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาทั้งหมด แทนที่จะเป็นจำนวนเสียงข้างมากในที่ประชุมสภา

กรณีที่สาม เมื่อคณะรัฐบาลพิจารณาแล้วเห็นสมควรเสนอความรับผิดชอบด้วยการเสนอร่างกฎหมายขออนุมัติต่อสภาผู้แทนราษฎร หากสภาจะไม่อนุมัติร่างกฎหมายดังกล่าว

ก็ต้องดำเนินการออกเสียงลงคะแนนไม่ไว้วางใจรัฐบาลตามกรณีที่สอง หากสภาไม่สามารถทำได้สำเร็จ ถือว่ายอมจำนนต่อรัฐบาล ร่างกฎหมายจะผ่านสภาโดยอัตโนมัติ วิธีการนี้ช่วยให้ร่างกฎหมายของรัฐบาลสามารถผ่านสภาได้โดยรวบรัดง่ายตาย เนื่องจากการออกเสียงลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลต้องอาศัยเสียงข้างมากโดยเด็ดขาด ซึ่งกระทำไ้ยากกว่าการไม่อนุมัติในร่างกฎหมายซึ่งอาศัยเสียงข้างมากธรรมดา จึงถือว่าเป็นมาตรการสำหรับ รัฐบาลในการทำทลายอำนาจของสภา

ที่มา : วิวัฒน์ วิมลเศรษฐ, รัฐธรรมนูญประเทศไทยตั้งแต่สร้างชาติ (ศึกษาในค่านการสร้างเสถียรภาพและประสิทธิภาพของรัฐบาล), วิทยานิพนธ์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๒, หน้า ๕๒ - ๕๔.

ผนวก ๑

ตามมาตรา ๖๗ แห่งรัฐธรรมนูญของประเทศเยอรมันได้บัญญัติถึงการเปิดอภิปรายทั่วไปไว้ว่า ในการเปิดอภิปรายทั่วไปของรัฐสภาเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลนั้น วัตถุประสงค์ของการสืบเนื่องของการใช้อำนาจบริหารคือ การเปิดอภิปรายทั่วไป จะกระทำได้อีกต่อเมื่อสมาชิกรัฐสภาที่จะเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปได้กำหนดตัวผู้ที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีใหม่แล้ว และบุคคลที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีนั้นจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับเสียงสนับสนุนจากสมาชิกส่วนใหญ่และประชาชน-ธิปไตยเห็นชอบด้วย และพร้อมที่จะแต่งตั้งบุคคลที่จะเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนใหม่ ถ้าหากนายกรัฐมนตรีคนเก่าถูกขับออกไป

Article 67 1) The Bundestag can express its lack of Confidence in the Federal Chancellor only by electing a successor by the majority of its members and by requesting the Federal President to dismiss the Federal Chancellor. The Federal President must comply with the request and appoint the person elected.

ที่มา : จาก The Basic Law ของประเทศเยอรมัน.

ผนวก ร

ผนวกนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงการรัฐประหารซึ่งเกิดขึ้นภายหลังจากการเปิดอภิปรายทั่วไปสิ้นสุดลงไม่นานนัก ผู้เขียนเห็นว่า การรัฐประหารที่เกิดขึ้นนี้มีปัจจัยหนึ่งในหลายปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมก็คือ เปิดอภิปรายทั่วไปหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการเปิดอภิปรายทั่วไปของสมาชิกสภาเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยปูพื้นฐานที่จะนำไปสู่การปฏิวัติหรือรัฐประหารที่กล่าวดังนั้นก็เพราะว่าเมื่อได้พิจารณาจากระยะเวลาแห่งความต่อเนื่องระหว่างการเปิดอภิปรายทั่วไปกับรัฐประหารแล้ว ก็น่าจะเป็นเหตุผลสนับสนุนซึ่งกันและกันเพราะระยะเวลาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นระยะเวลาที่ไม่ห่างไกลกันมากนัก เช่น

๑. รัฐประหารเมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๔๙๔ ซึ่งเรียกว่ารัฐประหารตัวเอง นำโดยจอมพลป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี การรัฐประหารในครั้งนีเกิดขึ้นภายหลังจากการเปิดอภิปรายทั่วไปของวุฒิสมาชิกเพียง ๒๐ วัน (เปิดอภิปรายทั่วไปเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๔๙๔) พิจารณาเรื่องและขอยุติของการเปิดอภิปรายทั่วไปในวิทยานพนธ์เล่มนี้ หน้า ๗๗ - ๗๘ ประกอบ

๒. รัฐประหารเมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐ ซึ่งนำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ การรัฐประหารในครั้งนีเกิดขึ้นภายหลังจากการเปิดอภิปรายทั่วไปของสมาชิกสภาผู้แทนเพียง ๑๕ วัน (เปิดอภิปรายทั่วไปเมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๐๐) พิจารณาเรื่องและขอยุติของการเปิดอภิปรายทั่วไปในวิทยานพนธ์เล่มนี้ หน้า ๔๑ - ๔๒ ประกอบ

ผู้เขียนจะขอกล่าวรายละเอียดแค่พอสังเขปการรัฐประหารในข้อ ๑ และข้อ ๒
ต่อไป

การรัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐

รัฐบาลชุด พล.ร.ต.ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ ครั้งที่ ๒ เข้าบริหารราชการ-
แผ่นดินตั้งแต่วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๔๙๐ ถึงวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ รวมเวลาที่เป็นรัฐบาล
๕ เดือนกับ ๘ วัน ก็เกิดรัฐประหารขึ้นโดยคณะทหาร โดยไม่มีการรบพุ่งอย่างใด ผู้ที่เป็น
หัวหน้าในคราวนั้นมีพลโท ฉิน ชูณหะวัณ พลอากาศโท หลวงกาจสงคราม (เทียน เก่งระคมยิง)
พลตรีสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้บัญชาการกองพลที่ ๑ และนายพลตำรวจตรีเฒ่า ศรียานนท์ บรรดา
หัวหน้าซึ่งกล่าวนามถึงข้างบนนี้ไม่เคยเป็นพวก "คี่หนึ่ง" สมัย พ.ศ. ๒๔๙๕ ต่อมาได้เชิญ
นายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ก็เนื่องมาจากว่าในขณะนั้นพรรคประชาธิปัตย์กำลังได้
รับความนิยมจากประชาชน เมื่อนายควงมาเป็นหัวหน้ารัฐบาล ประชาชนก็ยอมให้การสนับสนุน
รัฐบาลชุดนี้ นายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรีอยู่ชั่วขณะหนึ่งก็ถูกคณะทหารเชิญให้ลาออก
โดยอ้างว่านับแต่นายควงเป็นนายกรัฐมนตรีจัดตั้งรัฐบาลขึ้นแล้ว เหตุการณ์ได้ผันแปรไปในทาง
ร้าย ภัยแห่งคอมมิวนิสต์ และกบฏจลาจลกำลังแผ่เข้ามาสู่ประเทศไทยทุกที คณะรัฐประหาร
ได้ทราบการเคลื่อนไหวของพรรคไคคืนของนายปรีดี พนมยงค์อยู่เสมอ หากปล่อยให้ นายควง
บริหารราชการแผ่นดินต่อไปก็ไม่พ้นการนองเลือด โดยจะมีเหตุจลาจลกลางเมืองขึ้น ถ้ารัฐบาล
นายควงไม่สามารถปราบได้ ภัยก็จะถึงรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ และยิ่งจะมาถึงคณะรัฐประหาร
อีกด้วย คณะรัฐประหารจะเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยมากนุกไม่ได้ เพราะนายควง อภัยวงศ์กับคณะ
รัฐมนตรีร่วมคณะไม่ยอมให้ทหารเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย จึงจำต้องปฏิบัติเช่นนี้โดยส่งสืบทหาร เข้า
ไปชี้แจงแก่นายควง อภัยวงศ์ยอมกราบถวายบังคมลาออกโดยดี หากคณะรัฐประหารไปบังคับ
ขู่เชิญให้ลาออกอย่างไรไม่ หลังจากรัฐบาลชุดนายควง อภัยวงศ์พ้นจากตำแหน่งแล้ว ก็ได้มี
พระบรมราชโองการตั้งให้จอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรีแทนนายควง อภัยวงศ์
ส่วนนายปรีดี พนมยงค์ได้หลบหนีออกจากประเทศไทยไปแล้ว ตั้งแต่วันแรกที่มีรัฐประหาร มี
ข่าวว่าเจ้าหน้าที่อังกฤษเป็นผู้ช่วยจัดการให้ไปไคถึงสิงคโปร์

เหตุผลที่คณะรัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ยกขึ้นเป็นข้อตกลงในการทำรัฐ-
ประหารและล้มเลิกรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๕ ซึ่งมีรูปแบบที่เป็นประชาธิปไตยกว่ารัฐธรรมนูญฉบับ

ปี ๒๔๗๕ ได้ปรากฏอยู่ในคำปรารภของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวของคณะรัฐประหารนั้นเอง โดยมีความตอนหนึ่งว่า

"บัดนี้ ประเทศชาติตกอยู่ในภาวะวิกฤตกาล ประชาชนพลเมืองได้รับความเดือดร้อนเพราะขาดแคลนอาหาร ขาดเครื่องนุ่งห่ม และขาดแคลนสิ่งอื่น ๆ นานัปการ เครื่องบริโภคและอุปโภคทุกอย่างมีราคาสูงขึ้นกว่าแต่ก่อนเป็นอันมาก เป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมโทรมในศีลธรรมอย่างไม่เคยมีมาแต่กาลก่อนขึ้นในหมู่ประชาชน บรรดาผู้บริหารราชการแผ่นดินไม่อาจดำเนินการแก้ไขสิ่งที่ไม่ดีให้กลับสู่ภาวะเดิมได้ การดำเนินการของรัฐบาลและการควบคุมราชการฝ่ายบริหารของรัฐสภา เพื่อมุ่งช่วยแก้ไขให้ดีขึ้นตามวิถีทางที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนั้นไม่ประสบผลดีเลยแม้แต่น้อย เป็นการผิดหวังของประชาชนทั้งประเทศ และตรงกันข้ามกลับทำให้เห็นว่าการแก้ไขทุกอย่าง เป็นเหตุทำให้ประเทศชาติทรุดโทรมลงเป็นลำดับ ถ้าจะคงปล่อยให้ เป็นไปตามยถากรรมก็จะนำมาซึ่งความหายนะแก่ประเทศชาติอย่างไม่มีที่สิ้นสุด จนถึงกับว่าจะไม่ดำรงอยู่อันควรแก่ความเป็นไทยต่อไปอีกได้" ดังนั้น คณะรัฐประหารจึงนำความขึ้นกราบบังคมทูลขอให้เลิกใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๕ และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่แทน

สาระสำคัญส่วนใหญ่ของรัฐธรรมนูญชั่วคราว ๒๔๙๐ ที่คณะรัฐประหารประกาศใช้นั้น มีลักษณะคล้ายคลึงกับรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๔๘๕ ที่ยกเลิกไปแล้วนั่นเอง แต่ได้แก้ไขดัดแปลงข้อปลีกย่อยแตกต่างกันออกไป เช่น เรื่องอำนาจนิติบัญญัติก็คงกำหนดให้มีสองสภาต่อไปตามเดิม วุฒิสภา พระมหากษัตริย์ทรงเลือกตั้งมีจำนวนเท่ากับสมาชิกสภาผู้แทน ซึ่งเป็นข้อแตกต่างระหว่างรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๕ กับรัฐธรรมนูญชั่วคราวฉบับ ๒๔๙๐ ที่นับว่าเป็นสาระสำคัญที่สุด เพราะเท่ากับเป็นการตัดสินใจของประชาชนในอันที่จะเลือกตั้งสมาชิกสภาสูงตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๕ ออก

เมื่อพิจารณาถึงหลักการต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงใหม่ดังกล่าว รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ๒๔๙๐ มีลักษณะ เป็นประชาธิปไตยน้อยกว่ารัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๕ มาก อย่างไรก็ตาม เนื่องจากคณะรัฐประหารได้ประกาศว่า รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นฉบับชั่วคราวที่ใช้ในการปกครองประเทศ ในระหว่างที่ทำการรัฐประหารสำเร็จใหม่ ๆ เท่านั้น

สาเหตุที่เกิดรัฐประหาร ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

๑. ในระยะก่อนเกิดรัฐประหาร ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ถือได้ว่าสมาชิกของคณะปฏิวัติฝ่ายพลเรือนเริ่มยื่นมือเข้ามาแสวงหาอำนาจในทางการเมือง หรือเข้าทำหน้าที่บริหารประเทศอย่างเปิดเผย และหลังจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม และคณะรัฐมนตรีต้องถอนตัวออกจากการบริหารประเทศเมื่อปี ๒๕๔๙ แล้ว อาจกล่าวได้ว่า สมาชิกของคณะปฏิวัติฝ่ายทหารถูกกีดกันออกจากวงการเมืองและการบริหารประเทศอย่างเห็นได้ชัด และเมื่อสมาชิกคณะปฏิวัติฝ่ายพลเรือนเข้าทำหน้าที่บริหารประเทศแทนฝ่ายทหาร จึงไม่มีกำลังทหารหรืออาวุธอยู่ในมือของตน เหมือนกับสมาชิกคณะปฏิวัติฝ่ายทหารคนก่อน ๆ จึงจำเป็นต้องคิดอ่านแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญที่ใช้เป็นหลักในการปกครองบ้านเมืองเวลานั้นเสียใหม่ เพื่อสนับสนุนรัฐบาลให้สามารถบริหารประเทศด้วยความราบรื่นด้วยการอาศัยอำนาจทางการเมืองแทน และที่สำคัญก็คือคณะรัฐบาลฝ่ายพลเรือนครั้งนั้นได้แก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดคุณสมบัติของวุฒิสมาชิกมิให้เป็นข้าราชการประจำนั้น นอกจากจะมีประโยชน์ในทางแสดงว่า รัฐธรรมนูญฉบับนั้นมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นแล้ว ยังป้องกันมิให้ข้าราชการประจำฝ่ายทหารเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองไปพร้อม ๆ กันด้วย

การกีดกันฝ่ายบริหารออกจากการเมืองในครั้งนั้น น่าจะเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ฝ่ายทหารทำการรัฐประหาร เพื่อช่วงชิงอำนาจทางการเมืองกลับคืนมา

๒. ฐานะของประเทศไทยภายหลังที่สงครามได้ยุติลงแล้ว ก่อนหน้าเกิดรัฐประหาร ๒๕๕๐ แม้ว่าจะแก้ปัญหาในทางการเมืองฉันทนหนักเป็นเบาและรอดพ้นความหายนะ อันเนื่องมาจากที่ต้องรับเคราะห์กรรมในการแพ้สงครามได้อย่างน่าพิงพอใจก็ดี แต่ทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศอยู่ในฐานะที่ตกต่ำมาก สิ่งอุปโภคและบริโภคต่าง ๆ ซึ่งเราขาดแคลนและต้องสั่งเข้ามาจากต่างประเทศนั้นมีราคาสูงขึ้นอย่างมากมาย ในขณะที่เดียวกันสิ่งของต่าง ๆ และอาหารการกินซึ่งเรามีอยู่ภายในประเทศก็มีราคาสูงขึ้นด้วย

เมื่อประเทศตกอยู่ในฐานะดังกล่าว รัฐบาลในสมัยนั้นจึงต้องตัดทอนงบประมาณและตัดรายจ่ายอื่น ๆ ของประเทศลงไปอย่างมากมาย เฉพาะอย่างยิ่งก็คือ งบประมาณการทหาร

ได้ถูกตัดทอนลงไปเป็นอันมาก นายทหารและนายสิบถูกปลดออกจากราชการ เป็นจำนวนมาก ยิ่งกว่านั้น การกินอยู่และการแต่งกายของทหารประจำการก็พลอยได้รับการกระทบกระเทือนด้วย ทำให้เกิดผลสะท้อนทางจิตใจแก่ทหารเป็นอย่างมาก อันที่จริงทหารทุกคนย่อมทราบความจำเป็นในเรื่องการเงินของประเทศเป็นอย่างดี การกินแล้ว อยู่แล้ว และแต่งกายแล้ว เป็นสิ่งทีพอจะทนได้ แต่ที่ร้ายกว่านั้นคือหลังจากสงครามได้ยุติลงแล้ว มีบุคคลบางพวกก็ได้แสดงออกด้วยวาจาและท่าทางเป็นการเหยียดหยามกิจการทหาร บางคนถึงกับเลยเถิดขนาดที่ประนามว่า ประเทศเล็ก ๆ อย่างไทยเราไม่มีความจำเป็นจะต้องมีกองทัพก็ได้ เพราะไม่มีประโยชน์อะไร แม้บุคคลในคณะรัฐบาลบางคนในสมัยนั้นก็มีความเห็นเช่นนั้นด้วย การเหยียดหยามและการหากระแวงว่าทหารจะกลายเป็นเครื่องมือของผู้เผด็จการ เช่นที่เคยเป็นมาแล้วในอดีต ความน้อยใจที่มีเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ก็เลยกลัปลงกลายเป็นซ้ำใจหนักขึ้น เมื่อถูกยุบเหี้ยหรือชักชวนก็ฮึดขึ้นมา ประจวบกับเกิดการฉีกรัฐธรรมนูญของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลขึ้น และรัฐบาลสมัยนั้นมิได้คลี่คลายให้ชาวสะอากจนเป็นที่พอใจของประชาชนได้ นับเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดรัฐประหารขึ้นในเดือนพฤศจิกายน ๒๔๙๐ คว้ารัฐบาล พล.ร.ท.ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ ซึ่งนายปรีดี พนมยงค์ สนับสนุนอยู่

๓. การแตกแยกระหว่างบุคคลชั้นนำฝ่ายพลเรือนด้วยกันมีส่วนช่วยให้การรัฐประหาร ๔ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ เป็นผลสำเร็จ มีสาเหตุมาจากความเป็นมาแต่ละคนเป็นมูลฐาน ที่สำคัญกล่าวคือ ย่อมเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า นายปรีดี พนมยงค์ นั้นเป็นบุคคลสำคัญชั้นมันสมองของคณะก่อการฯ ตลอดมา การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ก็เป็นที่ยอมรับกันว่า นายปรีดี พนมยงค์ เป็นตัวจักรสำคัญของคณะผู้ก่อการ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในครั้งนั้นทำให้กษัตริย์และราชวงศ์ได้รับความกระทบกระเทือนอย่างหนัก เพราะฉะนั้น ในสายตาของบุคคลสามัญทั่วไป จึงเห็นว่าคณะผู้ก่อการฯ กับพระราชวงศ์ย่อมจะเข้ากันได้ไม่สนิทนัก และช่วยไม่ได้ที่บุคคลทั้งสองกลุ่มนี้จะมีความหวาดระแวงในเจตนาของฝ่ายตรงข้ามอยู่ตลอดไป ก็เมื่อ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เป็นผู้มิใช่เชื้อสายมาจากพระราชวงศ์ผู้หนึ่ง จึงหนีไม่พ้นที่จะต้องตกอยู่ในฐานะเช่นที่กล่าวแล้ว ประกอบกับ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เป็นบุคคลที่จัดอยู่ในประเภทเป็นตัวของตัวเอง ไม่ใครจะยอมลงใจใครงาย ๆ ด้วยแล้ว การขัดแย้งกับบรรดา รัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดกับนายปรีดี

พนมยงค์ ย่อมจะเกิดขึ้นได้โดยง่าย

คณะรัฐบาลของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ในสมัยนั้น รัฐมนตรีส่วนมากเป็นคนของ นายปรีดี พนมยงค์ ฉะนั้น อิทธิพลของนายปรีดี พนมยงค์ ย่อมจะค้ำคองนายกรัฐมนตรีอยู่ตลอดเวลา ยิ่งตัว ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชเองในสมัยนั้นเป็นคนหน้าใหม่ในวงการ เมืองของไทยด้วยแล้ว ก็ยิ่งเป็นการแสดงว่า ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชอยู่ในฐานะที่อึดอัดมาก และในระหว่างที่ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เป็นหัวหน้าเสรีไทยนอกประเทศ ก็มีสาเหตุที่ทำให้เกิดความกินแหนงแคลงใจกันอยู่ระหว่าง ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช กับนายปรีดี พนมยงค์ และพรรคพวกที่ดำเนินงานเสรีภายในประเทศ จนกลายเป็นรอยร้าวสำคัญที่ทำให้เกิดการระแวงสงสัยซึ่งกันและกันอยู่เรื่อยมา

สำหรับนายควง อภัยวงศ์ นั้น เคยมีความสัมพันธ์ทางส่วนตัวกับนายปรีดี พนมยงค์ อย่างสนิทสนมแน่นแฟ้นตั้งแต่สมัยที่เป็นนักเรียนด้วยกันในประเทศฝรั่งเศส และต่อมาได้ร่วมมือกันในการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ประการสำคัญที่สุดก็คือ การที่ นายควง อภัยวงศ์ได้เป็นนายกรัฐมนตรีสมัยแรกในตอนปลายสงครามนั้น ก็เนื่องจากการได้รับการสนับสนุนจากนายปรีดี พนมยงค์ คนอื่น ๆ ก็ดี แต่ นายควง อภัยวงศ์ก็เป็นบุคคลสำคัญยิ่งคนหนึ่งที่ได้ช่วยให้งานเสรีไทยดำเนินไปโดยราบรื่น ครั้นแล้วนายควง อภัยวงศ์ก็มีอันเป็นต้องแตกแยกกับนายปรีดี พนมยงค์ เช่นเดียวกับ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เพราะต้องตกอยู่ในฐานะอย่างเดียวกัน นอกจากนั้นพื้นฐานดั้งเดิมและอุดมคติในทางการเมืองของนายควง อภัยวงศ์ ก็แตกต่างกับนายปรีดี พนมยงค์ นายควง อภัยวงศ์เป็นลูกเจ้าพระยา แต่ นายปรีดีเป็นลูกคนธรรมดาสามัญ นายควง อภัยวงศ์นิยมชมชอบและประกาศตัวเองอยู่เสมอว่าเป็นเสรีนิยม ส่วนนายปรีดี พนมยงค์ ดูเหมือนจะหนักไปทางสังคมนิยม การแตกแยกที่สำคัญที่สุดระหว่างบุคคลทั้งสองนี้ได้เกิดขึ้นเมื่อนายปรีดี พนมยงค์ได้แสดงออกมาอย่างเปิดเผยว่า สนับสนุนบุคคลอื่นเป็นคู่แข่งกับนายควง อภัยวงศ์ เพื่อเป็นนายกรัฐมนตรีในสมัยหนึ่งหลังสงคราม ทั้งที่นายควง อภัยวงศ์ เคยได้รับความสนับสนุนจากนายปรีดี พนมยงค์ตลอดมา การกินแหนงแคลงใจซึ่งเคยมีอยู่แล้วก็ทวีขึ้นจนต่างฝ่ายต่างแยกไปตั้งพรรคการเมืองของตนต่อสู้กันในทางการเมือง

ที่มา : วิชัย สุวรรณรัตน์, การปฏิวัติ, รัฐบาลประหาร และกบฏภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕, สัปดาห์การเมือง พระนคร : พิมพ์ที่บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๑๔, หน้า ๘๘ - ๑๐๔.

รัฐประหาร ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๔

เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า รัฐบาลของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ยุคที่สองทำหน้าที่บริหารประเทศมาด้วยความไม่สะทกสะท้าน เพราะเนื่องจากประสบความสำเร็จในการคุมเสียงให้สนับสนุนตน คังนั้นเสถียรภาพของรัฐบาลในระยะหลังจึงไม่ค่อยจะมั่นคง จนกระทั่งถึงวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ ก็ถูกรัฐประหาร มูลเหตุของการที่เกิดรัฐประหารเงี้ยบขึ้นนั้น เกิดขึ้นด้วยเหตุหลายประการ แต่ประการที่สำคัญก็คือ เกี่ยวกับระบบพรรคการเมือง และพรรคการเมืองภายในเป็นมูลเหตุของการรัฐประหารครั้งนี้ นับว่าเป็นการรัฐประหารที่แปลกประหลาดที่สุด คือรัฐประหารตัวเอง กวาคกลางความสกปรกของตัวเอง และกระทำกันด้วยความเรียบร้อยโดยอาศัยแต่เพียงวิทยุกระจายเสียงเป็นเครื่องมืออย่างเดียว ไม่ต้องนำเอารถเกราะหรือทหารออกมาวิ่งเพ่นพ่านตามถนนหนทาง เพื่อก่อให้เกิดบรรยากาศอันน่าตระหนกตกใจอย่างครั้งก่อน และผลแห่งการปฏิวัตินั้นไม่ได้ทำให้ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต้องได้รับความกระทบกระเทือนอย่างใด คณะรัฐประหารซึ่งประกอบด้วย ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ และตำรวจ ได้เชิญจอมพล ป.พิบูลสงคราม มาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตามเดิม คณะรัฐประหารได้มีประกาศแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท ๒ ขึ้น ซึ่งประกอบด้วย ทหารบก ทหารเรือ ตำรวจและข้าราชการที่อยู่ในประจำการ เข้าดำรงตำแหน่งทั้งสิ้น และให้ทำหน้าที่เป็นสภาผู้แทนราษฎรไปพร้อมกันด้วย และได้ให้นำเอารัฐธรรมนูญฉบับวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๕ มาใช้อีก

คณะรัฐประหาร ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ ได้อ้างเหตุผลในการทำรัฐประหาร ยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๒ ซึ่งถือกันว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่มีลักษณะ เป็นประชาธิปไตย ยิ่งกว่ารัฐธรรมนูญฉบับใด ๆ ในเมืองไทยที่เคยใช้กันมาก่อนหน้านั้นว่า

"เนื่องจากสถานการณ์ของโลกในปัจจุบันตกอยู่ในความคับขันโดยทั่วไป ภัยแห่งคอมมิวนิสต์ได้คุกคามเข้ามาอย่างรุนแรง ในคณะรัฐมนตรีปัจจุบันนี้ก็มี ในรัฐสภาที่ดี มีอิทธิพลของคอมมิวนิสต์เข้าแทรกซึมอยู่เป็นวันมาก แม้ว่ารัฐบาลจะทำความพยายามสักใดก็ไม่สามารถจะแก้ปัญหาเรื่องคอมมิวนิสต์ได้ ทั้งไม่สามารถปราบการทุจริตที่เรียกว่าคอร์รัปชันซึ่งที่มุ่งหมายว่าจะปราบปรามไปด้วย ความเสื่อมโทรมมีมากขึ้นจนเป็นที่วิตกกันทั่ว

ไปว่า ประเทศชาติจะไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ในสถานการณ์เมืองอย่างนี้ คณะทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจ ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ คณะรัฐประหาร ๒๔๙๐ พร้อมด้วยประชาชนผู้รักชาติมุ่งความมั่นคงดำรงอยู่แห่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์บรมราชจักรีวงศ์ และรัฐธรรมนูญได้พร้อมใจกันเป็นเอกฉันท์ กระทำการ เพื่อนำเอารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับลงวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ กลับมาใช้ ให้เป็นความรุ่งเรืองสถาพรแห่งประชาชาติสืบไป

คณะผู้บริหารประเทศชั่วคราวที่คณะรัฐประหาร ๒๔๙๔ จัดตั้งขึ้นนั้น ปรากฏว่า ประกอบไปด้วยนายทหารชั้นผู้ใหญ่สามเหล่าทัพ จำนวน ๕ คน และส่วนใหญ่ก็ได้เคยผู้ที่เคย มีบทบาทสำคัญในการทำรัฐประหารเมื่อปี ๒๔๙๐ มาแล้วทั้งสิ้น เมื่อได้ประกาศชี้แจงเหตุผลในการทำรัฐประหารแล้ว คณะผู้บริหารประเทศชั่วคราวก็ประกาศตั้งคณะกรรมการ เจ้าหน้าที่ควบคุมและตรวจข่าวโฆษณาทางหนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์ประกาศห้ามไม่ให้มีการชุมนุมทางการเมืองใด ๆ อย่างเด็ดขาด

ข้อที่น่าสังเกตเกี่ยวกับการรัฐประหารเมื่อ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๔๙๔ นั้นก็คือ คณะผู้ทำรัฐประหารไม่จำเป็นต้องใช้กำลังแต่อย่างใดทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่จะขาดเสียมิได้ และเป็นประเด็นอย่างหนึ่งของกาปฏิวัติรัฐประหารก็คือ คณะผู้ทำการรัฐประหารจะต้องมีประชาชนผู้รักชาติรวมอยู่ด้วยเสมอ และเมื่อคณะรัฐบาลชั่วคราวขึ้นทำหน้าที่บริหารประเทศ ปรากฏว่าบุคคลที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไม่ใช่ใครที่ไหน หากแต่ได้แก่ จอมพล ป.พิบูลสงครามนายกรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลชุดที่บริหารประเทศก่อนเกิดรัฐประหารนั้นเอง จึงเป็นที่ทราบกันอย่างเปิดเผยว่า การรัฐประหารครั้งนี้แท้จริงเป็นเรื่องที่จอมพล ป.พิบูลสงครามและคณะทหารก่อกันขึ้น

ความล้มเหลวต่าง ๆ ที่เกิดมีการรัฐประหารครั้งนั้น ถ้าหากจะถือว่าเป็นข้อบกพร่องของรัฐธรรมนูญ ๒๔๙๒ ก็เห็นจะอยู่ตรงข้อที่การยอมให้สมาชิกสภาผู้แทนซึ่งได้รับเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญชั่วคราวเป็นสมาชิกสภาผู้แทนตามรัฐธรรมนูญใหม่นั้นเอง ซึ่งถ้าหากกำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วประเทศภายหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เหตุการณ์อาจเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างอื่นก็ได้ เพราะตามข้อเท็จจริง ผลของการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ

ฉบับชั่วคราวปี ๒๔๕๐ ปรากฏว่าสมาชิกพรรคประชาธิปไตย ได้รับเลือกตั้งเข้ามาเป็นฝ่าย
 มีเสียงข้างมากอยู่ในสภา และได้ทำหน้าที่จัดตั้งรัฐบาล แต่ครั้นแล้วก็ต้องถูกคณะทหารจี้
 ให้ออกจากตำแหน่งไปโดยมอบให้จอมพล ป.พิบูลสงคราม เข้าทำหน้าที่หัวหน้ารัฐบาลทั้ง ๆ
 ที่รู้กันว่าในการเลือกตั้งที่เป็นก่อนหน้านั้น พรรคการเมืองพรรคหนึ่งซึ่งทำหน้าที่สนับสนุน
 จอมพล ป.พิบูลสงครามคือพรรคธรรมาธิปไตยของประสพความล้มเหลวในการเลือกตั้งอย่าง
 สิ้นเชิง แสดงว่าประชาชนยังไม่นิยมสนับสนุนให้จอมพล ป.ทำหน้าที่จัดตั้งรัฐบาล เมื่อได้
 รับมอบหมายให้เป็นรัฐบาลแล้วโดยที่ไม่ได้เป็นหัวหน้าพรรคเสียงข้างมาก และตนเองก็ไม่
 มีเสียงข้างมากในสภานับสนุน แต่ด้วยการใช้วิธีดำเนินการในทางการเมือง ประกอบกับ
 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนไม่รักษาคูมคคิและนโยบายของพรรคการเมืองที่ตนสังกัด
 อยู่ ปรากฏว่าเสียงของสมาชิกสภาผู้แทนต่างก็หันมาสนับสนุนจอมพล ป.พิบูลสงครามอย่าง
 กว้างขวาง ซึ่งไม่ว่าสมาชิกเหล่านั้น จะสนับสนุนเพราะหวังผลประโยชน์ และตำแหน่ง
 ในทางการเมือง หรือสนับสนุนด้วยความสุจริตใจก็ตาม ก็ไม่ควรถือว่าเป็นเสียงสนับสนุนของ
 ประชาชนทั่วไปเพราะถ้าประชาชนต้องการให้จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี
 ก็คงจะช่วยกันสนับสนุนให้พรรคการเมืองธรรมาธิปไตยเข้ามานั่งในสภาเป็นฝ่ายข้างมากแต่
 แรกแล้ว ฉะนั้นเหตุที่จอมพล ป.พิบูลสงครามยึดถือเอาแต่เสียงในสภาผู้แทน โดยไม่คำนึง
 ถึงเสียงของประชาชนที่แท้จริงของประชาชนทั่วไปนี้เอง คือจุดแรกแห่งความล้มเหลวของ
 ระบอบการปกครองในเวลาต่อมา

สาเหตุที่เกิดรัฐประหาร ๒๔ พฤศจิกายน ๒๔๕๔

สาเหตุที่เกิดรัฐประหาร ๒๔ พฤศจิกายน ๒๔๕๔ หรือที่เรียกว่ารัฐประหาร
 เจียงนั้น พอสรุปได้ดังนี้

๑. รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๔๕๒ ซึ่งใช้เป็นหลักในการบริหารประเทศก่อนเกิด
 รัฐประหารมีวิธีการที่เป็นประชาธิปไตยมากเกินไป จนกระทั่งรัฐบาลไม่สามารถที่จะปฏิบัติ
 การต่าง ๆ ให้เป็นไปตามที่ต้องการได้โดยสะดวก ความจริงฐานะของรัฐบาลจอมพลป.
 พิบูลสงคราม ก่อนหน้าเกิดรัฐประหารแม้ว่าจะมีเสียงสนับสนุนฝ่ายข้างมากอยู่ในสภาผู้แทน
 ก็มีอยู่ถึง ๗๕ เสียง ในจำนวน ๑๒๐ เสียง แต่เสียงสนับสนุนเหล่านั้น ก็เป็นแค่เพียงเสียง

ที่รวบรวมกันขึ้นภายหลังการเลือกตั้ง หรือประกอบด้วยสมาชิกหลายพรรคหลายพวก เนื่องจากรัฐบาลไม่ได้มีพรรคการเมืองของตนเองมาแต่แรก ฉะนั้น เมื่อรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๔๘๒ ได้มีบทบัญญัติในทางให้รัฐสภาใช้อำนาจควบคุมรัฐบาลตามแบบอย่างการปกครองในระบบรัฐสภา หัวหน้ารัฐบาลจึงต้องพยายามหาเสียงสนับสนุนเอาในสถานที่นั้นเอง ด้วยวิธีให้ตำแหน่งและประโยชน์ต่าง ๆ เป็นการแลกเปลี่ยนตอบแทน ทั้งนี้เพื่อสามารถอ้างได้ว่าปฏิบัติถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแล้ว ถึงกระนั้นก็ตามรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ยังคงทำหน้าที่บริหารประเทศไม่ได้สะดวกนัก และในระยะหลังเสถียรภาพของรัฐบาลก็ไม่ค่อยมั่นคง จึงได้ทำการรัฐประหารเพื่อปรับปรุงสถานการณ์และเสถียรภาพของรัฐบาลเสียใหม่

๒. ถ้าหากจะพิจารณาเหตุผลในการที่คณะรัฐประหาร ๒๕ พฤศจิกายน ๒๔๘๔ ไ้ยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๔๘๒ และนำเอารัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๔๗๕ มาใช้ใหม่ โดยตลอดแล้ว ก็คงเห็นว่าหาใคร่แรงถึงขั้นมีความจำเป็นที่จะต้องยกเลิกรัฐธรรมนูญแต่อย่างใดไม่ เพราะข้ออ้างที่ว่าสถานการณ์ของโลกคับขัน และภัยคอมมิวนิสต์คุกคามอย่างรุนแรงถึงขนาดมีอิทธิพลแทรกซึมเข้าอยู่ในคณะรัฐมนตรี และรัฐสภา ก็ การทุจริตคอร์รัปชันระดับหนักก็ ล้วนแต่เป็นเรื่องอยู่ในหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐบาลที่จะต้องดำเนินการแก้ไขทั้งสิ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ มีทางแก้ไขด้วยวิธีการทางกฎหมายหรือด้วยวิถีทางของระบอบประชาธิปไตยนั่นเอง

การที่รัฐบาลไม่ยอมแก้ไขปัญหาคาง ๆ ด้วยวิธีการของประชาธิปไตย หากแต่อาศัยการทำรัฐประหารเพื่อล้มเลิกรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๔๘๒ เพื่อนำเอารัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๔๗๕ อันเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่คณะปฏิวัติ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ทรราชขึ้นเพื่อใช้ปกครองประเทศในระยะแรกแห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน จึงทำให้เหตุผลต่าง ๆ ในการทำรัฐประหารครั้งนั้นไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะสร้างความนิยมเชื่อถือให้แก่ประชาชนเหมือนกับการทำรัฐประหารเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๐ ฉะนั้น สาเหตุของการรัฐประหาร ก็คือความคิดในการนำรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๔๗๕ กลับมาใช้ เป็นเรื่องของบุคคลบางพวกบางกลุ่มที่ปรารถนาจะได้เข้ามามีอำนาจในการปกครองบ้านเมืองโดยไม่จำต้องฟังเสียงหรือความสมัครใจของประชาชนมากกว่า

๓. สาเหตุการรัฐประหารเพื่อล้มล้างรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๒ เชื่อกันว่า
 เนื่องจากความไม่พร้อมของบรรดาผู้มีอำนาจในบ้านเมืองนั้นเองเป็นสาเหตุสำคัญ การที่
 หัวหน้ารัฐบาลอ้างว่าต้องการนำรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๕ กลับมาใช้เพราะถือว่าเป็นรัฐ-
 ธรรมนูญที่พระมหากษัตริย์พระองค์แรกของระบอบประชาธิปไตยพระราชทานมาให้ก็ยังไม่
 เหตุผล เพราะรัฐธรรมนูญฉบับเมื่อปี ๒๕๕๕ นั้นเป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่า รัฐธรรมนูญฉบับ
 นั้นเองเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้พระมหากษัตริย์พระองค์นั้นต้องทรงสละราชบัลลังก์ และเป็น
 รัฐธรรมนูญที่คณะปฏิวัติ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๕ คร่าขึ้นเพื่อที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการรักษา
 อำนาจปกครองบ้านเมืองเอาไว้ในมือของคณะปฏิวัติเอง เนื่องจากเป็นระยะแรกแห่งการ
 ปกครอง ซึ่งคณะปฏิวัติถือว่าประชาชนยังไม่พร้อมที่จะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการปกครอง
 บ้านเมือง จึงต้องมีสมาชิกประเภทที่ ๒ ซึ่งประกอบด้วยพวกพ้องคณะปฏิวัตินั้นเอง เข้ามา
 คอยทำหน้าที่สนับสนุนรัฐบาลในสภาร่วมกับสมาชิกสภาผู้แทนที่ประชาชนเลือกตั้ง แต่อย่างไร
 ก็ตาม รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๕ เองก็มีบทเฉพาะกาลเอาไว้ว่า การให้มีสมาชิกผู้แทนประ-
 เภทที่ ๒ นั้นจะคงหมดไป เมื่อประชาชนมีการศึกษาจบประมาณสามัญเกินกว่ากึ่งจำนวน หรือ
 ดึงจะไม่เกินกึ่งจำนวน อย่างช้าก็ต้องไม่เกิน ๑๐ ปี แม้ว่าต่อมาในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม
 เป็นนายกรัฐมนตรีในปี ๒๕๔๓ จะได้มีการแก้ไขบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญเสียใหม่เป็น
 ๒๐ ปี นับแต่วันใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินไทยชั่วคราว คือเมื่อวันที่ ๒๗
 มิถุนายน ๒๕๕๕ ซึ่งถ้านับมาจนถึงวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ ก็เป็นเวลา ๑๕ ปีเศษ ฉะนั้น
 ถ้าหากจะถือเอาระยะเวลาที่ให้มีสมาชิกประเภทที่ ๒ ตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๕
 ก็กล่าวได้ว่าเหลือเวลาอีกเพียงไม่กี่เดือนก็จะหมดช่วงเวลาที่จะมีสมาชิกสภาผู้แทนประ-
 เภทที่ ๒ แล้ว แต่เมื่อคณะรัฐประหารนำเอารัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๕ กลับมาใช้ปรากฏว่าได้
 แก้ไขบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญนั้นเสียโดยให้นับระยะเวลาเริ่มแรกแห่งการมีสมาชิก
 ประเภทที่ ๒ ต่อไปอีก ๑๐ ปี นับแต่วันนำรัฐธรรมนูญนั้นกลับมาใช้ หรือพูดให้ตรงต่อความ
 จริง ก็ต้องว่ารัฐบาลภายหลังกองรัฐประหาร ๒๕๕๔ ต้องการเข้ามามีอำนาจการปกครอง
 ประเทศต่อไปอีก ๑๐ ปีนั่นเอง

การรัฐประหารในปี ๒๔๙๔ จึงเป็นการแสดงให้เห็นว่า รัฐบาลในเวลา
นั้นไม่พร้อมที่จะทำหน้าที่บริหารประเทศตามวิถีทางที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๔๙๒
และในเวลาเดียวกันก็ไม่ยอมสละหรือปล่อยให้อำนาจที่มีอยู่หลุดไปจากมือ รวมทั้งไม่ยอม
รับผิดชอบอะไรต่อประชาชน

ที่มา : วิชัย สุวรรณรัตน์, การปฏิวัติ, รัฐประหารและกบฏภายหลังการเปลี่ยนแปลง
การปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕, สัปดาห์การเมือง พระนคร : พิมพ์ที่บริษัทโรงพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิชจำกัด, ๒๕๑๔, หน้า ๑๑๑ - ๑๑๕.

การรัฐประหาร ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐

อาจกล่าวได้ว่า การรัฐประหาร เมื่อ ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐ ได้ตั้งเค้ามาก่อนหน้านั้นแล้ว ทั้งนี้จะเห็นได้จากปฏิกริยาของรัฐมนตรีและบรรดาสมาชิกสภาประเภทสองที่ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีและสมาชิกพรรคเสรีมนังคศิลาตามลำดับ อันเป็นปรากฏการณ์ซึ่งทางฝ่ายรัฐบาลเองก็ทราบที่อยู่ก่อนแล้วเหมือนกัน เพราะทั้งคณะทหาร และรัฐบาลในขณะนั้น ต่างก็ได้เตรียมพร้อมที่จะใช้กำลัง และตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ในทางการเมืองที่ยังขัดแย้งกันอยู่ หากแต่ยังคงยั้งใจหวงจังหวะ เวลาที่จะเอื้ออำนวยให้เท่านั้น และการทำรัฐประหาร โคนล้มรัฐบาลพรรคเสรีมนังคศิลาอันมี จอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นหัวหน้า ดูเหมือนจะมีได้ก่อให้เกิดการตระหนกตกใจแก่ประชาชนเท่าใดนัก เพราะเรื่องนี้ก็ได้เป็นที่คาดหมายล่วงหน้ากันเอาไว้แล้วว่า เหตุการณ์เช่นนี้ต้องอุบัติขึ้นสักวันหนึ่งเป็นแน่ แต่ถ้ามองพิจารณาถึงมูลเหตุที่ทำให้เกิดการรัฐประหารขึ้นนี้ นอกจากเหตุที่รัฐบาลมีการกระทำที่ส่อไปในทางทุจริตอันเกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ตลอดจนการบริหารประเทศตามอำเภอใจอันก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นภายในประเทศ และไม่เป็นที่ไว้วางใจของประชาชนแล้ว ก็ยังมีมูลเหตุที่สำคัญอีกหลายประการทั้งที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับประโยชน์ส่วนตัวของผู้มีอำนาจอยู่ในเวลานั้น เรื่องที่หัวหน้าพรรคเสรีมนังคศิลา จอมพล ป.พิบูลสงคราม ให้รัฐมนตรีถอนตัวออกจากเป็นข้าราชการประจำ และการค้าที่เป็นองค์การของรัฐและของเอกชนให้หมด มูลเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็เกี่ยวกับเรื่องพรรคการเมืองโดยตรง คือการแตกแยกกันในบรรดาสมาชิกซึ่งแบ่งแยกออกเป็นหลายพวก หลายกลุ่ม การแตกแยกของพวกเสรีมนังคศิลาเอง จึงเป็นเหตุหนึ่งซึ่งทำให้ฐานะของรัฐบาลไม่มั่นคง เมื่อทางฝ่ายคณะทหารอันมี จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้าได้สืบทราบว่ารัฐบาลจะเริ่มทำการจับกุมบุคคลสำคัญของคณะทหารในตอนคืนวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐ คณะทหารจึงตัดสินใจใช้กำลังเข้ายึดสถานที่สำคัญ ๆ ไว้ได้ก่อน ซึ่งเริ่มลงมือปฏิบัติการตามแผนในเวลา ๒๐.๐๐ น. การรัฐประหารครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีในเวลาไม่กี่ชั่วโมง โดยไม่มีการเสียเลือดเนื้อและชีวิตเลย และในวันเดียวกันนี้เอง ก็ได้มีประกาศพระบรมราชโองการตั้งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้

รักษาพระนครฝ่ายทหาร ประกาศพระบรมราชโองการดังกล่าวมีใจความดังนี้

"เนื่องด้วยปรากฏว่า รัฐบาลอันมีจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้บริหารราชการแผ่นดินไม่เป็นที่ไว้วางใจของประชาชน ทั้งไม่สามารถรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองได้ คณะทหารซึ่งมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้า ได้เข้ายึดอำนาจการปกครองไว้ได้ และทำหน้าที่เป็นผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร ขอให้ประชาชนทั้งหลายจงอยู่ในความสงบ และให้ข้าราชการทุกฝ่ายพึงคำสั่ง จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป"

ต่อมาทางฝ่ายทหารก็ได้ออกแถลงการณ์แสดงเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ในการยึดอำนาจครั้งนี้ไว้ "บัดนี้ บ้านเมืองอยู่ในสถานการณ์อันแสนจะยุ่งยาก และมีแต่จะทำความทุกข์ลำบากมาสู่ประชาชนชาวไทยทัพบทวีขึ้นทุกวัน ฉะนั้น คณะทหารจึงเห็นเป็นภาวะอันสุดแสนที่จะดำเนินการโดยวิธีสงบ เพื่อแก้ไขสถานการณ์ได้ต่อไปจึงจำเป็นต้องส่งกำลัง เข้ายึดพระนคร และทำบดสำคัญต่าง ๆ ไว้และโดยสิ้นเชิง"

และเมื่อยึดอำนาจไว้ได้โดยเด็ดขาดแล้ว ก็ออกแถลงการณ์ชี้แจงเหตุผลในการยึดอำนาจจากรัฐบาล และได้มีบันทึกไปถึงสถานทูตต่างประเทศทุกแห่งที่ประจำอยู่ในกรุงเทพฯ โดยมีรายละเอียดอยู่ ๔ ข้อด้วยกัน

๑. รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ไม่สามารถบริหารประเทศให้เป็นที่พอใจของประชาชน จึงก่อให้เกิดการโจมตีประทุงงโดยหนังสือพิมพ์ และการชุมนุมสาธารณะ

๒. รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ไม่สามารถบริหารประเทศตามแบบอย่างอันดี เช่น ขอมให้มีการลักลอบติดต่อกับพวกคอมมิวนิสต์จีน ขอมให้มีการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ และ

ดำเนินการ เลือกตั้งสมาชิกที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นธรรมและความประสงค์ของประชาชน

๓. ด้วยเหตุผลนี้ สมาชิกประเภท ๒ ของสภา จึงมองเห็นความไม่สามารถของรัฐบาลโดยแจ่มชัด จึงได้เสนอให้รัฐบาลดำเนินการเปลี่ยนแปลง แต่รัฐบาลก็ไม่นำพาในข้อแนะนำเหล่านี้ กลับยังคงดำเนินนโยบายที่ยังความเสื่อมโทรมยิ่งขึ้นแก่ประเทศชาติ

๔. ดังนั้น สมาชิกประเภท ๒ จึงได้ลาออกจากพรรคเสรีมนั่งคศิลาเพื่อให้รัฐบาลลาออกหรือขอมติไม่ไว้วางใจจากสภา อย่างไรก็ตาม รัฐบาลก็มีกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ยังคงครองอำนาจและให้ปิดสภา ซึ่งทำให้สถานการณ์ทรุดหนัก และเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ

๕. เนื่องจากเหตุผลดังกล่าว ประชาชนจึงเตรียมชุมนุมครั้งใหญ่เป็นการประท้วงรัฐบาล ดังนั้น ภายหลังจากที่ได้พิจารณาเป็นอย่างดีแล้ว กองทัพบกจึงเห็นว่ารัฐบาลไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ไว้ได้ และด้วยความจำเป็นที่จะต้องรักษาความสงบเรียบร้อย จึงได้มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร

๖. นโยบายต่างประเทศของเจ้าหน้าที่ทหารผู้รับผิดชอบมีดังนี้

๖.๑ พันธะกับนานาประเทศยังคงมีอยู่อย่างเดิม

๖.๒ ยังยึดมั่นในหลักการกฏบัตรสหประชาชาติ และเป็นภาคีของสนธิสัญญา

ซึ่งอาโตต่อไป

๗. บรรดาชาวต่างประเทศทั้งหมด ขอให้มั่นใจว่าผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร และทหารจะให้ความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเต็มที่

๘. เจ้าหน้าที่ทหารผู้รับผิดชอบจะรีบกราบบังคมทูลในหลวง เพื่อทรงอนุญาตแต่งตั้งรัฐบาลใหม่ดำเนินการบริหารประเทศ

ต่อมาก็ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๕ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๔๙๕ โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขดังนี้

๑. ให้สมาชิกภาพแห่งสภาผู้แทนราษฎรของสมาชิกประเภทที่ ๑ และประเภทที่ ๒ สิ้นสุดลงในวันประกาศพระบรมราชโองการนี้

๒. ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ ๑ ภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันประกาศพระบรมราชโองการนี้

๓. จะให้ทรงกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ จากบุคคลซึ่งทรงเห็นสมควรมีจำนวนไม่เกิน ๑๒๐ นาย ในวันและภายหลังจากวันประกาศพระบรมราชโองการนี้

ในระหว่างที่สมาชิกประเภทที่ ๑ ยังไม่ได้เข้ารับหน้าที่ ให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกประเภทที่ ๒ ไปพลางก่อน

๔. ก่อนที่จะได้มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีเข้าบริหารราชการแผ่นดินให้ เป็นหน้าที่ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า การรัฐประหาร ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐ เป็นการรัฐประหารที่เกิดขึ้นตามทฤษฎีทางการเมือง เป็นไปตามยุค และสมัยอันหลีกเลี่ยงมิได้ รัฐประหารครั้งนี้ นับได้ว่าเป็นการรัฐประหารครั้งสำคัญที่สุด นับตั้งแต่ปฏิวัติ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๙๕ คือ ได้ทำให้คณะก่อการ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๙๕ สิ้นสภาพลงไปด้วย อย่างไรก็ตาม การรัฐประหารในครั้งนี้ได้เริ่มพักตัวมานานพอสมควร และข้ออ้างที่คณะทหารนำมาอ้างก็คือ ความเดือดร้อนของประชาชนที่ได้รับจากการบริหารงานของรัฐบาล แต่ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้คณะทหารได้รับการสนับสนุนจากประชาชนก็คือ การแสดงท่าทีหรือมีปฏิริยาแสดงการตอบโตต่อรัฐบาลในฐานะ เป็นตัวแทนของประชาชน เป็นต้นว่าการลาออกจากสมาชิกพรรคเสรีมนังคศิลาของสมาชิกสภาผู้แทนประเภทสอง การลาออกจากรัฐมนตรี การยื่นข้อเสนอให้รัฐบาลปรับปรุงคณะรัฐมนตรี และกรณีที่ให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี หรือในกรณีที่หัวหน้าคณะทหารได้ให้คำมั่นสัญญาต่อประชาชนจะดำเนินการโดยถ่อมตติของประชาชนเป็นพื้นฐานก็ตาม จึงเป็นผลให้การรัฐประหารในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีทุกประการ แต่เบื้องหลังของการรัฐประหารในครั้งนี้ได้มีผู้วิจารณ์ว่าเป็นเรื่องชัคกันโดยผลประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งมีเงื่อนงำอำพรางอยู่มากมาย และเพื่อเป็นการป้องกันมิให้ผลประโยชน์ของตนเองต้องเสียไป กับทั้งป้องกันมิให้ผู้อื่นล่วงรู้ความเป็นไปซึ่งลับซับซ้อน

อยู่เป็นอันมาก จึงคิดหาทางออกโดยทำการรัฐประหาร ซึ่งเป็นเหตุผลรวมอยู่ด้วยข้อหนึ่ง ซึ่ง
 ใ้คมีผู้สรุปสาเหตุการรัฐประหารไว้ดังนี้

๑. เพื่อป้องกันมิให้รัฐบาลของพรรคเสรีมนังคศิลาเข้ามาเกี่ยวข้องกับสำนักงาน-
 สลากกินแบ่ง

๒. เพื่อรื้อถอนอำนาจทางการเมืองและในวงการตำรวจของพลตำรวจเอกเผ่า
 ศรียานนท์ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลทางการเมืองตรงข้ามกับตน โดยอ้างเอาเหตุผลที่ประชาชน
 ไม่สนับสนุน แต่การที่จะกระทำเช่นนั้นได้จะต้องกำจัดอำนาจของรัฐบาล เฉพาะอย่างยิ่งหัวหน้า-
 พรรคและหัวหน้ารัฐบาลที่อุมชูสนับสนุนบุคคลผู้นี้

๓. เพื่อให้เป็นไปตามคำมั่นที่ให้ไว้กับประชาชนที่เดินขบวนว่าจะให้มีการเลือกตั้ง
 ใหม่แทนการเลือกตั้งที่ไม่เรียบร้อย

๔. เพื่อรื้อถอนอำนาจทางการเมืองโดยสิ้นเชิงจากพรรคเสรีมนังคศิลา

๕. เพื่อขวางชิงอำนาจทางการเมืองด้วยการป้องกันตนเองให้พ้นจากการคุกคาม

ของตำรวจ

นอกจากนั้น ยังมีผู้ให้สาเหตุของการรัฐประหารครั้งนี้ดีกว่า

๑. พรรคเสรีมนังคศิลาแตกแยกกันออกเป็นหลายพวก บางพวกสนับสนุนเผ่า
 บางพวกสนับสนุนสฤษดิ์ และบางพวกสนับสนุนจอมพล ป. เรื่องนี้มีการเล่นการเมืองใต้ดิน
 ในระหว่างพรรคกัน

๒. สมาชิกประเภทสอง ในกลุ่มจอมพลสฤษดิ์ ต่างแยกตัวออกจัดตั้งกลุ่มใหม่ขึ้น
 สนับสนุนสฤษดิ์ ต่างมีปฏิกิริยาจะถอนตัวออกจากรัฐบาล

๓. พรรคสหภูมิที่ตั้งขึ้นใหม่สนับสนุนสฤษดิ์ โดยมีนายสงวน จันทรสสาธา น้องต่าง
 บิดาของสฤษดิ์ตั้งขึ้น ร่วมกับพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า

๔. จอมพล ป. ต้องการจะให้รัฐมนตรีถอนตัวออกจากข้าราชการประจำ และการ-
 ค้าที่เป็นองค์การของรัฐและเอกชนให้หมด

๕. จอมพล ป.สั่งข้าราชการประจำกับข้าราชการการเมืองแยกออกจากกัน

การรัฐประหารครั้งนี้ประจวบเหมาะกับผู้ประชาชนส่วนมากไม่พอใจการกระทำของรัฐบาล จึงเป็นช่วงจังหวะอันวิเศษยิ่งของคณะทหารที่จะดำเนินแผนทางการเมืองให้สอดคล้องต่อความนิยมของประชาชน ฉะนั้น จึงประจักษ์ชัดได้ว่าประชาชนให้ความสนับสนุนต่อคณะทหารเป็นอย่างดียิ่ง เมื่อมีประกาศพระบรมราชโองการแต่งตั้งผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงเท่ากับเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้คณะทหารดำเนินการต่อไปได้โดยสะดวก และได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายอย่างเรียบร้อย ไม่มีปฏิกิริยาอย่างหนึ่งอย่างใดที่ต้องเสียเลือดเนื้อของคนไทยด้วยกันเลย และนับว่าเป็นพระบรมราชโองการฉบับแรกในประวัติศาสตร์การปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยซึ่งไม่มีผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประเทศไคว่างรัฐบาลลงชั่วขณะหนึ่ง จึงเท่ากับว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้พระราชอำนาจอันสมบูรณ์แทนราษฎรนั่นเอง.

ที่มา : วิชัย สุวรรณรัตน์, การปฏิวัติ, รัฐประหารและกบฏภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕. ศัพท์การเมือง พระนคร : พิมพ์ที่บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด. ๒๕๑๔, หน้า ๑๑๖ - ๑๒๐.

บรรณานุกรม